LAISVĖS KOVA LAIMĖTA!

KAIŠIADORIŲ KRAŠTO PARTIZANŲ ISTORIJA

KAIŠIADORIŲ MUZIEJUS

UDK 355.42(474.5)(091)(064)
La-148

Parodos rengėjas - Kaišiadorių muziejus
Parodos sudarytoja - Aistė Petrauskienė
Teksto autoriai - Aistė Petrauskienė ir Vytautas Budvytis
Teksto redaktorė - Jūratė Lakštauskienė
Maketuotojas - Saulius Jankauskas

Parodos katalogo rėmėjai:
Kaišiadorių rajono savivaldybė
UAB „Rimsigna“ (direktorius Vidas Drulia)
Kaišiadorių kredito unija (direktorius Marius Griesius)

ISBN-978-9986-646-44-0

© Kaišiadorių muziejus, 2015
© Aistė Petrauskienė, 2015

Laisvės kova laimėta!
Kaišiadorių krašto partizanų istorija

„Mūsų kovos dėl laisvės tautos istorijoje bus įrašytos aukso raidėmis. Rašytojai sukurs daug gražių veikalų iš mūsų kovų. Mūsų žuvusiems bus pastatyta ne tik marmuro paminklai, bet ir paminklai, kurių nei laikas, nei gamta nesunaikins. Jie bus įamžinti istorijos lapuose“ – prieš 70 metų rašė į laisvės kovą stoję Kaišiadorių krašto partizanai.

Laisvės kova telkia, stiprina, grūdina tautą. Įsimintinus XIX a. sukilėlių žygius Kaišiadorių krašte mena 1831 m. Trakų apskrities sukilėlių vado Vincento Matusevičiaus kapas Paparčių kapinėse, 1863 m. sukilimo mūšį – Palimšio ąžuolas, 1919 m. Žaslių kautynes – žuvusių Nepriklausomybės kovų dalyvių kapai Žiežmariuose. Sovietų Sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą tarpukariu užaugusi karta stojo ginti Tėvynės. Kovoti už gimtą žemę, savą valdžią.

Partizaninio karo istorija Kaišiadorių krašte sudėtinga, tačiau garbinga ir atmintina. Veikiami Vilniaus, būdami greta Kauno, ribojami Neries partizanai sukūrė savo ateities viziją, siekė Lietuvos Nepriklausomybės. Paskutinieji Kaišiadorių krašto partizanai sudėjo ginklus šeštojo dešimtmečio viduryje – Vincas Zablackas-*Jovaras* žuvo 1954 m. rugpjūčio 10 d., o Vincas Čiurinskas suimtas 1956 m. vasario 15 d. Ilgą, permainingą sovietinį laikotarpį augo karta, girdėjusi *kitokį* laisvės kovų pasakojimą. Daug metų partizaninis karas buvo vaizduojamas okupantų akimis, vienašališkai. Atgimusioje Lietuvoje vėl suplevėsavo Trispalvė, atiduota pagarba žuvusiems, kankinimus ir tremtį patyrusiems laisvės kovotojams, po kruopelę pradėta rinkti trapi, neaprašyta ir netyrinėta partizaninio karo istorija. Šiame leidinyje, remiantis faktais, pasakojama Kaišiadorių krašto partizanų, ryšininkų ir rėmėjų istorija: atskleidžiami jų siekiai, prisimenami žygiai, siekiama *išsaugoti* atminimą.

Praėjus 25 metams po Nepriklausomybės atkūrimo nekeliu klausimo ar laisvės kova buvo laimėta. Klausiu, *kada* ji buvo laimėta – daugelyje kautynių, žūties akimirką ar tą Atgimimo dieną, kai žeminantys ir patyčių kupini žodžiai laisvės kovotojams virto padėka, kai politinių kalinių, tremtinių ir kiekvieno tikro lietuvio – taip mėgo sakyti partizanai – rankose suplazdėjo Trispalvė, o iš širdies nevaržomi liejosi *Tautiškos giesmės* žodžiai.

Politiniu požiūriu 1944–1953 m. Lietuvos partizaninis karas buvo laimėtas 1999 m., kada Lietuvos Respublikos Seimas 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos prezidiumo Deklaraciją pripažino valstybės teisės aktu, vyriausiąją partizanų vadovybę – vienintele teisėta anuomet okupuotos šalies valdžia.

Svarsčiau, kada laisvės kova buvo laimėta man – Lietuvos pilietei. Ir iš atminties iškyla vaikystės įspūdžiai, kuomet vienoje iš kelionių, 1992 ar 1993 m., darželio grupės vaikai sutartinai ėmė skanduoti: „Lietuva, būk laisva, Gorbačiovas su lazda!“ Tuo pačiu metu, nors daugelis mūsų – Naujosios Akmenės vaikų – Vilnių aplankė tik suaugę, piešėme ir piešėme Gedimino pilies bokštą su aukštai plevėsuojančia Trispalve... Šiandien kiekvienam, kuris gerbia lietuvių kalbą, laikosi tėvų papročių ir didžiuojasi Tėvynės istorija, l a i s v ė yra brangiausia per amžius išsaugota tautos vertybė.

.....

Šiam leidiniui panaudotos nuotraukos ir dokumentai iš Genocido aukų, Kaišiadorių, Kauno tremties ir rezistencijos, Lietuvos nacionalinio muziejų, Lietuvos ypatingojo ir Lietuvos centrinio valstybės archyvų, Stanislovo Abromavičiaus, Elenos Bulaukienės, Rolando Gustaičio, Romo Kauniečio, Žilvino Montvydo, Ritos Tadarauskienės asmeninių archyvų, knygos *Lietuva. 101 legendinė vieta* (Vilnius: Alma Littera, 2011).
Už pagalbą katalogo rengėjai nuoširdžiai dėkoja: Stanislovui Abromavičiui, Irenai Balkūnei, Algirdui Degučiui, Rugilei Grendaitei, Virgilijai Guogienei, Rolandui Gustaičiui, Dariui Juodžiui, Renatai Karpavičiūtei, Romui Kauniečiui, Bronei Kveragienei, Gediminui Petrauskui, Gediminui Trakimui, dr. Vykintui Vaitkevičiui ir Onai Žilionienei.

Aistė Petrauskienė

TARPUKARIO DVASIA KAIŠIADORIŲ KRAŠTE

1918 m. vasario 16 d. paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė, tačiau už laisvę teko atkakliai kovoti. Savanoriais į kariuomenę išėjo J. Berūkštis iš Kruonio valsčiaus, P. Čiulada iš Žaslių valsčiaus, V. Dailidė iš Žiežmarių valsčiaus, P. Galevičius iš Kaišiadorių, S. Ulozevičius iš Rumšiškių ir dešimtys kitų jaunų vyrų iš viso Kaišiadorių krašto. Deja, 1920 m. spalį Lenkija užgrobė Vilniaus kraštą, netrukus Trakų apskrities centras buvo perkeltas į Kaišiadoris; miestas atsidūrė pasienyje.

Kaišiadorių krašto kaimo ir miestelių katalikiškasis jaunimas aktyviai būrėsi į pavasarininkų, angelaičių, ateitininkų organizacijas. Antai 1931 m. įvykusiame milžiniškame Kaišiadorių eucharistiniame kongrese vien tik Kaišiadorių parapijai atstovavo 160 angelaičių ir 180 pavasarininkų!

Kaišiadoryse taip pat veikė Vilniaus vadavimo sąjunga, skautai, jaunalietuviai, ūkininkų rateliai. Čia buvo Lietuvos šaulių sąjungos Trakų rinktinės centras, 1939 m. šaulių būriai dar veikė ir Beištrakiuose, Darsūniškyje, Gegužinėje, Ilgakiemyje, Kalviuose, Kovaičiuose, Krivonyse, Kruonyje, Palomenėje, Paparčiuose, Rumšiškėse, Tarpumiškyje, Žasliuose, Žiežmariuose. Šauliai taip pat sportavo, giedojo choruose, grojo ir vaidino.

Nepriklausomybės metais Kaišiadorių krašte užaugo būsimųjų laisvės kovotojų karta, kuri tautiškumo ir pilietiškumo mokėsi šeimoje, mokykloje, visuomeninėje veikloje. Mokykla ir mokytojai buvo miestų, ypatingai miestelių ir kaimų šviesuliai. Jų patriotinis auklėjimas, pilietiškumo diegimas daugeliui jaunuolių tapo svarbiausiomis gyvenimo pamokomis, kaip mylėti, gerbti savo valstybę, jos simboliką. Tai iliustruoja kaišiadoriečio disidento ir politinio kalinio Algirdo Pilkio (1929–2014) prisiminimai apie Kaišiadorių gimnazijoje vykusį Vasario 16-osios minėjimą: *Minėjimo metu pradėjo lyti. O mes, berniukai, laikėme tautines vėliavas. Vos šventei pasibaigus, greit suvyniojome vėliavas ir parbėgome į mokyklą. O buvo tradicija: po visuotinių minėjimų aikštėje visiems susirinkti į mokyklos salę, ramiai susėsti. Direktorius Domas Kalvelis dar tardavo mums nuoširdų žodį. Taip buvo ir tą dieną. Tik vietoj nuoširdaus žodžio direktorius mus išbarė: „Jūs turėjote iki galo, net akmenim lyjant, oriai ir išdidžiai pareiti. Jūs nešėte Lietuvos Trispalvę!" O mes, vėliavų nešėjai, nuleidome galvas – gėda buvo...*

Kaišiadorių progimnazija (nuo 1937 m. – gimnazija). 1935 m.

Nepriklausomybės kovų dalyvis Juozas Lelešius. Apie 1933 m.

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis. Lietuva, 1928 m. Priklausė Juozui Lelešiui

Lietuvos nepriklausomybės medalis. Lietuva, 1928 m. Priklausė Juozui Lelešiui

Lietuvos—Lenkijos pasienis. Kaišiadorys. XX a. 4 deš.

Kaišiadorių gimnazijos direktorius Domas Kalvelis su žmona Irena, dukrele Gražina ir Lepšiuku. Kaišiadorys. 1938 m.

Lietuvos savanoriai. Antroje eilėje dešinėje Liudvikas Jonaitis. 1919 m. Žasliai

Vilniui vaduoti sąjungos Kaišiadorių skyriaus valdybos nariai prie skyriaus pastatytų Vilniaus vartų. Kaišiadorys (geležinkelio stotis). 1930 m.

Tarpukariu Kaišiadorių kraštas, kaip ir visa Lietuva, gyveno tomis pačiomis nuotaikomis. Šventė Nepriklausomybės dešimtmetį, antai 1928 m. kilo iniciatyva Žiežmariuose pastatyti Laisvės paminklą (sovietmečiu susprogdintas, atstatytas 1991 m.); minėjo Vytauto Didžiojo 500-ąsias mirties metines ir šia proga 1930 m. Eiriogalos kaimo šauliai pastatė Vytautui atminti skirtą koplytėlę (sovietmečiu sugriauta, atstatyta 1990 m.); išgyveno modernėjimo laikus, antai 1926 m. per Strėvą ties Tadarava buvo pastatytas vienas iš pirmųjų didžiulių gelžbetoninių tiltų Lietuvoje. Tai tik nedaugelis gražių ir įkvepiančių pasigėrėjimo ir pasididžiavimo jausmą teikiančių pavyzdžių!

Nepriklausomybės kovų dalyviai. Dešinėje — Jonas Mikutavičius

PIRMOJI SOVIETINĖ OKUPACIJA

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą, pradėta krašto sovietizacija ir gyventojų represijos. Iš pareigų atleisti Trakų (Kaišiadorių) apskrities viršininkas Juozas Merkys ir Kaišiadorių gimnazijos direktorius Domas Kalvelis, žinomas visuomenės veikėjas gen. Jonas Bulota, vengdamas represijų, nuo 1940 m. birželio beveik visą laiką gyveno savo sodyboje Bulotų k. (Žiežmarių vls.).

1940 m. buvo nacionalizuoti Kaišiadorių krašto dvarai (Gečionių, Korsakų, Stoniavos ir kt.); Kaišiadorių dvare įkurtas tarybinis ūkis. Kitų dvarų valdos ženkliai sumažintos. Pavyzdžiui, iš Vosyliškių dvaro (Rumšiškių vls.) 94,68 ha valdos palikta tik 30 ha. Be to iš dvylikos Kaišiadorių miesto parduotuvių keturios buvo nacionalizuotos, o aštuonias likvidavo jų savininkai. Tais pačiais metais Kruonyje įvyko pirmasis komunistinis mitingas...

1940–1941 m. buvo įkalinti 33 Kaišiadorių krašto gyventojai. Pirmasis politinis kalinys – ūkininkas Pranas Lisauskas (g. 1918 m.) iš Vilūnų k., Kruonio vls. Jis suimtas 1940 m. rugsėjo 1 d., įkalintas Kaune, nuteistas 5 metus kalėti ir išvežtas į Komijoje esantį Pečioros lagerį. Tais pačiais metais dar suimti ir įkalinti: Adomas Drabatas, Stasys Areima, Pranas Malaškevičius, Stasys Ivinskas, Julius Valeiša ir daugelis kitų.

1940 m. gruodį suimtas buvęs Žiežmarių progimnazijos direktorius ir 1926–1927 m. Trakų (Kaišiadorių) apskrities viršininkas Julius Čaplikas (sušaudytas Maskvoje). 1941 m. gegužės 31 d. areštuotas buvęs apskrities karo komendantas plk. ltn. Vladas Žutautas (žuvo lageryje). Tų pačių metų birželio 14 d. ištremtas Trakų (Kaišiadorių) apskrities viršininkas Juozas Merkys su šeima, apskrities tarybos narys, verslininkas Zigmas Šimašius su šeima, Triliškių dvarininkė Malvina Romerytė-Liandsbergienė ir kiti. Iš viso iš Kaišiadorių geležinkelio stoties į Sibirą buvo ištremti 165 Kaišiadorių krašto gyventojai (40 jų mirė tremtyje).

1941 m. birželio 24 d., pirmosiomis Antrojo pasaulinio karo dienomis, NKVD kareiviai netoli nuo Kaišiadorių sušaudė buvusį policininką P. Ambrazevičių iš Pašulių k. Tą pačią dieną sušaudytas Palomenės klebonas kun. Jonas Tutinas kartu su vargonininku ir jo žmona. Kaišiadoryse Raudonosios armijos kariai nužudė kun. Andrių Juknevičių (kartu su juo buvusiam kun. Alfonsui Ažubaliui pavyko pabėgti).

Pravieniškių žudynės. Nužudytųjų kūnai lagerio teritorijoje. 1941 m. birželis

Pravieniškių žudynės. Tarnautojų name žiauriai nužudytos Pravieniškių pataisos darbų kolonijos tarnautojo Kazio Budrio žmonos kūnas. 1941 m. birželis

Pravieniškių žudynės. Žuvusiųjų kūnų surinkimas ir nešimas palaidoti į bendrą kapą. 1941 m. birželis

Vladas Žutautas su žmona Juze ir dukrele Danute. Apie 1928 m.

Atminimo kryžius kun. A. Juknevičiaus žūties vietoje. Kaišiadorys. Apie XX a. 5–7 deš.

Andrius Čiurinskas. Vytauto Didžiojo universiteto studentas. 1931 m.

Trakų (Kaišiadorių) apskrities viršininkas Juozas Merkys. (XX a. 4 deš.) ir jo žmona, Kaišiadoriių gimnazijos mokytoja Olga Merkienė (1940 m.)

Vienos kruviniausių žudynių įvyko 1941 m. birželio 26 d., Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje. Čia buvo žudomi visi kaliniai, stovyklos prižiūrėtojai ir jų šeimų nariai. Pagal išlikusius dokumentus spėjama, kad iš tuo metu Pravieniškėse kalėjusių 450 kalinių, pabėgti sugebėjo tik 214. Tą pačią dieną besitraukiantys sovietiniai kariai ties Dijokiškių kaimu nužudė septynis apylinkių gyventojus. Minėtina, kad nuo Kaišiadorių kilęs pedagogas Andrius Čiurinskas nužudytas 1941 m. birželio 24 d., Rainių miškelio žudynėse prie Telšių.

Kaišiadorių verslininkas Zigmas Šimašius (antroje eilėje pirmas iš kairės) su šeima. Kaišiadorys. Apie 1939 m.

Pirmas politinis kalinys Pranas Lisauskas (centre). Apie 1940 m.

VOKIETIJOS OKUPACIJA

1941 m. birželio 22 d. prasidėjo karas tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos. Birželio 24 d. vokiečių lėktuvai Kaišiadorių geležinkelio stotyje subombardavo rusų ešeloną su sužeistais kariais (žuvo apie 300 karių), o birželio 27 d. nuo Žiežmarių pusės į Kaišiadoris įžengė vokiečių kariai. Mieste tuojau susikūrė vietinė valdžia, iškeltos lietuviškos trispalvės. Viešąjį gyvenimą ėmė tvarkyti Tautinis komitetas, vadovaujamas gimnazijos direktoriaus Domo Kalvelio. Sudaryta sekcija nukentėjusiems nuo karo šelpti (pirmininkas kun. St. Kiškis), veikusi iki 1941 m. pabaigos. Suorganizuota ir karo belaisvių ligoninė. Taigi kaišiadoriečiai aktyviai įsitraukė į šalyje kilusį Birželio sukilimą prieš sovietų valdžią (sukilėliai tai pat veikė Kruonyje ir kitur). Visgi, vokiečiai neleido atkurti Nepriklausomybės – Lietuva tapo vokiečių okupuoto Ostlando (Rytų krašto) dalimi.

Krašto ūkis buvo pajungtas karo reikalams. Valstiečius slėgė natūrinės duoklės. Denacionalizacija nebuvo vykdoma. Darbingi žmonės buvo gaudomi ir prievarta siunčiami darbams į Vokietiją. Štai 1943 m. rugsėjo 8 d. per pamaldas į Žiežmarių bažnyčią įsiveržė vokiečiai ieškodami priverstiniams darbams jaunų žmonių. Pasipriešinęs klebonas suimtas ir įkalintas. Iš viso priverstiniams darbams į Vokietiją buvo išvežti mažiausiai 102 Kaišiadorių krašto gyventojai.

1941 m. įkurta Žiežmarių darbo stovykla prie tiesiamos Vilniaus–Kauno magistralės. Joje dirbo Vilniaus geto ir likviduoto Ašmenos geto žydai – iš viso apie 1000 žmonių. Taip pat veikė Mijaugonių (Žiežmarių vls.) ir Kiemelių (Kaišiadorių) darbo stovyklos. Imti persekioti ir žudyti sovietiniai aktyvistai (1941 m. liepos 11 d. vokiečiai Ščebnicoje sušaudė 18 sovietinių aktyvistų), o 1941 m. vasaros pabaigoje Kaišiadorių krašte pradėtos ir masinės žydų žudynės. Strošiūnų miške vokiečiai nužudė apie 4000 žydų iš Žiežmarių, Kaišiadorių ir Žaslių. Keliasdešimt žydų sušaudyti netoli Rumšiškių buvusiame Pievelių kaime, o rugpjūčio 15 d. Gojaus miške sušaudytos 25 žydės iš Darsūniškio geto.

Majoras Rudolfas Witzigas (Rudolf Witzig, 1916–2001)

Darsūniškio miestelis po fronto. 1944 m. rugsėjo mėn.

Kaišiadorys. Grūdų paruošimo sandėlis (pažymėtas rodykle), kuriame karo pradžioje buvo laikomi suimti žydai. 1965 m.

1944 m. liepos 13 d. nuo atsitiktinės fronto kulkos žuvęs ilgametis Trakų (Kaišiadorių) apskrities gydytojas Petras Žilinskas. 1939 m.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi apdovanoja žydų gelbėtoją kun. Joną Žemaitį. LR Prezidentūra. Vilnius. 1999 m.

Prie Kaišiadorių sunaikinta Raudonosios armijos kolona. 1941 m. birželis

Žydus nuo mirties gelbėjo Kaišiadorių krašte karo metu ar po Antrojo pasaulinio karo dirbę kunigai J. Žemaitis, N. Švogžlys-*Milžinas*, M. Cijūnaitis, J. Stakauskas (pastarasis nuo išvežimo į Vokietiją dar išsaugojo ir vertingiausius Vilniaus valstybinio archyvo dokumentus). Smarkiai rizikuodami žydus gelbėjo ir paprasti gyventojai (pavyzdžiui, Paškauskai savo sodyboje Klėriškėse slėpė net 14 žydų).

1944 m. liepą priartėjo Antrojo pasaulinio karo frontas. Liepos 15 d. sovietų pajėgos užima Kaišiadoris: sugriaunama geležinkelio stotis, sudegė miesto šiaurinė dalis. Gynybos ruože tarp Pašulių kaimo ir Čiuloto upelio kovojo ir Vokietijos kariuomenės oro desantininkai falširmjėgeriai, vadovaujami mjr. R. Witzigo. Ypač įnirtingi mūšiai užvirė ties Nemunu: Rumšiškių ir Darsūniškio miesteliai beveik ištisai sudeginti. 1944 m. liepos 29 d. fronto linija buvo pralaužta – vokiečių okupaciją keitė sovietų. Tačiau dar tebevykstant mūšiams Kaišiadorių apylinkėse jau ėmė organizuotis pirmieji laisvės kovotojai.

AMT DES GENERALRATES FÜR ERNÄHRUNG UND LANDWIRTSCHAFT
ŽEMĖS ŪKIO VADYBA

1943/44 Ūkio metų raguočių karo meto prievolės lapelis
Rindviehablieferungspflicht für das Wirtschaftsjahr 1943/44

An den Landwirt Bliujus Ch. Sąsk. Nr. 68
Ūkininkui
In
gyv.

Auf Grund der vom Herrn Generalkommissar festgesetzten mindesten Kontingenten müssen Sie für das Wirtschaftsjahr 1943/44 diese Rindviehmenge abzuliefern:

Išeinant iš Pono Generalinio Komisaro nustatytų kontingentų 1943/44 ūk. met. Tamsta turi pristatyti tokį minimalų raguočių kiekį:

Rindvieh — raguočių . . . . . 158 kg

Die vorgenannte Rindviehmenge sind unter allen Umständen aufzubringen und zwar:

Nurodytą raguočių kiekį reikia būtiniai pristatyti:

Bis/Iki Bis/Iki
Bis/Iki Bis/Iki

1943 m. Amtsbezirksvorsteher—Valsčiaus Viršaitis
(Antspauda)

1943–1944 ūkio metų karo meto prievolės lapelis, kuriuo reikalaujama pristatyti 158 kg raguočių. Išrašytas A. Bliujui. Burbiškių k. (Žiežmarių vls.)

Karo belaisvių ligoninė. Pirmoje eilėje iš kairės ketvirtas chirurgas gruzinas, šeštas – chirurgas rusas. Kaišiadorys. 1941 m.

Kaišiadorys, Algirdo gatvė. Tolumoje – per frontą sugriauti geležinkelio stoties rūmai. 1944 m.

PIRMIEJI KAIŠIADORIŲ APYLINKIŲ PARTIZANAI

Skaudi pirmosios sovietinės okupacijos patirtis vyrus ir moteris, jaunus ir senus kaišiadoriečius 1944 m. liepą pastūmėjo į partizaninį karą. Pasipriešinimo formų būta įvairių. Antai daugelis jaunuolių atsisakė tarnauti Raudonojoje armijoje, ėmė slapstytis, rinkti ginklus ir šaudmenis, telkėsi į pirmuosius būrius. Daugelis savanoriškai priėmė partizanų ryšininkų ir rėmėjų pareigas, reiškė jiems palaikymą ir teikė paramą. Partizaninis karas Kaišiadorių krašte tam tikra prasme tęsė 1918–1920 m. kovų už Nepriklausomybę tradiciją. Antai partizano Motiejaus Bulaukos-*Kolumbo* iš Rusių k. (Žaslių vls.) tėvas Jonas Bulauka-*Savanoris* buvo Nepriklausomybės kovų dalyvis, ginklą į rankas paėmęs ir antrosios sovietinės okupacijos metais. Lietuvos kariuomenės savanorio sūnus taip pat buvo partizanas Steponas Kveraga-*Švyturys*, Nepriklausomybės kovose dalyvavo vyresnieji partizano Prano Petkevičiaus-*Kariūno* broliai Petras ir Bernardas Petkevičiai.

Antrojo pasaulinio karo metais daugelis gyventojų savo namuose, ūkiniuose pastatuose, artimiausioje sodybų aplinkoje įsirengė ir naudojo užmaskuotas, keliems – keletui žmonių skirtas slėptuves. 1944 m. rugsėjį – spalį jos tapo prieglobsčiu nuo tarnybos sovietinėje kariuomenėje besislapstantiems jaunuoliams. Tuo pačiu metu aktyvesnieji, neretai tarnavę tarpukario Lietuvos kariuomenėje ar baigę puskarininkių mokyklą: Zigmas Kacevičius-*Genys* (1922–1945) iš Gilučių k. (Žaslių vls.), Antanas Galinis-*Juodoji Kaukė* (1905–1945) iš Miežionių k. (Kaišiadorių vls.), Pranas Petkevičius-*Kariūnas* (1918–1945) iš Klevų Būdos k. (Kaišiadorių vls.), Kazys Surmilavičius-*Klevas* (1918–1945) iš Laukagalio k. (Žaslių vls.), Andrius Zdanevičius-*Morka* (1919–1945) iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.), Bronius Vaicekauskas-*Piratas* (1921–1973) iš Dubelių k. (Žaslių vls.) telkė ginkluotų partizanų būrius. 1944-ųjų Kalėdas miške pasitiko kelių dešimčių ir net šimtų partizanų būriai. Daugelis jų į kovą stojo jau per šventes arba joms pasibaigus, pirmąją partizaninio karo žiemą. Dažnų kautynių ir susišaudymų didelės aukos partizanus vertė rinktis kitokią kovos taktiką, skirstytis į nedidelius, 10–12 partizanų būrius, atidžiai rinktis vietą stovykloms ir bunkeriams, kruopščiai planuoti karinius veiksmus.

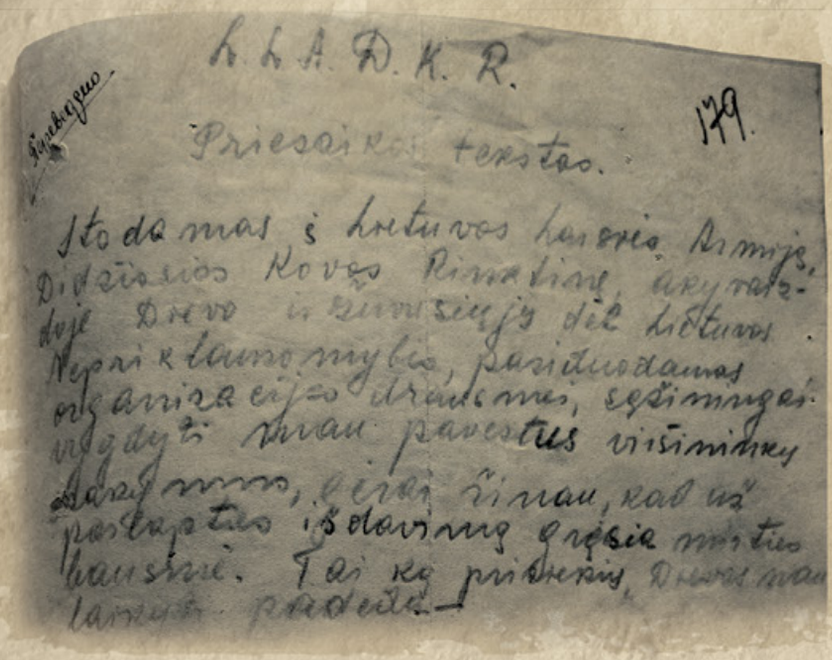

Dvi kovotojų iš Rusių kaimo kartos: Nepriklausomybės kovų dalyvis, partizanų rėmėjas Jonas Bulauka-*Savanoris* (pirmas iš kairės) ir jo sūnus partizanas Motiejus Bulauka-*Kolumbas* (penktas iš kairės); apie 1957 m.

2013 m. Kaišiadorių muziejaus surengti Pagrendos miško (Elektrėnų sav.) partizanų bunkerio tyrimai praturtino 1944–1945 m. partizaninio karo istorijos pasakojimą

Bunkerio vieta IX–XII a. Šukiškių pilkapyje mena 1944–1945 m. partizanus, jų išradingumą ir kovos taktiką

Lietuvos laisvės armijos Didžiosios Kovos rinktinės partizanų priesaikos tekstas. Priesaiką priėmę partizanai pasirašė teksto apačioje

Pranas Petkevičius-*Kariūnas* – Didžiosios Kovos rinktinės štabo narys, I-ojo bataliono vadas

Vienas iš pirmųjų Kaišiadorių krašto partizanų vadų – Kazys Surmilavičius-*Klevas*

1945 m. lapkričio 19 d. Livintų miške žuvę ir Kaišiadoryse išniekinti partizanai: Pranas Petkevičius-*Kariūnas*, Antanas Taparauskas-*Kirvis* ir Jonas Čiurinskas-*Pilėnas*

Lietuvos kariuomenės husarų pulko kariai Kaune apie 1939 m. Vienas jų – būsimasis Kaišiadorių krašto partizanų būrio vadas Bronius Vaicekauskas-*Piratas*

NUO DIDŽIOSIOS KOVOS RINKTINĖS IKI DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS

Didžiosios Kovos apygardos ištakos siekia 1944 m. vasarą, kai iniciatyvos apjungti pavienius nedidelius partizanų būrius ėmėsi Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias*. Pirmiausia buvo suformuota Didžiosios Kovos rinktinė, kuri apjungė Kaišiadorių, Žiežmarių, Žaslių, Vievio, Musninkų ir Gelvonų valsčių miškuose veikusius partizanus. Netrukus prie jų prisijungė Kruonio, Rumšiškių bei Pažaislio valsčių partizanai. 1945 m. sausį oficialus pavadinimas buvo pakeistas, Didžiosios Kovos rinktinė imta vadinti Vilniaus apygardos 5-osios Lietuvos laisvės armijos (LLA) apylinkės Vanagais, tačiau buvo naudojamas ir senasis pavadinimas. Apjungus pavienius partizanų būrius vieni Didžiosios Kovos apygardos kovotojai priklausė Organizaciniam (dažniausiai legaliai gyvenantys rezerviniai partizanai, žvalgai, slapukai, talkininkai), kiti – Veikiančiajam sektoriui (vanagais vadinami partizanai). 1945 m. gruodžio 1-ąją J. Misiūno įsakymu dar kartą pakeistas Didžiosios Kovos rinktinės pavadinimas. Didžiosios Kovos apygarda buvo padalinta į dvi – A ir B rinktines. Šiuo įsakymu formaliai Alfonso Morkūno-*Plieno* ir Juozo Šibailos-*Dieduko* vadovaujami partizanai sudarydami B rinktinę buvo prijungti prie Didžiosios Kovos apygardos. Kaišiadorių kraštas pateko į A rinktinės teritoriją.

1946 m. liepos 15 d. J. Misiūnas apygardos vado pareigas perdavė Vytautui Pečiūrai-*Grieztui* – Vilniuje gyvenančiam saugumo agentui *Gediminui*. Nuo pirmos dienos jis dėjo pastangas siekdamas priversti partizanus legalizuotis, o Didžiosios Kovos apygardą sunaikinti. Vėliau įsijungė pats žymiausias sovietinio saugumo agentas Juozas Markulis-*Erelis* (agentūrinis slapyvardis *Ąžuolas*). Būdamas geru oratoriumi, turėdamas autoritetą tarp partizanų J. Markulis kartu su tikraisiais pogrindininkais įkūrė Bendrojo demokratinio pasipriešinimo sąjūdį ir perėmė vadovavimą tariamai pogrindžio vadovybei. 1946 m., naktį iš rugpjūčio 12 į 13-ąją, Vilniuje, konspiraciniame bute Belmonte jis surengė posėdį, kuriame Didžiosios Kovos apygardą atstovavo štabo viršininkas Benediktas Trakimas-*Genelis*, jo adjutantas Vaclovas Krilavičius-*Vytenis* ir ryšininkė Ona Trakimaitė-*Ožka*. Likusią susitikimo dalyvių dalį sudarė agentai – tariami pogrindininkai. Posėdis jokių reikšmingesnių rezultatų nedavė, tačiau V. Pečiūros kvietimu vėluodamas, rugpjūčio 13 d. į Vilnių atvyko J. Misiūnas ir naktį iš 13 į 14 d. buvo sulaikytas. Išduoti žuvo arba buvo suimti daugelis Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės kovotojų.

1949 m. vasarį visos Lietuvos partizanų vadų susitikime įkuriant Lietuvos laisvės kovos sąjūdį Didžiosios Kovos apygardai atstovavo jos štabo viršininkas Juozas Šibaila-*Diedukas*. Tuo metu Didžiosios Kovos apygardos A rinktinėje buvo likę vos keli partizanai. 1950 m. lapkričio 25 d. Rytų Lietuvos srities vado įsakymu Didžiosios Kovos apygarda buvo oficialiai panaikinta, likę laisvės kovotojai perėjo į Vyčio apygardos sudėtį.

Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininko adjutantas Vaclovas Krilavičius-*Vytenis* ir štabo viršininkas Benediktas Trakimas-*Genelis*. 1946 m.

Organizacinio sektoriaus nario priesaikos tekstas

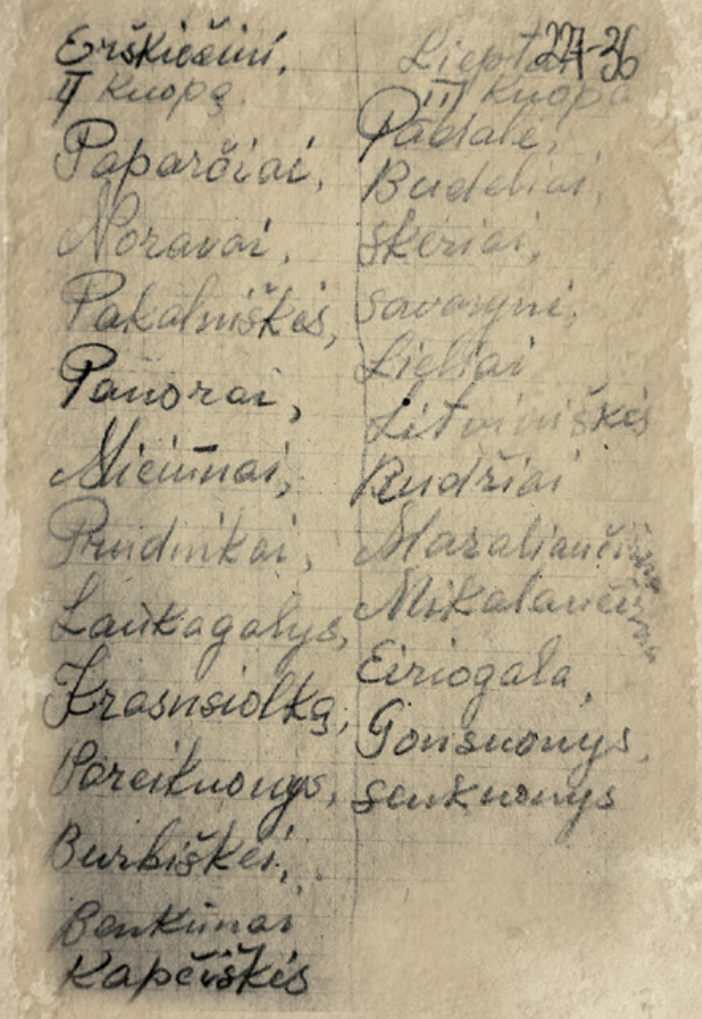
OS PRIESAIKA. 76

Įstodamas į OS narių eiles, visų kritusių-ant miestelio grindinių išdžiūvusių ir gyvų šventosios kovos brolių akivaizdoje, prisiekiu dirbti konspiratyviniu Lietuvos nepriklausomybės atkuriamąjį darbą, vykdyti visas vadovybės užduotis ir laikyti man patikėtas vadovybės paslaptis. Žinau, jog už išdavimą man patikėtų vadovybės paslapčių ar kovos brolių, būsiu baudžiamas visu griežtumu.

Tepadeda man Aukščiausias visa tai ištesėti ir įvykdyti.

194..m....mėn....d.

Priesaiką davusių parašai:

Antrosios kuopos, vadovaujamos *Erškėčio*, ir trečiosios, vadovaujamos Zigmo Dzeventausko-*Liepto*, rajonas (išvardyti šiaurinės Kaišiadorių krašto dalies kaimai). Ne vėliau kaip 1946 m. balandį

Didžiosios Kovos apygardos partizanų antsiuvas

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanai.
Priekyje guli Adolfas Kinderevičius-*Jurginas* ir Motiejus Rudys-*Lazdynas*;
iš kairės į dešinę stovi: Vaclovas Macijauskas-*Žirgelis*, Jonas Lisauskas-*Katinas*,
Pranas Macijauskas-*Aitvaras*, Viktoras Žitkevičius-*Akmenėlis*,
Motiejus Bulauka-*Kolumbas*, Juozas Bartašius-*Medžiotojas*, Juozas Kudelis-*Dobilas*

Apygardos vadas Vytautas Pečiūra-*Griežtas*
(saugumo agentas *Gediminas*)

DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS A RINKTINĖ

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės ištakos Didžiosios Kovos rinktinėje, kuri apėmė ir visą dabartinį Kaišiadorių rajoną. 1945 m. gruodžio 1 d. Jono Misiūno-*Žaliojo Velnio* įsakymu įkurta Didžiosios Kovos apygarda, oficialiai suformuota Didžiosios Kovos apygardos A rinktinė. Ją sudarė 6 batalionai, kurie buvo suskirstyti į kuopas, būrius ir skyrius. Kaip mena Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininkas Benediktas Trakimas-*Genelis*, apygardos pakilimo metu joje galėjo veikti apie 262 būrius. Jie buvo organizuoti Lietuvos kariuomenės pagrindu. Iš pradžių skyrių sudarė 7–12 partizanų, būrį – 2–3 skyriai, 3–4 būriai sudarė kuopą, 3–4 kuopos – batalioną.

Kaip visos Didžiosios Kovos apygardos, taip ir A rinktinės jėgos, dėl saugumo agentų veiklos ėmė pastebimai silpti nuo 1946 m. Tuo metu okupantai jau tiksliai žinojo apygardos sudėtį, akylai sekė kiekvieną vadovybės žingsnį. Partizanų vadus, Petrą Klimavičių-*Uosį* ir Praną Žičių-*Vėją* sovietų struktūros „tamsoje" (jiems patiems nežinant) naudojo savo tikslams siekti. Tai galutinai palaužė Kaišiadorių krašto partizanus.

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės vadais buvo: J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias* (1944 m. liepos 14 d.–1945 m. balandžio 13 d.), Antanas Galinis-*Juodoji Kaukė* (1945 m. gegužė–1945 m. birželis), Jonas Neicelis-*Šarūnas* (1945 m. gruodžio 1 d.–1945 m. gruodžio 30 d.) ir Petras Klimavičius-*Uosis* (1946 m. vasaris – 1948 m. vasaris).

1948 m. vasario viduryje saugumo ataskaitose rašoma apie tai, jog Didžiosios Kovos apygardos A rinktinė nustojo veikusi. Tačiau pavieniai partizanai čia kovojo ilgai. Vienas paskutiniųjų Kaišiadorių apylinkėse žuvo Vincas Zablackas-*Kėkštas* (1954 m. rugpjūčio 10 d., Avinėlių k.). 1955 m. sausio 17 d. Vanagiškių k. (Jonavos r.) žuvo paskutinysis A rinktinės partizanas – Vytautas Žukauskas-*Mėnulis*. Tuo metu partizaninis karas jau buvo išblėsęs. Į Lietuvą netrukus ėmė grįžti politiniai kaliniai ir tremtiniai, aktyvieji tapo tyliosios rezistencijos dalyviais.

A rinktinės batalionų teritorinis pasiskirstymas:

1. Žaslių ir Musninkų valsčiai
2. Kaišiadorių valsčius
3. Žiežmarių ir Kruonio valsčiai
4. Semeliškių ir dalis Aukštadvaraio bei Trakų valsčių
5. Vievio valsčius
6. Rumšiškių, Petrašiūnų, Pažaislio valsčiai, dalis Jonavos ir Karmėlavos valsčių

Kazys Bauras-*Varguolis* ir II-ojo bataliono vadas Pranas Jaromskas-*Perkūnas*

Trijų partizanų tėvo Jono Petkevičiaus sodybvietė Kaugonių k., kur kuriantis Didžiosios Kovos apygardai ne kartą lankėsi ir posėdžiavo Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias*

1945 m. liepos 1 d. Jagėlonių miške (Kietaviškių vls.) žuvusių ir išniekintų Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanų kūnai; pažymėtas kuopos vadas Antanas Galinis-*Juodoji Kaukė*

Padirbtais dokumentais Vilniuje apsigyvenę Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanai, 1946 m. Iš kairės: Romas Petkevičius-*Varnėnas*, Vaclovas Žilinskas-*Morka*, Romualdas Sedleckas-*Karkliukas*

Vaclovas Suslavičius-*Klevas* žuvo 1945 m. spalio 8 d. netoli namų. Artimieji jo kūną slapta palaidojo Rusių kaimo kapinėse, o atminimui pasodino klevą. Tik vėliau tvarkant šeimos kapą suaugęs klevas buvo nupjautas

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanai (iš kairės): Pranas Macijauskas-*Aitvaras*, Jonas Lisauskas-*Katinas* ir Viktoras Žitkevičius-*Akmenėlis*. Apie 1946 m.

Paskutinysis Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės vadas Petras Klimavičius-*Uosis* Lietuvos kariuomenėje

Andrius Petkevičius-*Aguona* partizanavo nuo 1944 m. liepos, tapo būrio, vėliau kuopos vadu

Partizanų Andriaus Petkevičiaus-*Aguonos*, brolių Igno-*Rūtos* ir Kazimiero-*Agurko* Kazakevičių žūties vieta Kaugonių miške

DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS ŠTABAS

Didžiosios Kovos apygardos štabo apsaugos būrys; priekyje – būrio vadas Benediktas Trakimas-*Genelis*

Mažasis (žalia spalva) ir didysis (mėlyna spalva) judėjimo ratai. Lydimas apsaugos būrio jais nuolat judėjo A rinktinės štabas

Suformavus Vilniaus apygardos 5-ąją LLA apylinkę buvo suburtas ir štabas. Pirmuoju jo vadu tapo Stasys Misiūnas-*Senis*. Vėliau apygardos štabui vadovavo Jonas Markulis-*Vaiduoklis* (1945 m. vasario 5 d.–1945 m. kovo 27 d.), Aleksandras Zapkus-*Piliakalnis* (1945 m. kovo 27 d.–1946 m. kovo 24 d.), Benediktas Trakimas-*Genelis* (1946 m. kovo 24 d.–1947 m. gegužės 18 d.), Juozas Šibaila-*Diedukas* (1948 m. rugpjūčio 14 d.–1948 m. lapkričio 12 d.), Jonas Juras-*Žilvinys* (1948 m. lapkričio 12 d.–1948 m. liepos 12 d.), Vladas Ališauskas-*Puškinas* (1949 m. liepos 12 d.–1949 m. gruodžio 30 d.).

Apygardos štabas buvo ten, kur buvo štabo nariai, kur vyko jų pasitarimai ir posėdžiai. Ne kartą partizanai rinkosi Budelių kaime, Livintų, Kaugonių ir Ukmergės miškuose, Čiobiškio vaikų prieglaudoje, Gegužinės klebonijoje. Iki 1946 m. sausio 26 d. išdavystės pastarojoje šeimininkavo II-ojo bataliono vadu paskirtas kun. Steponas Rudžionis-*Vėjas*. Vadovybės įsakymus jis saugojo Gegužinės bažnyčios altoriuje, o radijo imtuvą, ginklus, šaudmenis ir vėliavas – bažnyčios pietrytinėje palėpėje įrengtoje slėptuvėje.

Didžiosios Kovos apygardos štabas pasižymėjo tuo, jog jo nariai nuolat judėjo iš vienos vietos į kitą. Štabo viršininkas su apsauga vienoje vietoje neužsibūdavo ilgiau nei tris paras, todėl buvo pramintas Skrajojančiu.

Štabas judėjo dviem ratais – mažuoju ir didžiuoju. Mažojo rato maršrutas: Kaugonys–Dainava–Paparčiai–Šilonys–Krušonys–Beištrakiai–Kaišiadorys–Žiežmariai–Strošiūnai. Remiantis 1946 m. A rinktinės vado Jono Neicelio tardymo protokolu, 1945 m. šiame rate buvo keturi kontroliniai punktai, kuriuose rinkta informacija apie saugumo struktūrų numatomas arba pradėtas vykdyti operacijas; į ratą buvo draudžiama įleisti nepažįstamus asmenis. Apie štabo buvimo vietą apygardos vadovybei pranešdavo kontrolinių punktų prižiūrėtojai.

Pirmasis punktas buvo Šilonių miške, jam vadovavo Adolfas Kinderevičius-*Jurginas*. Antrasis punktas veikė Beištrakių miške, jam vadovavo Petras Klimavičius-*Uosis*. Trečiasis – Strošiūnų miške, vadovaujamas partizano slapyvardžiu *Briedis*, o ketvirtasis – Kaugonių miške, vadovaujamas Andriaus Petkevičiaus-*Aguonos*. Okupantų siautimo dienomis štabas „skrajojo“ didžiojo rato maršrutu, kuris siekė net Musninkų, Upninkų, Gelvonų miškus.

Prie Budelių piliakalnio, vadinamo Skarbu, buvo įrengti štabo bunkeriai, kuriuos 1945 m. birželio 27 d. išdavė Pranas Raudeliūnas. Iš kautynių lauko sėkmingai pasitraukė keturi laisvės kovotojai, tarp jų Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* bei Aleksandras Zapkus-*Piliakalnis*. Žuvusiųjų Vaclovo Karecko-*Jovaro*, Zigmo Rudžio-*Smilgos* ir Antano Kacevičiaus-*Dagilio* kūnai buvo suguldyti po Lekavičių namų langais. Išvežus kūnus į žemę susigėrusio kraujo vietoje šeimininkai pasodino bijūno krūmą, kad niekas netryptų krauju palaistytos žemės. Nuotraukoje matyti kautynių laukas. Fotografuota iš buvusios Lekavičių sodybos

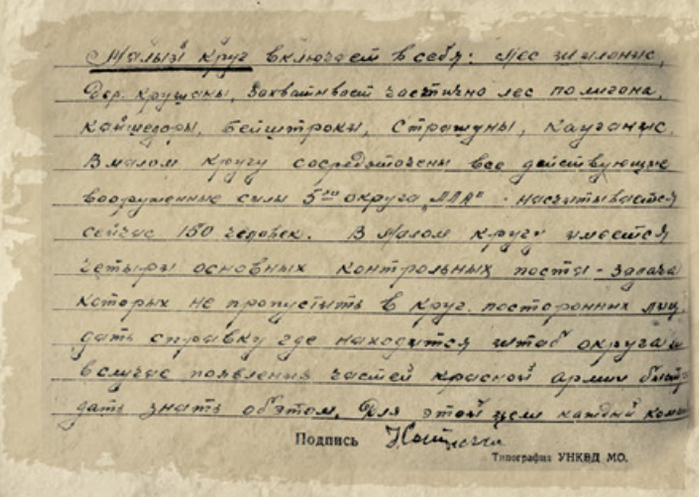
Įėjimas į slėptuvę iš zakristijos antrajame aukšte buvo maskuojamas nuo pašalinių akių

Gegužinės bažnyčios palėpė, kuri buvo paversta partizanų, jų dokumentų ir ginklų slėptuve (naudota iki kun. Stepono Rudžionio-*Vėjo* arešto 1946 m. sausį)

Punktyras žymi Gegužinės bažnyčioje buvusios slėptuvės ribas

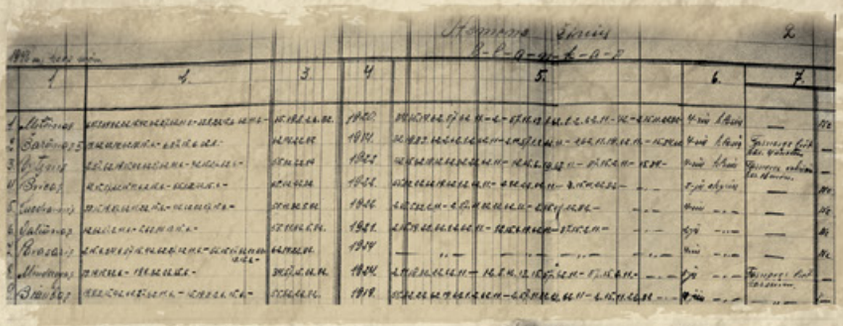
Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės vado Jono Neicelio-*Šarūno* tardymo protokolo ištrauka, kur pasakojama apie mažajam štabo judėjimo ratui priklausančius kaimus ir miškus, partizanų skaičių, keturis kontrolinius punktus ir jų užduotis

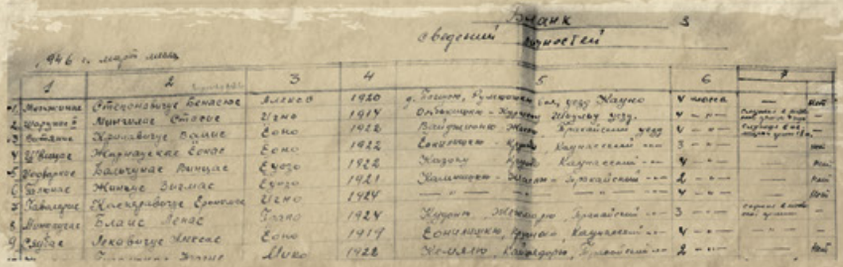

Kun. S. Rudžionis tarpukariu buvo Semeliškių šaulių būrio vadu

Kun. S. Rudžionis Beižionių pradžios mokykloje 1932 m.

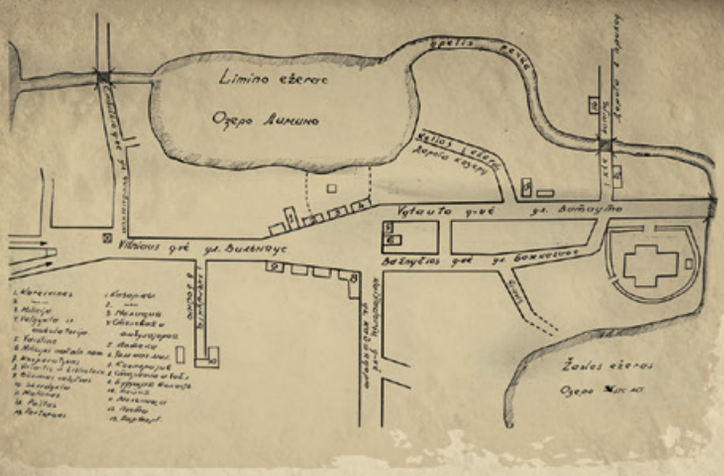

1946 m. kovą Didžiosios Kovos A rinktinės vado pavaduotojo Bernardo Steponavičiaus-*Milžino* parengtas šifruotas partizanų asmens žinių blankas ir tas pats dokumentas 1947 m. rugsėjo 3 d. iššifruotas saugumo darbuotojų

PARTIZANŲ KOVOS TAKTIKA IR DIDESNĖS KAUTYNĖS

Pagal partizanų schemą sovietų perpieštas Žaslių miestelio planas (originale vertimo į rusų kalbą nėra). Manoma, kad partizanai ruošėsi Žaslių miestelio puolimui, schema į saugumo rankas pateko 1947 m.

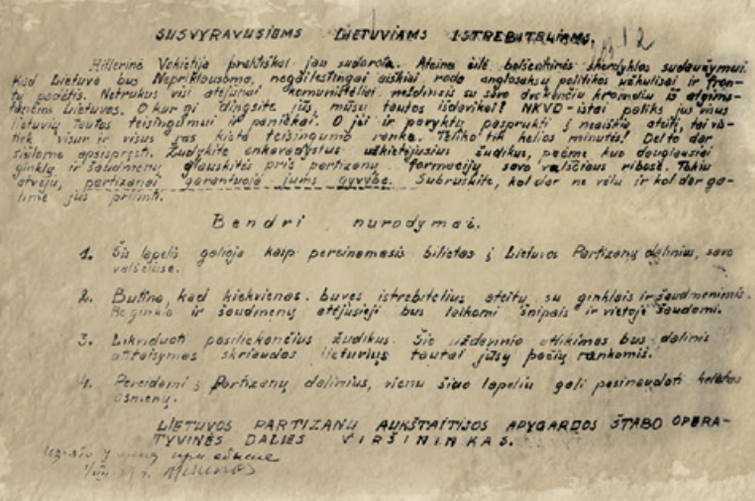
Partizaninis karas – tai ginkluotas pasipriešinimas, kova už laisvę, gimtą žemę, savą valdžią. Oficialiais duomenimis partizaninis karas Lietuvoje prasidėjo tuoj po Antrojo pasaulinio karo pabaigos 1944 m. vasarą ir truko beveik dešimtmetį. Tokiam karui, kurį kariavo būsimieji laisvės kovotojai, nebuvo ruoštasi nei tarpukario Lietuvos kariuomenėje, nei visuomeninėse sukarintose organizacijose. Taktikos išmokta ne pratybose, bet gyvenant miške, slapstantis rėmėjų sodybose, atliekant karines operacijas ir kaunantis mūšiuose.

Kovos taktikai partizanų vadovybė skyrė daug dėmesio: kai kur pavyko surengti mokymus, išspausdinti instrukcijas. Prasidėjus mažųjų partizanų būrių centralizacijai, Didžiosios Kovos rinktinėje susidarė ypač dideli partizanų daliniai. Antai 1944 m. rudenį Didžiosios Kovos rinktinės štabo apsaugą sudarė iki 60 kovotojų, kurie nuolatinėse kelionėse lydėjo štabo narius. Žaslių valsčiaus teritorijoje veikė Kazio Surmilavičiaus-*Klevo* vadovaujamas apie 200 partizanų būrys, Zigmo Kacevičiaus-*Genio* vadovaujamas apie 100 partizanų būrys. Toks partizanų skaičius vienoje apylinkėje kėlė pavojų, apsunkino jų gyvenimo sąlygas.

Partizanai ne tik slapstėsi ir laukė naujo – Vakarų sąjungininkų – karo prieš Sovietų Sąjungą pradžios. Partizaninio karo metu buvo rengiamos įvairios operacijos, planuojami saugumo būstinių, areštinių, miestelių, pašto ir banko skyrių puolimai. Vyko pasalos keliaujančioms karinėms įguloms. Pavyzdžiui, 1944 m. gruodžio 16 d. apie 30 partizanų užėmė Darsūniškio miestelį (Kruonio vls.); 1944 m. gruodžio 31 d. Gilučių k. (Žaslių vls.) Z. Kacevičiaus būrio partizanai pasalaudami nušovė iš Trakų po suimtųjų konvojaus grįžtančius 4 stribus, sužeidė milicininką. Laikotarpyje nuo 1945 m. gruodžio iki 1946 m. balandžio Vlado Marcinausko-*Tauro* partizanų būrys šešis kartus puolė Zūbiškių spirito varyklą, pagrobė 2280 litrų spirito, 6 t rugių, 8 t miežių ir 0,5 t avižų! Deja, dažnėjo pasalos, padaugėjo partizanų išdavysčių. Paminėtini kai kurie didesni mūšiai: 1945 m. balandžio 12 d. prie Guronių ir Pašulių (Rumšiškių vls.) kareiviai puolė Andriaus Zdanevičiaus-*Morkos* bei Jono Mickevičiaus-*Žvirblio* vadovaujamus partizanų būrius. *Žvirblio* būrys (25 kovotojai) pasitraukė be didesnių nuostolių, o *Morkos* būrys stojo į mūšį, visi 12 kovotojų žuvo.

Romualdo Randžio-*Meškos* partizanų būrio kovotojai (dešinėje stovi R. Randis). Henriko Dimšos nuotrauka (1946 m. pavasaris)

SUSIVYRAVUSIEMS LIETUVIAMS ISTREBITELIAMS.

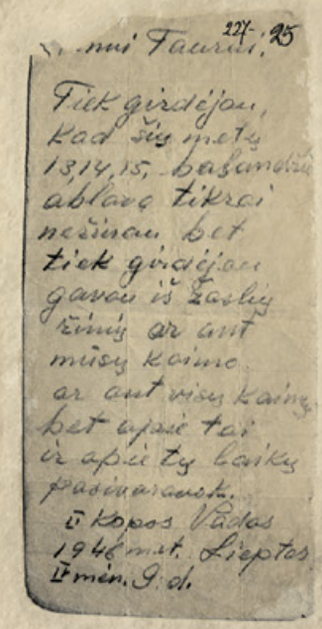
Hitlerine Vokietija praktiškai jau sudaroša. Ateina šilti bolševikinės šmeižtiškos sudaužymui. Kad Lietuva bus Nepriklausoma, negalistestingai aiškiai rodo anglosaksų politikos užkulisiai ir Trento pasėtis. Netrukus visi atėjūnai komunistėliai nežinia su šiuo draskūniu kraštu iš atgimusios Lietuvos. O kur gi dingsite jūs, mūsų tautos išdaviklei? NKVD-istai paliks jus mus lietuvių tautos teisingumui ir panikai. O jei ir paryktų pasprukti į nežinią atsiti, tai vistiek visur ir visus jus kirtą teisingumo ranka. Tėlko tik helios minutės! Del to dar šiuleme apsisprgsti. Žudykite enkavedistus užkietėjusius žudikus, prieš tuo dovgiausiai ginkle ir žodžiu nemu glaustitės prie partizanų formacijų savo valstiaus ribose. Tokiu atveju, partizanai garantuoja jums gyvybę. Suvokite, kol dar ne vėlu ir kol dar galime jus priimti.

Bendri nurodymai.

1. Šis lapelis galioja kaip pereinamasis bilietas į Lietuvos Partizanų dalinius, savo valstiečius.
2. Butina, kad kiekvienas buvęs istrebitelius ateitų su ginklais ir šaudmenimis. Be ginklo ir šaudmenų atėjusieji bus laikomi šnipais ir vietoj šaudomi.
3. Likviduoti pasitaikančius žudikus. Šie užsienio atstovybės bus dalinių atpažymėtos skriaudas lietuvių tautai jūsų pačių rankomis.
4. Pereidami į Partizanų dalinius, vienu šiuo lapeliu gali pasinaudoti keletas asmenų.

LIETUVOS PARTIZANŲ AUKŠTAITIJOS APYGARDOS ŠTABO OPERATYVINĖS DALIES VIRŠININKAS.

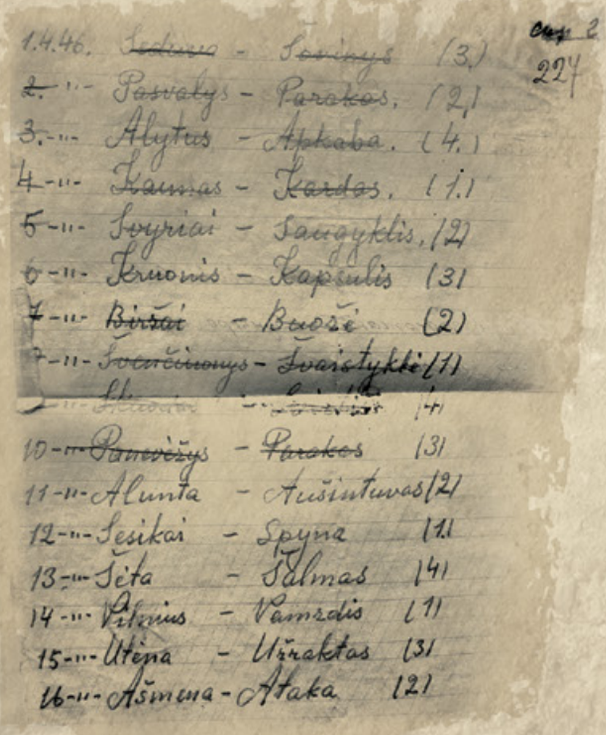
Apygardos štabo operatyvinės dalies viršininko raštas stribams, raginant pasitaisyti ir pereiti į partizanų gretas. Dokumentas buvo saugomas apygardos štabo archyve Motiejaus Misiūno-*Kryžiuočio* namuose Slabados k. (Žaslių vls.)

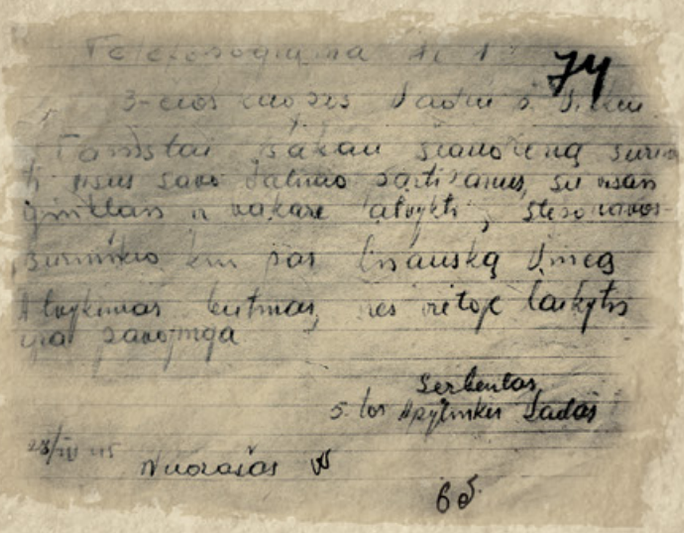
Įspėjamasis Zigmo Dzeventausko-*Liepto* raštelis Vladui Marcinauskui-*Taurui* apie sovietų karių siautimą 1946 m. balandžio 13–15 d.

1945 m. sausio 15 d.–balandžio 13 d. Mečislovas Kestenis-*Serbentas* ėjo apygardos vado pareigas

Slaptažodžiai arba paroliai, – tai slapti sutartiniai žodžiai, sakiniai, trumpi dialogai, kurie leidžia atskirti savus nuo svetimų. Šie slaptažodžiai tapo įkalčiu Zigmo Dzeventausko-*Liepto* baudžiamojoje byloje

M. Kestenio-*Serbento* telefonograma – 1944–1945 m. Didžiosios kovos apygardos A rinktinės partizanai ne kartą puolė pašto skyrius ir turėjo telefoninę įrangą

Kovinės partizanų rikiuotės pavyzdys

Remiantis Jono Ožeraičio-*Vaidoto* parodymais saugumo surasti partizanų daiktai: Pravieniškių miške, medyje, rastas automatas PPŠ ir du krepšiai su šaudmenimis, granata, medikamentais bei dokumentais. Netoliese buvo aptikta partizanų stovykla su kai kuriais buities daiktais; trečiojoje vietoje, taip pat medyje, rasta rašomoji mašinėlė, dėžutė su šoviniais, o už pusšimčio metrų – du bunkeriai bei palapinė, kurioje aptikti žiūronai; ketvirtoji vieta – apleista partizanų stovykla, netoli jos medyje rastas vokiškas šautuvas ir pusšimtis šovinių

ŽALIASIS VELNIAS: TARP TIKROVĖS IR LEGENDOS

Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* – ne tik Kaišiadorių krašto, bet ir visos Lietuvos partizaninio karo legenda. Jo vadovavimas apygardai ir dingimo aplinkybės apipintos įvairiausiais pasakojimais. Daugelį jų šiandien vienodai sunku paneigti ir patvirtinti.

J. Misiūnas gimė 1911 m. Valmonių kaime (Pušaloto vls., Panevėžio apskr.), dešimties vaikų šeimoje. Tarnavo Lietuvos kariuomenės husarų pulke, jam suteiktas viršilos laipsnis. Vokiečių okupacijos metais buvo policijos vachmistras Kaišiadoryse, Kaugonių geležinkelio stotelės apsaugos būrio vadas. J. Misiūnas vedė Ona Krivickaitę, augino tris vaikus (dvynukai Kęstutis ir Rimgaudas gimė 1937 m., o Vytautas gimė 1945 m.). Tapęs Lietuvos laisvės armijos organizacijos nariu, įstojęs į Vietinę rinktinę J. Misiūnas su bendražygiais 1944 m. liepą pradėjo formuoti partizanų junginius ir netrukus vadovavo 200 vyrų daliniui. Apjungti J. Misiūnui pavaldūs partizanų būriai buvo pavadinti Didžiosios Kovos rinktine.

J. Misiūną pažinoję asmenys mena jį kaip tvirtą, aukštą, gražų vyrą. Benediktas Trakimas-*Genelis* pasakoja, kad „*Žalias Velnias* buvo aukštas, stambaus kūno sudėjimo, bet eidamas mišku, neužkabindavo jokios šakelės, iš po kojų negirdėjai jokio traškesio“. Visuomet buvo reiklus sau ir kitiems. *Žaliojo Velnio* slapyvardis priešams kėlė baimę, o laisvės kovotojams – pagarbą. Vadovaujant J. Misiūnui Didžiosios Kovos apygarda pasiekė aukščiausią pakilimo tašką. Deja, veikiamas Vilniuje įsikūrusios tariamos partizanų vadovybės, 1946 m. liepą perdavė apygardos vado postą saugumo agentui Vytautui Pečiūrai-*Griežtui* (agentas – *Gediminas*). Tada kilo areštų banga, pakriko vieninga organizacija. 1946 m. rugpjūčio 13 d. apgaulingai pakviestas į Vilnių *Žaliasis Velnias* buvo suimtas. Tolesnis jo likimas iki šiol yra viena didžiausių partizaninio karo istorijos mįslių.

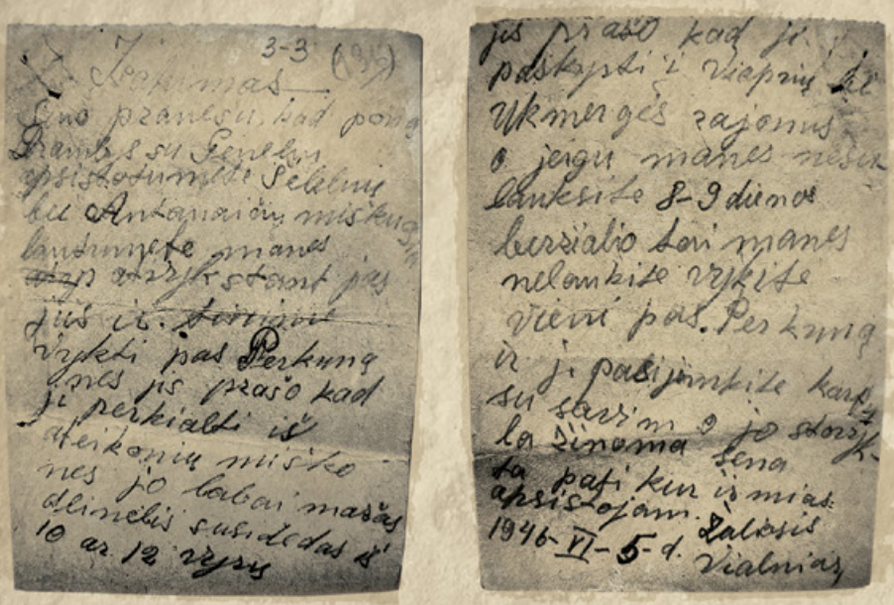
Įtakos legendoms turėjo J. Misiūno fizinis sudėjimas (apie 2 m ūgis) ir charakterio savybės. Iki šiol pasakojama, kad *Žaliasis Velnias* sugebėjo veikti labai organizuotai: jis niekada nebraidė per pelkes, netūnojo balose. Jei važiavo, tai geru keliu, jei ėjo – švariu mišku. Tai liudija apie išplėtotą, patikimą partizanų ryšininkų ir rėmėjų tinklą. Ryšininkės Antaninos Taparauskaitės-*Liepsnelės* teigimu J. Misiūno aplinkoje buvo tik rinktiniai vyrai, majorai ir kapitonai iš tarpukario Lietuvos.

J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias* po arešto. 1946 m.

Kaugonių geležinkelio stotis – paskutinė J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* darbovietė. Šiandien kovotoją čia mena paminklinis akmuo

1946 m. birželio 5 d. J. Misiūno vardu duotas įsakymas.
Jį galėjo užrašyti arba perrašyti kovotojas, turintis pradinį išsilavinimą

Pirmuoju iš tų reikalų yra K Sr Karžygio vardo suteikimas. Kaip kitos, taip ir K sritis pirmuoju juo turėtų turėti tą, kuris visiems LK-jams lygiai priimtinas būtų. Aš juo numačiau Žaliąją Velnią, bet neturiu smulkesnių žinių apie jo darbus ir žuvimo aplinkybes. Gal šiuo reikalu galėtumėt man padėt. Ką galėtumei vertingo apie šį mums didvyrį surinkti prašyčiau man prisiųsti.

1949 m. gegužės 3 d. Juozo Šibailos-*Merainio* laiškas Alfonsui Morkūnui-*Plienui*, kuriame svarstoma apie galimybę J. Misiūnui suteikti karžygio vardą

Legenda virto ir pasakojimas apie *Žaliojo Velnio* dingimą. Vieni teigia, kad 1947 m. kovo 11 d. jis buvo nužudytas Maskvoje, Butyrkų kalėjime (nėra jokių patvirtinančių duomenų). Kitų lūpose pasakojimas apie tai, jog J. Misiūnas... įmūrytas į Kremliaus sieną ir iki šiol atiduoda pagarbą kiekvienam pravažiuojančiam sovietų vadui. Taip pat būta liudininkų, kurie tvirtino, kad pasibaigus partizaniniam karui matė J. Misiūną vaikščiojantį Ukmergėje... Gali būti, kad *Žaliojo Velnio* paslaptis liks neįminta.

O. Krivickaitės-Misiūnienės kapas Čiobiškio kapinėse
(O. Misiūnienė žuvo 1945 m. vasario 5 d. kautynėse Pigonių k., Musninkų vls.)

J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* ir O. Krivickaitės vestuvės. 1934 m.

MOTERYS PARTIZANINIAME KARE

Laisvės kova ypatinga – ji įtraukia visus, neabejingus krašto likimui, nepaiso amžiaus, pajėgumo, lyties. Moterims negrėsė mobilizacija, tarnyba sovietų kariuomenėje, tačiau jos neliko įvykių nuošalyje: vienos stojo į kovą su ginklu rankose, kitos rūpinosi ryšiais arba kūrė pogrindines organizacijas, rūpinosi partizanų maitinimu, apranga, atributika. Tapusios partizaninio karo dalyvėmis moterys įrodė, kad ginti Tėvynę aukojant laisvę ir net gyvybę – tai visuotinė pareiga.

Išskirtinis Kaišiadorių krašto ryšininkų tinklo bruožas – Didžiosios Kovos apygardos vadui pavaldus moterų partizanių-ryšininkių batalionas. Jo tikslas – suvienyti laisvės kovotojas moteris, rūpintis materialine parama partizanams, rinkti informaciją apie saugumo pajėgų judėjimą, užtikrinti ryšius tarp būrių. Batalionui vadovavo Aldona Paulavičiūtė-*Indyra*. Šios moters gyvenimo istorija dramatiška: 1945 m. liepą A. Paulavičiūtė buvo suimta ir užverbuota *Nemezidės* slapyvardžiu. Ji prisipažino partizanams, liko jų gretose. Deja, tai žinojo ir saugumas, gaudavęs iš agentės netikslią, paviršutinišką informaciją. NKVD karinės operacijos metu Šilonių miške 1946 m. kovo 24 d. A. Paulavičiūtė žuvo kartu su Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininku Aleksandru Zapkumi-*Piliakalniu*. A. Paulavičiūtės žūtis saugumui buvo netikėta, KGB rankraštyje „Kai kuris agentūros panaudojimo patyrimas“ ji aprašyta kaip klaida, netinkamų veiksmų pavyzdys.

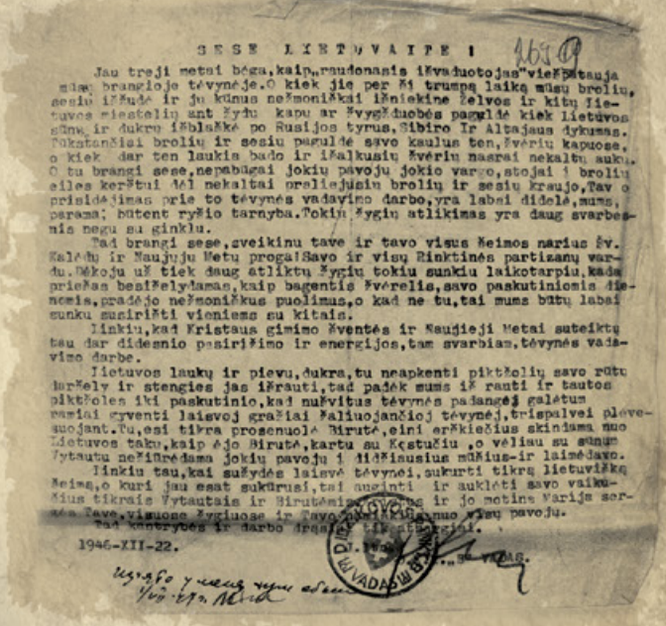
Viena žymiausių Didžiosios Kovos apygardos štabo ryšininkių – Aldona Sipavičiūtė-*Velnio Išpera*. Ji ėjo 3-ios moterų kuopos vadės pareigas. Suimta ir užverbuota *Rūtos* slapyvardžiu, A. Sipavičiūtė atsisakė dirbti saugumui, todėl nuo 1945 m. vasario slapstėsi kartu su partizanais. Jai buvo pavaldūs keturi moterų kovotojų būriai, kurių sudėtyje 1945 m. birželio 16 d. buvo 37 ryšininkės! 1948 m. vasarį A. Sipavičiūtė buvo areštuota ir įkalinta lageryje, į Lietuvą sugrįžo 1958 m.

Moterys partizaninio karo verpete taip pat reiškia meilę, prieraišumą. Į karą jos ėjo paskui brolius, dar dažniau – mylimuosius. Antai, dar būdama nepilnametė Leokadija Paškauskaitė ėmėsi ryšininkės pareigų, kartais vykdavo į Kauną vaistų ar perduoti žinią. Pajutusi grėsmę, 1947 m. persikėlė gyventi pas dėdę į Vilkakiemio k., čia davė partizanės priesaiką ir priėmė *Birutės* slapyvardį. Būryje susipažino su partizanu Boleslovu Arbočiumi-*Balsu* ir būdama vos 17 metų slapta su juo susituokė Paparčių bažnyčioje. Šventinį 1948 m. vasario 16-osios rytą L. Paškauskaitė kartu su vyru buvo sulaikyti Prano Malūnavičiaus sodyboje Mazaliaučiznos k. įrengtame bunkeryje. L. Paškauskaitė siūlė susisprogdinti, tačiau B. Arbočius nesutiko, nes tuo metu šeima jau laukė pirmagimio. Arbočių sūnus Boleslovas gimė Lukiškių kalėjime, deja, mirė lageryje būdamas dvejų. Po kankinančių tardymų L. Paškauskaitė buvo nuteista dešimčiai metų, o B. Arbočius – 25...

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės Perkūno būrio ryšininkė Anelė Sidaraitė-Tarbūnienė-*Drebulė* ir šio būrio partizanė Salomėja Piliponytė-Užupienė-*Rūta*. Taišeto lageris, 1954 m.

Agentų smogikų taikinyje 1948 m. rugsėjo 16 d. atsidūrė svarbi ir įtakinga Didžiosios Kovos apygardos ryšininkė Anastazija Rumševičiūtė-*Narsutė*. Nuo 1945 m. užmezgė ryšį su partizanais, ištikimai vykdė Jono Misiūno, Benedikto Trakimo nurodymus. Juos sulaikius tapo pavienių pakaunės, Trakų ir Ukmergės apskrityje veikiančių partizanų su Tauro apygarda ryšininke. Žuvo Naujasodžio k. per agentų smogikų operaciją kartu su keturiais partizanais ir penkių asmenų partizanų rėmėjų Griškelių šeima.

SESE LIETUVAITE !

Jau treji metai bėga, kaip „raudonasis išvaduotojas“ viešpatauja mūsų brangioje tėvynėje. O kiek jie per ši trumpą laiką mūsų brolių, sesių išvežė ir jų kūnus nežmoniškai išniekino šelvos ir kitų Lietuvos miestelių ant žydų kapų ar žydų duobės pagulė kiek lietuvos sūnų ir dukrų išblaškė po Rusijos tyrus, Sibiro ir Altajaus dykumas. Tūkstančiai brolių ir sesių pagulė savo kaulus ten, žvėrių kapuose, o kiek dar ten laukia bado ir išalkusių žvėrių nasrai nekaltų aukų. O tu brangi sese, nepabūgai jokių pavojų jokio vargo, stojai į brolių eiles kerštui dėl nekaltai sunaikintų brolių ir sesių kraujo. Tavo prisidėjimas prie to tėvynės vadavimo darbo, yra labai didelė, mums, parama; būtent ryšio tarnyba. Tokių žygių atlikimas yra daug svarbesnis negu su ginklu.

Tad brangi sese, sveikinu tave ir tavo visus šeimos narius Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų proga! Savo ir visų Rinktinės partizanų vardu. Meldžiu už tiek daug atliktų žygių tokiu sunkiu laikotarpiu, kada priešas beširdžiškumas, kaip bagantis žvėrelis, savo paskutiniosiomis dienomis, pradėjo nežmoniškus puolimus, o kad ne tu, tai mums būtų labai sunku susirišti vieniems su kitais.

Linkiu, kad Kristaus gimimo Šventės ir Naujieji Metai suteiktų tau dar didesnio pasiryžimo ir energijos, tam svarbiam, tėvynės vadavimo darbe.

Lietuvos laukų ir pievų, dukra, tu neapkenti piktžolių savo rūtų darželyje ir stengies jas išrauti, tad padėk mums iš rauti ir tautos piktžoles iki paskutinio, kai nuvytus tėvynės padangėj galėtum ramiai gyventi laisvoj gražiai žaliuojančioj tėvynėj, tryspalvei plevėsuojant. Tu, esi tikra prosenuolė Birutė, eini arkliečiais skinidama nuo Lietuvos taku, kaip ėjo Birutė, kartu su Kęstučiu, o vėliau su sunum Vytautu neišvengdama jokių pavojų į tiršiausius miškus ir laimėjavo.

Linkiu tau, kai sužydės laisvė tėvynei, sukurti tikrą lietuvišką šeimą, o kuri jau esat sukūrusi, tai auginti ir auklėti savo vaikučius tikrais Vytautais ir Birutėmis, kurie ir jo motina Varija serga šeimyninėse žvilgsnėse ir tavo [illegible] nuo visų pavojų.

Tad kantrybės ir darbo [illegible]

1946-XII-22.

1946 m. gruodžio 22 d. Didžiosios Kovos apygardos B rinktinės vado atsišaukimas į merginas, ryšininkes ir rėmėjas

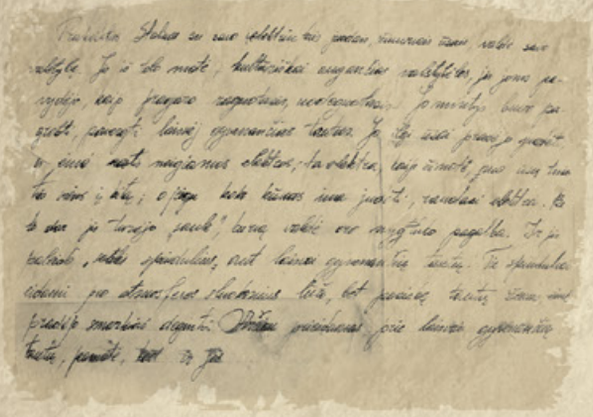

Partizanė S. Piliponytė-Užupienė-*Rūta* (stovi viduryje). Taišeto lageris, 21-oji ligoninė, 1954 m.

Genovaitė Lekavičiūtė g. 1928 m. Joniliškių k. (Kruonio vls.). Mokydamasi Žiežmarių progimnazijoje 1944 m. gruodį įstojo į Lietuvos laisvės armiją, davė priesaiką ir ėmėsi aktyvaus pogrindinės organizacijos narės darbo. 1945 m. pavasarį, būdama septyniolikos metų parašė 13 puslapių rašinį „Auštantis laisvės rytas“. Tų pačių metų birželio 21 d. G. Lekavičiūtė buvo areštuota kaltinant antisovietinės literatūros platinimu. Kaip įkalčiai buvo paimti minėtas rašinys, keletas partizanams skirtų laikų, atsišaukimų, kuriuos dažniausiai pasirašinėjo tikra savo pavarde. Po daugiau nei metus trukusių tardymų, 1946 m. liepos 12 d. G. Lekavičiūtė buvo nuteista 10 m. lagerio, 5 m. be teisių, konfiskuotas jos asmeninis turtas.

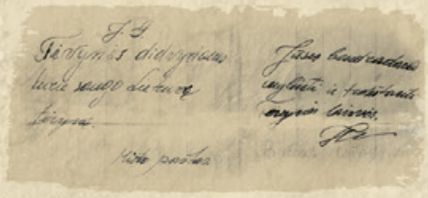
G. Lekavičiūtės rašinio „Auštantis laisvės rytas“ titulinis lapas ir Trakų apskrities NKGB skyriaus jaunesniojo leitenanto Sabaičio parengtas vertimas

G. Lekavičiūtės nebaigtas rašyti raštelis apie Staliną šiandien stebina savo vaizdžiu turiniu

1990 m. G. Lekavičiūtė reabilituota atstatant visas jos teises, kurios okupacinės valdžios 1946 m. buvo atimtos

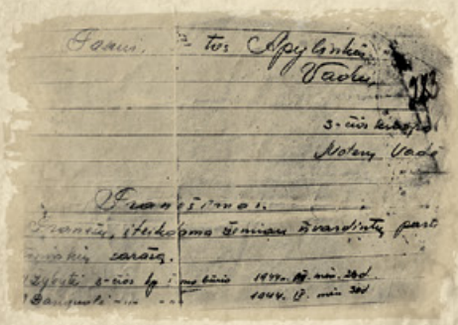
Antraštė-adresas G. Lekavičiūtės laiško, skirto laisvės kovotojams – Tėvynės budėtojams

Kun. Semaška sutuokia Oną Kundrotaitę ir Benediktą Trakimą. Inta, 1955 m.

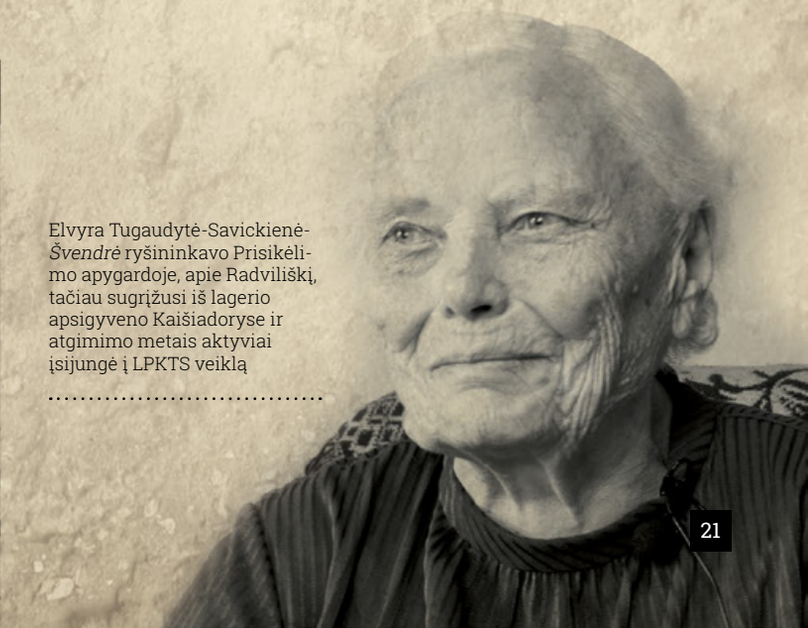
Ryšininkės A. Paulavičiūtės-*Indyros* (pažymėjime – klaida) kario savanorio pažymėjimas

Ištrauka iš 1945 m. birželio 16 d. 3-ios kuopos moterų vadės A. Sipavičiūtės-*Velnio Išperos* pranešimo J. Misiūnui-*Žaliajam Velniui*

Tremtinių brigada veislinių kiaulių ūkyje. Pirmoje eilėje antra iš kairės – Antano Praškevičiaus-*Narsuolio* ryšininkė Bronė Mikutavičiūtė-Kveragienė-*Ramunė*. Prieš 1956 m., Bolše Žilkinas (Irkutsko sr.)

Elvyra Tugaudytė-Savickienė-*Švendrė* ryšininkavo Prisikėlimo apygardoje, apie Radviliškį, tačiau sugrįžusi iš lagerio apsigyveno Kaišiadoryse ir atgimimo metais aktyviai įsijungė į LPKTS veiklą

RYŠININKŲ IR RĖMĖJŲ TINKLAS – SĖKMINGAS PARTIZANINIO KARO BRUOŽAS

Benediktas Trakimas-*Genelis*, prisimindamas partizanavimą ten, kur didžiąją gyventojų dalį sudarė kitataučiai, rašė: „Čia pajutome tai, ko nejutome ten, kur lietuviai sudarė daugumą. Be vietinių gyventojų paramos partizanams miške ilgiau išsilaikyti tikrai neįmanoma“. Partizaninio karo sėkmė slypi vienybėje. Ryšininkai, rėmėjai, slapukai rizikuodami asmenine laisve, neretai savo gyvybe, tapo partizanų atspirtimi nelygiavertėje kovoje su okupantu. Teikdami prieglobstį, maistą, medikamentus, informaciją apie saugumo planus jie rizikavo būti ištremti arba areštuoti ir ilgiems metams įkalinti lageryje. Neretai paramą partizanams teikė moksleivių pogrindinės organizacijos, kaip antai 1946 m. kovą Aldonos Šaukevičiūtės Žaslių progimnazijoje suorganizuotas „Melagėlių būrelis“.

Dažnai rėmėjais tapdavo partizanų tėvai, o ryšininkėmis – seserys ir mylimosios. Jų būta šimtų. Pavyzdžiui, Vaidžionių kaimo gyventojas Jonas Krilavičius (g. 1898 m.) turėjo tris sūnus, du iš jų, Bronius-*Kiemelis* ir Vaclovas-*Vytenis*, partizanavo. 1947 m. tėvas buvo suimtas kaip Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės rėmėjas. Seserys Ieva ir Ona Mastauskaitės iš Civiškių kaimo buvo ryšininkės, o trys jų broliai – partizanai, vienas – žvalgas ir slapukas. Perduodami žinias ryšininkai jungė būrius, rinktines, apygardas. Eidami su ryšiu ryšininkai apsistodavo pas patikimus žmones, kartais nakvodavo partizanų stovyklose ir bunkeriuose, todėl ne kartą pateko į karinių operacijų sūkurį. Daugelis ryšininkų ir rėmėjų žuvo petis petin kovodami kartu su partizanais.

Partizanų rėmėjai savo namuose glaudė partizanus, leido įrengti bunkerius. Antai 1945 m. spalį Kaišiadorių NKVD skyrius partizanų rėmėjo Jono Lukoševičiaus namuose Gerų Vakarų kaime surado bunkerį. Jo aprašymas propagandine dvasia saugumo ataskaitoje šiandien kelia nuostabą: „Įėjimas į bunkerį lauke, ant jo stovėjo statinė su vandeniu. Bunkeris buvo iškastas žemėje, 10 x 10 metrų, aukštis – daugiau nei 2 metrai; vidus iškaltas lentomis ir apklijuotas popieriumi. Bunkeryje yra elektros instaliacija, stovi dvi lovos, minkšta sofa, stalas ir suolas. Ant sienos kabo Hitlerio portretas, daug lietuvių, vokiečių literatūros, kuri [saugumo. – Aut.] paimta. Bunkeryje taip pat buvo stiklinių indų <...>. Visada slėpdavosi 5–6 partizanai [orig. banditai. – Aut.]. Šis bunkeris kartu buvo partizanų ligoninė“.

Paminėtina, kad Lietuvos partizanų rėmėjai tapdavo ir jų agentais, teikė informaciją apie saugumo operacijas, kareivių judėjimo kryptis ir rengiamas pasalas. Antai Pranas Tuškevičius-*Račiukas* iš Rumšiškių slapstėsi nuo sovietinės kariuomenės, o sulaikytas (pritariant vietinio partizanų būrio vadui Romualdui Randžiui-*Meškai*) sutiko stoti į stribų gretas. P. Tuškevičius tris metus buvo stribas ir ryšininkas vienu metu. Suimtas 1948 m., stipriai kankintas, nuteistas 25 metams lagerio.

Partizanų ryšininkės seserys Trakimaitės: Onutė, Apolonija ir Verutė. Už ryšius su partizanais visos buvo areštuotos ir įkalintos lageryje

Žaslių progimnazijos pogrindinės organizacijos narys Aleksas Kundrotas-*Balandis*

1919 m. išduotas partizanų rėmėjo Jono Lukoševičiaus pasas

Partizanų rėmėjo Jono Lukoševičiaus sodyboje Gerų Vakarų k. buvusio bunkerio vieta. Nuotraukoje matyti virš bunkerio angos stovėjusios pirtelės pamatų akmenys

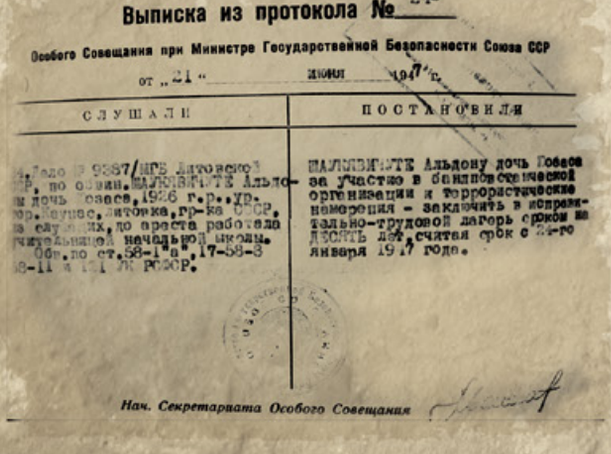
Būsimasis kunigas ir partizanų rėmėjas Petras Valatka (antrojo eilėje pirmas iš kairės). Linkuvos moksleivių šaulių sąjunga, 1930 m.

Pranas Tuškevičius-*Račiukas* – Rumšiškių stribas, Romualdo Randžio-*Meškos* partizanų būrio ryšininkas

Ранее задержанная Кайшедорским ВО НКВД ,активная бандпособница ЗУБЕНЕ она ,жительница д. Антоньцы ,Кайшедорской волости ,которая на допросе показала ,что у жителя д. Добрый -Вечер ,Косинской волости ДУКАЛЕВ ЧУСА онаса сына онаса ,является активным бандпособником и в бане имеет большой бункер , в котором скрывается бандиты .По этим данным была проведена операция , бункер действительно был обнаружен,вход в бункер был с банди под пол на котором стояли бочки с водой , сам бункер был вырыт в земле под гору размером 10 на 10 метров ,в высину более 2-х метров , внутри бункер обит досками и оклеен бумагой ,внутри бункер имеет электропроводку ,стояло 2- кровати ,мягкая кушетка ,стол и стулья. На стене бункера был наклеен портрет Гитлера ,в бункере взято много литовско-немецкой литературы в-р содержания . В бункере так-же была стеклянная посуда .

1945 m. spalio 19 d. aiškinamojo rašto „Apie rezultatus kovoje su banditizmu ir antisovietiniu pogrindžiu Trakų apskrityje 1945 m. spalio 14–19 d." ištrauka apie J. Lukoševičiaus sodyboje surastą bunkerį" apie bunkerį J. Lukoševičiaus sodyboje (vertimas – tekste)

Выписка из протокола №

Особого Совещания при Министре Государственной Безопасности Союза ССР

от „21" июня 1947 г.

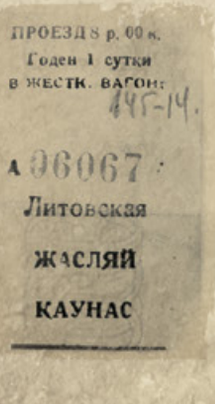
СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
По делу № 9387/НКВД Литовской ССР, по обвин. ЛАЛЯВИЧЮТЕ Альдоны Юозовны, дочь Юозаса, 1926 г.р., Уждр. Каунас, литовка, гр-ка СССР, в случае их, по ареста работала учительницей начальной школы. Обв. по ст. 58-1 "а", 17-58-8 58-11 УК РСФСР.	ЛАЛЯВИЧЮТЕ Альдону дочь Юозаса за участие в бандитской-террористической организации и террористическое намерение – заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на ДЕСЯТЬ лет, считая срок с 21-го января 1947 года.

Нач. Секретариата Особого Совещания

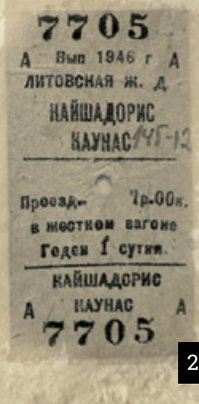
Partizano Motiejaus Bulaukos-*Kolumbo* prisiminimai nukelia į 1945-uosius, kuomet 20 vyrų būrys mėnesį išbuvo apsupti miške netoli nuo Rusių kaimo. Partizanas *Kalabrinas* tąkart susapnavo pranašišką sapną apie saugų kelią į kaimą šaltiniuotu Skirpstų grioveliu. Juo partizanai parsinešdavo maisto ir liko gyvi (1950 m. šios vietovės topografinio žemėlapio iškarpa)

1947 m. birželio 21 d. teismo nuosprendžiu dvidešimt vienerių Aldona Šaukevičiūtė už akių buvo nuteista 10 metų lagerio. Būdama pradinių klasių mokytoja, ji priklausė Žaslių progimnazijos pogrindinei organizacijai, kuri teikė paramą partizanams

ПРОЕЗД 8 р. 00 к.
Годен 1 сутки
в ЖЕСТК. ВАГОН:
А 36067
Литовская
ЖАСЛЯЙ
КАУНАС

1946 m. traukinio bilietai, kurie paimti kaip įkaltis iš sulaikytų Žaslių progimnazijos pogrindinės organizacijos narių

7705
А Вып 1946 г А
ЛИТОВСКАЯ Ж. Д.
КАЙШАДОРИС
КАУНАС
Проезд- Гр.00к.
в местном вагоне
Годен 1 сутки.
КАЙШАДОРИС
А КАУНАС А
7705

KASDIENYBĖ, BUITIS, LAISVALAIKIS IR ŠVENTĖS

Pasitraukę iš gimtųjų namų partizanai priverstinai kūrė naują gyvenimą miško sąlygomis. Įrenginėjo stovyklas, statė žemines, kasė bunkerius, visomis išgalėmis siekė kuo didesnės konspiracijos. Išaugus saugumo agentų ir informatorių tinklui partizanai ėmėsi padidintų atsargos priemonių, kilus įtarimui keitė buvimo vietą. Kaišiadorių apylinkės žemos ir pelkėtos, požeminius bunkerius įrengti sudėtinga, dažniau buvo naudojamos laikinos, iš eglių šakų pastatytos palapinės. Daugelis rėmėjų savo sodybose partizanams leisdavo įsirengti laikinas ar nuolatines slėptuves.

Partizanų aprūpinimas maistu – vienas opiausių klausimų. Dažniausiai rėmėjai teikė partizanams maisto produktus. Kartais buvo organizuojami parduotuvių, vėliau – kolchozų sandėlių apiplėšimai, rinktos miško gėrybės (uogos, grybai, iš kiškio kopūstų verdama sriuba). Tačiau išmaitinti didelius partizanų būrius buvo labai sudėtinga. Padėtis ypač pablogėjo kai partizanų rėmėjus imta masiškai tremti į Sibirą, o likusieji suvaryti į kolchozus, griežtai kontroliuojant jų ūkį.

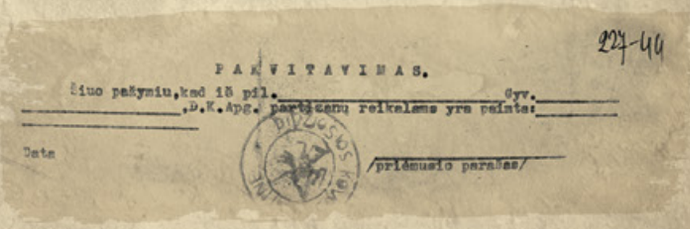
Partizanai daug laiko praleisdavo žygiuose, judėdami iš vienos vietos į kitą, tačiau pavojui nurimus laiko turėjo į valias ir jį kiekvienas kovotojas leisdavo skirtingai. Kai kurie kūrė eilėraščius ir rūpinosi pogrindinės spaudos leidyba, kiti mėgo stalo žaidimus: šachmatus, šaškes, kortas. Stiprindami fizinę ištvermę partizanai miške sportuodavo. Vadovybė kūrė operacijų planus, studijavo žemėlapius. Taigi laisvalaikis buvo dvejopas – ir tiesiogiai susijęs su vykstančiu karu, ir leidžiantis jį pamiršti.

Laisvalaikiu taip pat galima laikyti fotografavimąsi, kuris turėjo du tikslus. Pirmasis, esminis, tai palikti, perduoti žinią ateities kartoms. Nuotraukose siekta parodyti partizanų ryžtą, pasirengimą kovai. Antrasis tikslas – minėta pramoga. Tam partizanai kruopščiai ruošdavosi, rūpinosi savo išvaizda, rengėsi uniformą. Kaišiadorių krašto partizanų fotografai broliai Henrikas ir Steponas Dimšos keletą kartų fotografavo Romualdo Randžio-*Meškos*, Prano Jaromsko-*Perkūno* ir Petro Grikausko-*Žaibo* būrius. Jų fotografijos paplito tarp laisvės kovotojų ir jų artimųjų, tapo įkalčiais baudžiamosiose bylose. Už paramą partizanams broliai H. ir S. Dimšos kalėjo lageryje.

Reikšmingos partizanų gyvenime valstybinės ar asmeninės šventės. Būdami uolūs katalikai, kiek aplinkybės leido, jie šventė Kalėdas, Velykas, sveikino bendražygius bei ryšininkus, rėmėjus vardo dienos proga. Vasario 16-ąją daugelyje Lietuvos miestelių buvo slapta keliama Trispalvė. Šią šventę, kartu tragediją, Kaišiadorių krašte mena 1946 metų įvykiai. Vasario 15-osios naktį trys partizanai traukė į Kruonį iškelti Trispalvės, tačiau pateko į pasalą. Kautynėse žuvo Pranas Žukauskas-*Šalmas*, Stasys Lekavičius-*Gulbinas* ir Jurgis Krušinskas-*Žiedelis*. Jų kūnai buvo išniekinti Kruonio aikštėje, po kelių dienų numesti ir apdėti šakomis Gojaus miške.

Jono Markulio-*Vaiduoklio* karikatūra, kuri kartu su kitais dokumentais buvo saugoma apygardos štabo archyve Motiejaus Misiūno-*Kryžiuočio* namuose Slabados k. (Žaslių vls.). (J. Markulis žuvo 1945 m. kovo 27 d. kautynėse Čiobiškyje)

Didžiosios Kovos rinktinės pakvitavimo pavyzdys. Tokius kvitus partizanai išrašydavo savo rėmėjams, tikėdamiesi, kad atgavus Nepriklausomybę valdžia grąžins viską, kas iš jų buvo paimta

Partizanų karo lauko teismo inscenizacija. Iš kairės: Romualdas Randis-*Meška*, Pranas Jaromskas-*Perkūnas*, Zigmas Žičius-*Galiūnas* ir Pranas Dzimidavičius-*Puntukas*. Henriko Dimšos nuotrauka, daryta 1946 m. pavasarį

Bunkerio duobė ir atminimo kryžius Beištrakių miške primena 1951 m. gruodžio 16 d. karinės operacijos metu čia žuvusius partizanus brolius Joną Balčiūną-*Varnėną* ir Zigmą Balčiūną-*Agurką*. Medžio kamiene – kitados įrėžto kryželio žymė

1946 m. gruodžio mėnesio šventinis Žaslių progimnazijos pogrindinės organizacijos nario Algirdo Šaukevičiaus-*Ekspreso* atvirukas (prie piramidės – Lietuvos Trispalvės spalvos)

Steponas Dimša – Rumšiškių krašto partizanų fotografas, areštuotas 1947 m. kovo 3 d. ir nuteistas 10 metų lagerio

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanai poilsio akimirką. Iš kairės: neatpažintas kovotojas, Adolfas Kinderevičius-*Jurginas* ir Jonas Lisauskas-*Katinas*. Apie 1946 m.

Poilsis miške. Trečias iš kairės – Bernardas Arbočius-*Liepsniukas*. 1945–1946 m. žiema

SPAUSDINTAS ŽODIS – PARTIZANINIO KARO GINKLAS

Svarbų vaidmenį partizaninio karo metais vaidino spausdintas žodis. Kaišiadorių krašto partizanai leido keletą periodinių leidinių. Pirmasis laikraštėlis – „Tikruoju keliu“ pasirodė 1944 m. rudenį (išleisti 3 numeriai), vėliau buvo leidžiama „Žalia giria“ ir „Nepriklausoma Lietuva“.

Straipsniai, pranešimai, kūryba ir net anekdotai palaikė viltį, kėlė kovotojų ryžtą, kartojo ir bendrino užsienio radijo stočių skelbiamą informaciją. Sunkiomis sąlygomis, nedideliu tiražu spausdinamų pogrindžio leidinių platintojai vadovavosi pagrindiniu principu – perskaitytas laikraštėlis privalėjo būti perduotas kitam patikimam žmogui.

Greta periodinių leidinių partizanai spausdino poezijos rinkinius, satyras, maldaknyges. Rašė dienoraščius ir eilėraščius, kurie virsdavo dainomis. Dalis jų buvo bendro turinio, dalis skirti konkrečiam asmeniui, kovotojui. Antai žuvusio partizano Prano Taletavičiaus-*Klajūno* atminimui buvo sukurtas šis eilėraštis:

Četvergo rytą Klajūnas krito
Slabados kaime, Šriupšos lauke.
Nespėjo peršokti jis per upelį
Plieno kulkelė pagavo jį.
<...>
Klajūną vežė Žiežmarių rinkon,
Vėjelis draikė plaukus jo.
Klajūnas puošė Žiežmarių rinką
Su savo nuoga krūtine.

Partizaninio karo metais buvo išplatinta ir daugelis įvairaus turinio atsišaukimų bei karikatūrų. Taip partizanų žodis pasiekdavo platų visuomenės ratą, jaunuomenę, mokytojus, taip pat ir sovietinius aktyvistus. Atsišaukimų būta ir proginių – buvo pažymimos tautinės bei religinės šventės, vienas ar kitas konkretus politinio gyvenimo įvykis. Partizanų spaudą ir atsišaukimus dažniausiai platindavo ryšininkai, rėmėjai, neginkluotų pogrindinių organizacijų nariai.

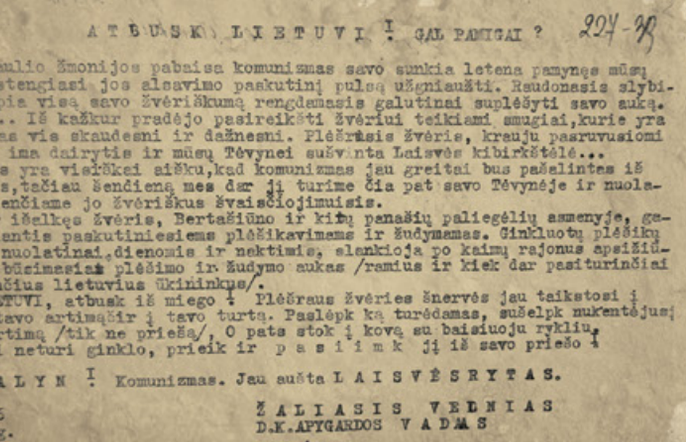
Formuojant partizanų archyvus literatūrinio ir organizacinio spausdinto žodžio svarba buvo suprasta kaip t e i s i n g o s istorijos perdavimas ateities kartoms. Didžiosios Kovos rinktinės štabo nariai tokiais žodžiais kreipėsi į partizanus: „Reikia užrašyti partizanų organizavimosi būrių įsisteigimo datas, visas kovas su priešais, visas kovų aplinkybes, nelaimingus ir laimingus gyvenimus. Užrašus geriau vesti ant atskirų lapelių, dėti į bonkas [butelius. – Aut.] ir slėpti žemėje taip, kad priešas nerastų. Kad užrašai neliktų visam laikui žemėje užkasti, reikia, kad apie juos žinotų labai patikimi žmonės [taip originale. – Aut.], kuriems žūti yra mažiau pavojaus. Užrašyti reikia viską tiksliai, nurodyti įvykių laiką ir vietą, kritusių kovos draugų mirties laiką ir aplinkybes, jų kūnų palaidojimo vietą ir t. t.“.

Iš kairės: Antanas Dzimidavičius-*Riteris*, Pranas Dzimidavičius-*Puntukas* ir Stasys Grenda-*Smarkuolis*, 1944–1945 m. Žinoma, kad P. Dzimidavičius P. Jaromsko-*Perkūno* būryje rašomąja mašinėle spausdino dokumentus ir atsišaukimus

Jono Markulio-*Vaiduoklio* karikatūra pašiepia kolchozų kūrimąsi

1946 m. kovo 15 d. J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* atsišaukimas į tautiečius

A T B U S K , L I E T U V I ! GAL PAMIGAI ? 224-38

Pasaulio žmonijos pabaisa komunizmas savo sunkia letena pamynęs mūsų Tėvynę stengiasi jos alsavimo paskutinį pulsą užgniaužti. Raudonasis slibinas kaupia visą savo žvėriškumą rengdamasis galutinai suplėšyti savo auką. Tačiau... Iš kažkur pradėjo pasireikšti žvėriui teikiami smūgiai,kurie yra kaskartas vis skaudesni ir dažnesni. Plėšrusis žvėris, krauju pasruvusiomis akimis, ima dairytis ir mūsų Tėvynei sušvinta Laisvės kibirkštėlė...

Nors yra viešėkei siūku,kad komunizmas jau greitai bus pašalintas iš žmonijos,tačiau šendieną mes dar jį turime čia pat savo Tėvynėje ir nuolatinai kenčiame jo žvėriškus švaistčiojimuisis.

Dar išelkęs žvėris, Bertašiūno ir kitų penašių paliegėlių asmenyje, galanda dantis paskutiniesiems plėšikavimams ir žudymams. Ginkluotų plėšikų gaujos nuolatinai,dienomis ir naktimis, slankioja po kaimų rajonus apsižiūrėdami būsimasias plėšimo ir žudymo aukas /ramius ir kiek dar pasiturinčiai gyvenančius lietuvius ūkininkus/.

LIETUVI, atbusk iš miego ! Plėšraus žvėries šnervės jau taikstosi į tave, tavo artimąjį ir į tavo turtą. Paslėpk ką turėdamas, sušelpk nukentėjusį savo artimą /tik ne priešą/, O pats stok į kovą su baisiuoju ryklių.

Jei neturi ginklo, priešk ir p a s i i m k jį iš savo priešo !

Š A L Y N ! Komunizmas. Jau sušta L A I S V Ė S R Y T A S.

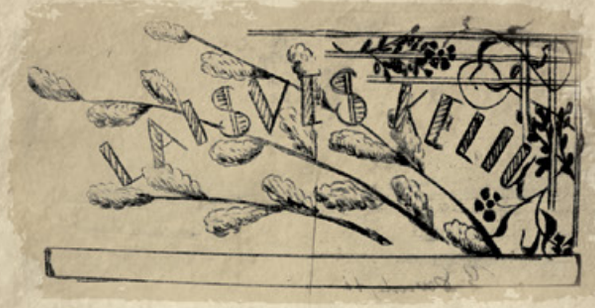
15.3.46
D.K.Apg.

Ž A L I A S I S V E L N I A S
D.K.APYGARDOS V A D A S

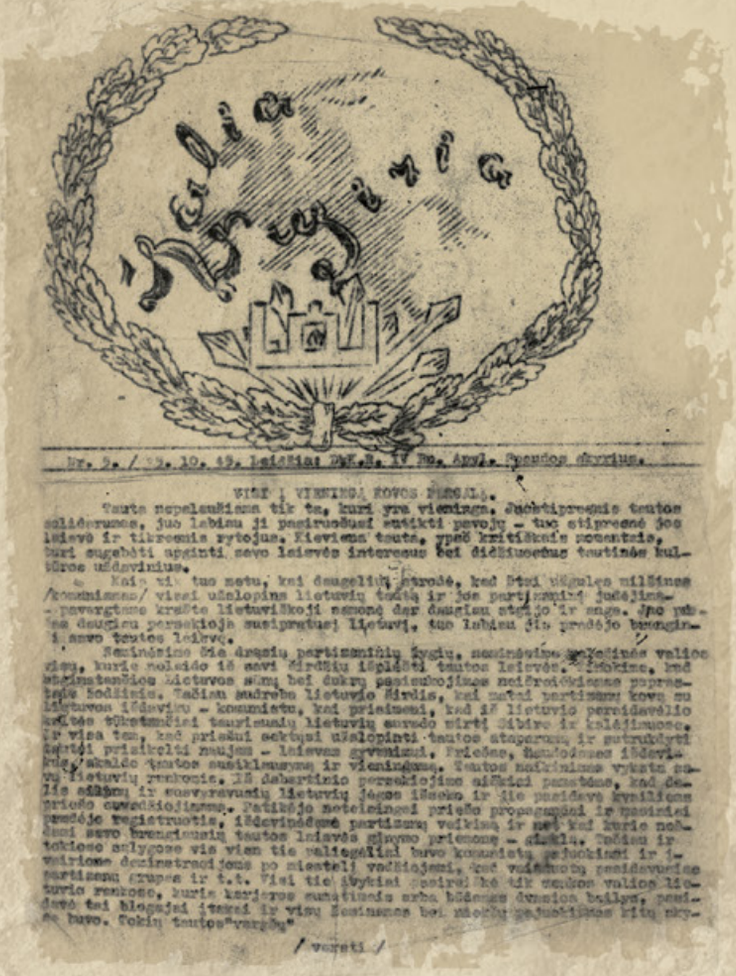

Jono Markulio-*Vaiduoklio* karikatūra

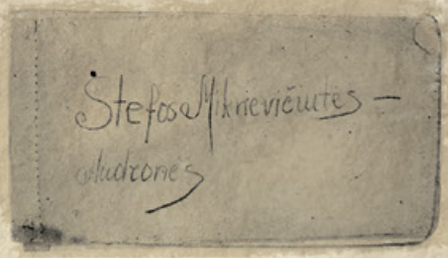
Didžiosios Kovos rinktinės pogrindinio leidinio „Laisvės keliu" titulinio puslapio piešinys

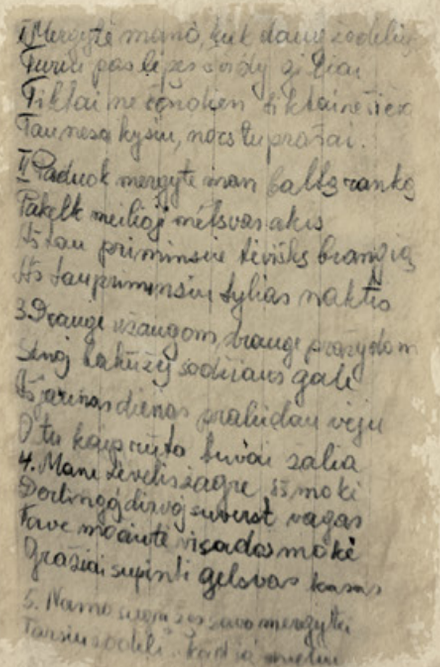
Didžiosios Kovos rinktinės pogrindinio leidinio „Žalia giria" titulinis puslapis

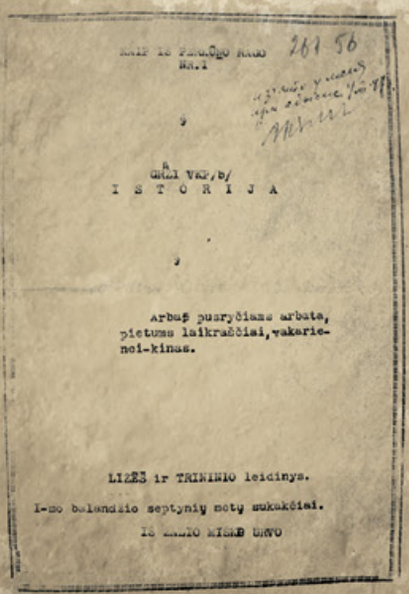
Jono Markulio-*Vaiduoklio* karikatūra, kuri kartu su kitais dokumentais buvo saugoma apygardos štabo archyve Motiejaus Misiūno-*Kryžiuočio* namuose Slabados k. (Žaslių vls.). (J. Markulis žuvo 1945 m. kovo 27 d. kautynėse Čiobiškyje)

1946 m. vasario 7 d. arešto metu P. Jaromsko-*Perkūno* ryšininkės Stefanijos Miknevičiūtės eilėraščių knygelė tapo įkalčiu

Atsišaukimas, skirtas komunistinių pažiūrų asmenims, paimtas iš Genovaitės Lekavičiūtės kaip įkaltis, kaltinant ją antisovietine veikla. 1945 m.

Satyrinės knygutės „Graži VKP/b/ istorija. Arba pusryčiams arbata, pietums laikraščiai, vakarienei – kinas" titulinis puslapis. Knygutė su kitais dokumentais buvo saugoma apygardos štabo archyve M. Misiūno-*Kryžiuočio* namuose Slabados k. (Žaslių vls.)

SAUGUMO STRUKTŪRŲ BŪSTINĖS IR KOVOS METODAI

Kovai su partizanais – viena pavojingiausių visuomenės grandžių – buvo skiriamas didelis dėmesys. LSSR Vidaus reikalų liaudies komisariate (NKVD) buvo sukurtas kovos su banditizmu skyrius (vėliau – LSSR Vidaus reikalų ministerijoje (MVD) Kovos su banditizmu valdyba), o nuo 1947 m. vasario partizanų sunaikinimo klausimą perėmė LSSR Valstybės saugumo ministerijos (MGB) 2N valdyba. To meto apskrityse įkurti Vilniui pavaldūs saugumo struktūrų padaliniai. Tam, kad darbas vyktų dar sklandžiau, saugumo struktūrų būstinės buvo ir Kaišiadorių, Kruonio, Rumšiškių, Žaslių, Žiežmarių valsčiuose. Šie pastatai mena daugelį laisvės kovotojų, tardymo metu čia buvo kankinami ir kalinami suimti partizanai bei jų pagalbininkai. Dažnai nužudytų partizanų kūnai buvo niekinami, fotografuojami, siekiant įbauginti – paliekami miestelių aikštėse, patvoriuose.

Kai kuriuos laisvės kovotojus saugumo agentai sugebėjo naudoti „tamsoje“, t. y. jiems apie tai nežinant. Agentai, kuriems jie teikdavo informaciją apsimesdavo partizanų ryšininkais ir rėmėjais. Tačiau efektyviausias kovos su partizanais metodas – vietinių gyventojų ir net laisvės kovotojų verbavimas, naudojant visas poveikio priemones, taip pat šantažą bei nusikalstamus sandorius. Antai, kurį laiką veikęs kartu su partizanais Pranas Raudeliūnas iš Budelių kaimo per 1945-ųjų Velykas, pasakojama, vienas pats įvykdė egzekuciją jaunuoliui, vardu Leonas, nupjovė galvą ir atnešė Žaslių stribams, tapo jų bendrininku. Birželį P. Raudeliūnas išdavė Budelių kaime, Neries pakrantėje, buvusį bunkerį, kuriame vyko partizanų vadovybės pasitarimas.

Saugumas daug dėmesio skyrė propagandai, kvietė partizanus sudėti ginklus, legalizuotis. Tie, kurie į mišką pasitraukė tik vengdami karinės tarnybos, netruko pasinaudoti sovietų siūlomomis „amnestijomis“. Partizanų apygardos skirtingai reagavo į tokius okupacinės valdžios kvietimus. 1945 m. rugpjūčio 4 d. įsakyme Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* apie partizanų pasirinkimą rašė: „Gauta žinių iš rajonų, kad dalis partizanų ėmė registruotis. Įsakau: norintiems registruotis priminti, kad jie daro klaidą ir parodo savo menkumą. Tačiau šiuo klausimu neverta imtis kokios nors agitacijos. Gana to, kad Didžiosios Kovos rinktinės nariai paveikti komunistinės propagandos ir susvyravo. Toks karys neišlaikys mūsų rinktinėje ir sutikęs pirmą išbandymą jis sutriks. Tokie trumparegiai tegu nueina nuo mūsų kelio.“

Legalizacija Didžiosios Kovos apygardos kovotojų tarpe buvo dažnas reiškinys. Vadai leisdavo legalizuotis pasižadant ir toliau palaikyti ryšius, tampant rezerviniais, legaliai gyvenančiais partizanais. Plačiau žinomas Jono Aleksandravičiaus-*Pirato* atvejis, kai jis su visais savo kovotojais legalizavosi, tačiau ir po to veikė kaip rezervinio partizanų būrio vadas. Po keleto mėnesių suimamas J. Aleksandravičius žuvo.

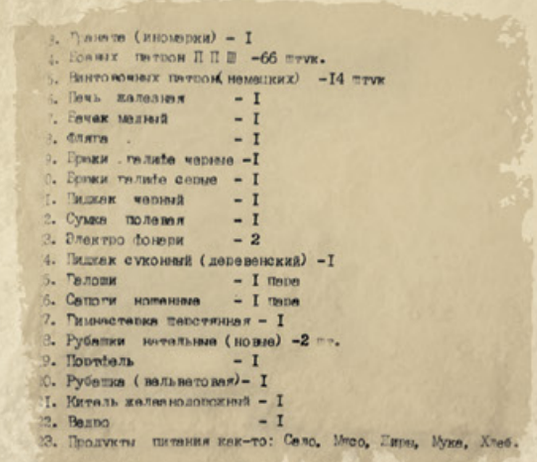
Išniekintas 1946 m. kovo 24 d. žuvusio Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininko Aleksandro Zapkaus-*Piliakalnio* kūnas. Niekindami partizanų palaikus viešoje vietoje saugumo darbuotojai siekė įbauginti laisvės kovotojus ir jų rėmėjus

Tarpukariu Žaslių miestelio aikštė buvo švenčių ir minėjimų vieta, vykdavo turgus. Partizaninio karo metais joje buvo niekinami žuvusių kovotojų kūnai. Aplink aikštę buvusiuose pastatuose įsikūrė saugumo struktūros, milicija, veikė kareivinės

Kaišiadorių kraštui būdingas pasakojimas apie nupjautą ir į stribyną atneštą partizano galvą. Ši istorija primena partizano Leono (nežinoma, tai slapyvardis ar vardas) žūtį Šilonyse per 1945 m. Velykas. Pasakojama, kad Leoną nužudė stribas Pranas Raudeliūnas iš Budelių kaimo ir nupjautą galvą atnešė į Žaslių stribyną. Šilonių gyventojai partizano kūną palaidojo kaimo kapinių kampe, pasodino ąžuoliuką, o Nepriklausomybės metais supylė kapą ir pastatė kryželį. Deja, per 2002 m. Vėlines piktavaliai Leono ąžuolą nupjovė

1. Пулемет (иномарки) - I
2. Ящик патрон П П Ш -66 штук.
3. Винтовочных патрон (немецких) -I4 штук
4. Печь каленая - I
5. Ячак малый - I
6. Фляга - I
7. Брюки галифе черные -I
8. Брюки галифе серые - I
9. Пиджак черный - I
10. Сумка полевая - I
11. Электро фонари - 2
12. Пиджак суконный (деревенский) -I
13. Теплоши - I пара
14. Сапоги кожаные - I пара
15. Пишущая машинка - I
16. Рубашки нательные (новые) -2 шт.
17. Портфель - I
18. Рубашка (вельветовая)- I
19. Китель железнодорожный - I
20. Ведро - I
21. Продукты питания как-то: Сало, Мясо, Лук, Мука, Хлеб.

Daiktų, kurie 1951 m. gruodžio 16 d. buvo paimti iš bunkerio Beištrakių miške žuvus broliams Jonui ir Zigmui Balčiūnams, sąrašo ištrauka. Paimta: automatas PPŠ, pagamintas 1942 m., vokiškas šautuvas, pagamintas 1944 m., granata, 66 vnt. PPŠ šovinių, 14 vnt. vokiškų šovinių, geležinė krosnelė, varinis bakelis, vėliava, juodos galifė kelnės, pilkos galifė kelnės, juodas švarkas, krepšys, 2 elektriniai žibintuvėliai, milinė, kaliošai, dėvėti auliniai batai, vilnonė tunika, portfelis, velvetiniai marškiniai, geležinkeliečio švarkas, kibiras, maisto produktai (lašiniai, mėsa, taukai, miltai, duona)

LIETUVOS TSR ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA
Министерство Сельского Хозяйства ЛССР

VILNIAUS ŽEMĖS ŪKIO TECHNIKUMAS
Вильнюсский Сельско-Хозяйств. Техникум

PAŽYMĖJIMAS
УДОСТОВЕРЕНИЕ № 86

Drg. Žvirblis Jeronimas Kazio
Toz. darbininku
darbininku

Direktorius
Директор
1947 m. VII mėn. 9 d.

Galioja iki 1947 m. XII mėn. 31 d.
Действительно по
Direktorius

Galioja iki 194 m. mėn. d.
Действительно по
Direktorius

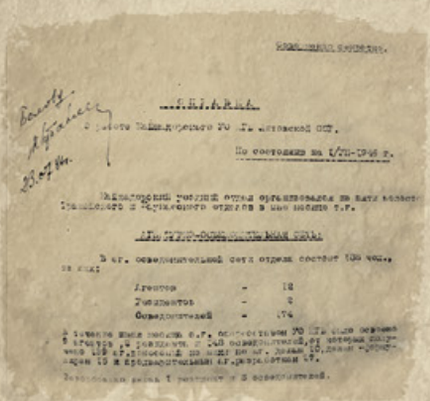
Galioja iki 194 m. mėn. d.
Действительно по
Direktorius

Galioja iki 194 m. mėn. d.
Действительно по
Direktorius

Padirbti kuopos vado Jeronimo Kasperavičiaus-*Pavasario* dokumentai Jeronimo Žvirblio pavarde. Su šiais dokumentais J. Kasperavičius nuo 1947 m. gyveno Vilniuje. Apygardos vado pareigas einantis V. Pečiūra-*Griežtas* (agentas *Gediminas*) siekė partizanų legalizacijos, saugumas išduodavo padirbtus dokumentus, įdarbindavo kovotojus Vilniuje ir sekdavo kiekvieną jų žingsnį. Po kurio laiko visi į šį ratą patekę partizanai buvo areštuoti

Rumšiškių valsčiaus aktyvistai, 1946 m.

Pažyma apie Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus darbą 1946 m. liepos 1 d. Tuo metu MGB agentūrinį tinklą sudarė 188 asmenys

Šiame pastate 1944–1953 m. veikė Kruonio NKVD-MGB ir stribų būstinė (stribynas), buvo tardomi suimti partizanai, jų ryšininkai ir rėmėjai. Kruonio stribams, kurių branduolį sudarė Jonavos ir vietiniai rusai, 1945 m. lapkričio 15 d. buvo paskirtas vadovauti D. Zaščipa, vėliau jiems vadovavo ltn. A. Šalaginovas

Prie Žaslių miestelio aikštės, kur buvo niekinami žuvusių partizanų kūnai, 1945–1953 m. veikė Žaslių valsčiaus NKVD–MGB poskyris su areštine rūsyje

1946 m. Kaišiadorių apskritį sudarė Kaišiadorių, Žaslių, Žiežmarių, Rumšiškių ir Kruonio valsčiai, jų centruose veikė Vidaus reikalų ministerijos (MVD) padaliniai, taip pat Valstybės saugumo ministerijos (MGB) skyriai. 1947 m. vasarį kovos su partizanais funkcijos iš MVD perėjo į MGB. Toliau pateikiami Kaišiadorių apskrities valsčiuose (išskyrus Rumšiškių) veikusių stribų sąrašai. Stribai daugiausia buvo vietos gyventojai (lietuviai, sentikių rusai, kitų tautybių žmonės), kurie veikė kaip sukarinta grupuotė prieš partizanus ir jų rėmėjus. Žmonės juos vadino stribais, skrebais, nes iki 1945 m. rugsėjo 18 d. jie priklausė naikintojų (rus. – istrebitel) batalionams, vėliau pavadinti „liaudies gynėjais“. Priešingai nei agentų, jų pavardės nebuvo slepiamos, todėl ir šiandien randamos archyvuose. Žvelgiant į pateikiamus sąrašus matyti, jog stribų sudėtis marga tautiniu, amžiaus ir lyties požiūriu. Neretai lietuvių pavardės surusintos laikant tai viena iš rusifikacijos formų.

LYA, f. K41, ap. 1, b. 945, l. 4

1947 m. vasario 10 d. iš Kaišiadorių apskrities MVD į Kaišiadorių apskrities MGB pervedamų Kaišiadorių valsčiaus MVD liaudies gynėjų sąrašas

1.	Ivan Jefimovič BORODKIN	g. 1903 m.
2.	Jevdokim Jefimovič BORODKIN	g. 1906 m.
3.	Archip Grigorievič BORODKIN	g. 1900 m.
4.	Vytautas BILINAUSKAS, Prano	g. 1926 m.
5.	Stasys VILKAS, Stasio	g. 1894 m.
6.	Pranas GENIAVIČIUS, Stasio	g. 1928 m.
7.	Michail Ivanovič KEDAK	g. 1904 m.
8.	Alfonsas KACEVIČ, Justino	g. 1929 m.
9.	Roza Michailovna VORONOVA	g. 1915 m.
10.	Olga Nikolajevna KAREŠČKOVA	g. 1919 m.
11.	Vladimir Ivanovič KIŽENEVSKIJ	g. 1908 m.
12.	Karolis LAUČIŪNAS, Martyno	g. 1928 m.
13.	Ana Vasiljevna LYSAK	g. 1923 m.
14.	Bolius PILIPONIS, Kazio	g. 1929 m.
15.	Ivan Ivanovič STAŠKEVIČ	g. 1918 m.
16.	Bronius ČEPONIS, Antano	g. 1924 m.
17.	Finaga Terentjevič ŠARKOV	g. 1906 m.
18.	Jegor Terentjevič ŠARKOV	g. 1897 m.
19.	Pelagija Georgevna ŽMYCHOVA	g. 1915 m.
20.	Pranas TANKEVIČIUS, Prano	g. 1925 m.
21.	Nadiežda Stanislavna GINEVIČIŪTĖ	g. 1926 m.

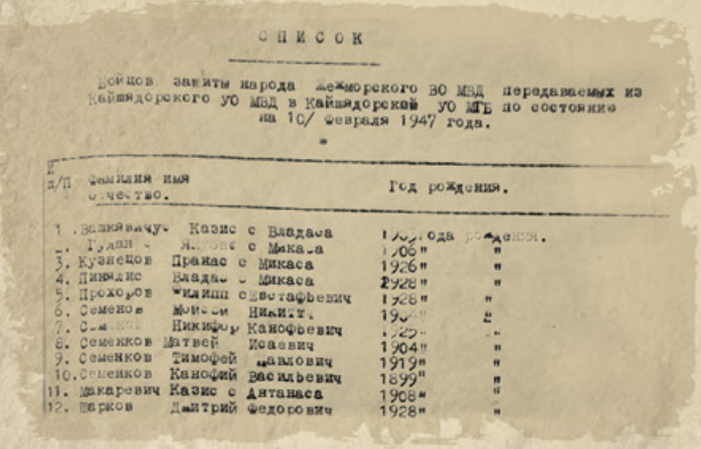
Perdavė: Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras ŠAROCHOV
Priėmė: Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininkas papulkininkis KRASINEC

LYA, f. K41, ap. 1, b. 945, l. 5

1947 m. vasario 10 d. iš Kaišiadorių apskrities MVD į Kaišiadorių apskrities MGB pervedamų Žaslių valsčiaus MVD liaudies gynėjų sąrašas

1.	Piotr Antonovič VASILEVSKIJ	g. 1896 m.
2.	Stepan Ivanovič VOLKOVIČ	g. 1930 m.
3.	Marijan Aleksejevič VARKOVSKIJ	g. 1930 m.
4.	Siemen Vasiljevič VAŠTORSKIJ	g. 1905 m.
5.	Jurgis Nikolajevič GRINKEVIČ	g. 1929 m.
6.	Anton Michailovič ŽUKOVSKIJ	g. 1895 m. [išbrauktas. – Aut.]
7.	Ivan Stanislavovič ZAINČKOVSKIJ	g. 1901 m.
8.	Fiodor Safonovič BORODKIN	g. 1930 m.
9.	Vera Michailovna BEČIUKIENĖ	g. 1901 m.
10.	Piotr Antonovič KARPOVIČ	g. 1895 m.
11.	Bronius Petrovič KARPOVIČ	g. 1928 m.
12.	Alfonsas Ivanovič LAUČIŪNAS	g. 1928 m.
13.	Bronius LAUČIŪNAS, Jono	g. 1929 m.
14.	Anton Osipovič LEŠČINSKIJ	g. 1900 m.
15.	Henrich Antonovič LEŠČINSKIJ	g. 1928 m.
16.	Vincas Stefanovič MACIULEVIČ	g. 1909 m.
17.	Ignatij Michailovič MURAŠKOV	g. 1908 m.
18.	Aleksej Adamovič MEŽENEVSKIJ	g. 1902 m.
19.	Stepan Lavrentjevič NIKITIN	g. 1930 m.
20.	Roman Ivanovič PETROVSKIJ	g. 1928 m.
21.	Aleksej Ivanovič PETROVSKIJ	g. 1902 m.
22.	Jegor Zigmundovič PETROVSKIJ	g. 1906 m.
23.	Vaplav Andriejevič RUSONIS	g. 1928 m.
24.	Aleksej Agafonovič TARASOV	g. 1927 m.
25.	Ivan Osinovič TAMAŠEVSKIJ	g. 1928 m.
26.	Stepan FRANKONIS, Jono	g. 1921 m.
27.	Kazys CHODKO, Igno	g. 1927 m.
28.	Ivan Vasiljevič CIBULSKIJ	g. 1928 m.
29.	Afanas Panfilovič CIBULSKIJ	g. 1905 m.
30.	Michail Aleksevič ŠUMILOV	g. 1897 m.
31.	Pranas Ivanovič ŠUKTA	g. 1911 m.
32.	Kazys JANKEVIČ, Antano	g. 1926 m.
33.	Mikas VAŽNEVIČIUS, Broniaus	g. 1925 m.

Perdavė: Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras ŠAROCHOV
Priėmė: Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininkas papulkininkis KRASINEC

СПИСОК

Дойлов завиты народа Жежморского ВО МВД передаваемых из Кайшядорского УО МВД в Кайшядорский УО МГБ по состоянию на 10/ Февраля 1947 года.

п/п	Фамилия имя отчество.	Год рождения.
1.	Валкявичус Казис с Владаса	1903 года рождения.
2.	Гудан - Ялов с Микала	1906" "
3.	Кузенков Пранас с Микаса	1926" "
4.	Пивядис Владас - Микаса	1928" "
5.	Прохоров Филипп Севастафьевич	1928" "
6.	Семенов Моисей Никитич	1904" "
7.	Сем... Никифор Канофьевич	1925" "
8.	Семенков Матвей Исаевич	1904" "
9.	Семенков Тимофей Павлович	1919" "
10.	Семенков Канофий Васильевич	1899" "
11.	Макаревич Казис с Антанаса	1908" "
12.	Шарков Дмитрий Федорович	1928" "

LYA, f. K41, ap. 1, b. 945, l. 6

1947 m. vasario 10 d. iš Kaišiadorių apskrities MVD į Kaišiadorių apskrities MGB pervedamų Žiežmarių valsčiaus MVD liaudies gynėjų sąrašas

1.	Kazys VAŠKEVIČIUS, Vlado	g. 1903 m.
2.	Jokūbas GUDONIS, Miko	g. 1906 m.
3.	Pranas KUZNECOV, Miko	g. 1926 m.
4.	Vladas PINELIS, Miko	g. 1928 m.
5.	Filip PROCHOROV, Jevstafevič	g. 1928 m.
6.	Moisej Nikitič SEMENOV	g. 1904 m.
7.	Nikifor Kanofjevič SEMENOV	g. 1925 m.
8.	Matvej Isajevič SEMENKOV	g. 1904 m.
9.	Timofej Pavlovič SEMENKOV	g. 1919 m.
10.	Kanofij Vasiljevič SEMENKOV	g. 1899 m.
11.	Kazys MAKAREVIČ, Antano	g. 1908 m.
12.	Dmitrij Fedorovič ŠARKOV	g. 1928 m.
13.	Nikifor Michejevič ŠARKOV	g. 1903 m.
14.	Kazimieras JUODIS, Leono	g. 1907 m.
15.	Vladimir Aleksejevič JALAGA	g. 1908 m.
16.	Jevgenij Aleksandrovič BOGAČENOK	g. 1927 m.
17.	Julij Viktorovič OŠMIAN	g. 1924 m.
18.	Alesius KUZNECOV, Miko	g. 1929 m.
19.	Antanas MATULEVIČ, Jono	g. 1929 m.
20.	Tit Kanofevič SEMENOV	g. 1927 m.
21.	Marijona CIBULSKAITĖ	g. 1918 m.
22.	Adelė Aleksandrovna SOBOLEVA	g. 1927 m.
23.	Michail Tarasovič STARUCHIN	g. 1926 m.
24.	Ivan Archipovič MIRONOV	g. 1922 m.
25.	Viktor Ignatovič ČISTAZVONOV	g. 1930 m.
26.	Anatolij Michailovič ANTIPOV	g. 1925 m.
27.	Sergej Kirilovič PILKIN	g. 1921 m.

Perdavė: Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras ŠAROCHOV
Priėmė: Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininkas papulkininkis KRASINEC

LYA, f. K41, ap. 1, b. 945, l. 7

1947 m. vasario 10 d. iš Kaišiadorių apskrities MVD į Kaišiadorių apskrities MGB pervedamų Kruonio valsčiaus MVD liaudies gynėjų sąrašas

1.	Andrej Semenovič ADAMOVIČ	g. 1898 m.
2.	Vladimir Andrejevič ADAMOVIČ	g. 1928 m.
3.	Vasilij Ignatjevič BULBOV	g. 1927 m.
4.	Juozas BLAŽEVIČ, Motiejaus	g. 1901 m.
5.	Jonas VAREIKA, Kazio	g. 1904 m.
6.	Piotr Maksimovič GUSOV	g. 1903 m.
7.	Juozas GRIGONIS, Jono	g. 1906 m.
8.	Grigorij Jemeljanovič ZAREMBA	g. 1918 m.
9.	Aleksandra Jevstafjevna ZAREMBIENĖ	g. 1898 m.
10.	Aleksas KALUŽEVIČIUS, Banio	g. 1897 m.
11.	Michail MALIŠAUSKAS, Devozo	g. 1896 m.
12.	Vincas MARCINKEVIČIUS, Prano	g. 1905 m.
13.	Vladimir Andrejevič PUZANOVSKIJ	g. 1902 m.
14.	Stepan Ignatjevič RAUBA	g. 1887 m.
15.	Juozas RAUGEVIČ, Jegoro	g. 1927 m.
16.	Vladimir Fedorovič SMORYGA	g. 1925 m.
17.	Michail Osipovič SOKOLOV	g. 1927 m.
18.	Platon Ivanovič SURYNIN	g. 1927 m.
19.	Vladimir Konstantinovič SEREDOCHA	g. 1926 m.
20.	Aleksej Michailovič SEREDOCHA	g. 1906 m.
21.	Anton Konstantinovič SEREDOCHA	g. 1927 m.
22.	Sidantij Jegorovič SURININ	g. 1928 m.
23.	Bronius TARASEVIČ, Osipo	g. 1906 m.
24.	Aleksas ČEDARAUSKAS, Mykolo	g. 1920 m.
25.	Jurgis ČEDARAUSKAS, Antano	g. 1904 m.
26.	Pavel Michailovič JARMOLEVIČ	g. 1925 m.

Perdavė: Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras ŠAROCHOV
Priėmė: Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininkas papulkininkis KRASINEC

Saugumo struktūros kovai su partizanais naudojo pačias įvairiausias formas. Bandyta žmones paveikti propaganda, verbuoti laisvės kovotojų artimuosius ar jiems palankius asmenis, įlieti į partizanų gretas agentus smogikus. Veiksminga priemone laikytas autoritetą turinčių partizanų kompromitavimas. Toliau pateikiamas MVD leitenanto Balyšev parengtas planas vienas iš pavyzdžių, kaip bandoma apšmeižti aktyvų ir stiprų partizanų vadą Praną Jaromską-*Perkūną*, tikintis, kad laisvės kovotojai nebepasitikės savo vadu ir taip būryje kils suirutė.
Pateiktas planas paimtas iš saugumo struktūrų darbuotojų sudarytos operatyvinės bylos. Tokio pobūdžio bylose buvo kaupiama informacija apie veikiančius partizanus, jų ryšininkus ir rėmėjus, įvykdytas partizanų akcijas ir įvykusius susidūrimus, surastus bunkerius ir stovyklas, pateikiami agentų ir informatorių surinkti duomenys. Saugumo struktūrų darbuotojų vartota kalba išreiškė jų požiūrį į okupuotos Lietuvos gyventojus: partizanai vadinti banditais, jų būriai – gaujomis, turtingesni ūkininkai – buožėmis.

LYA, f. K-41, ap. 1, b. 1731, l. 243–244

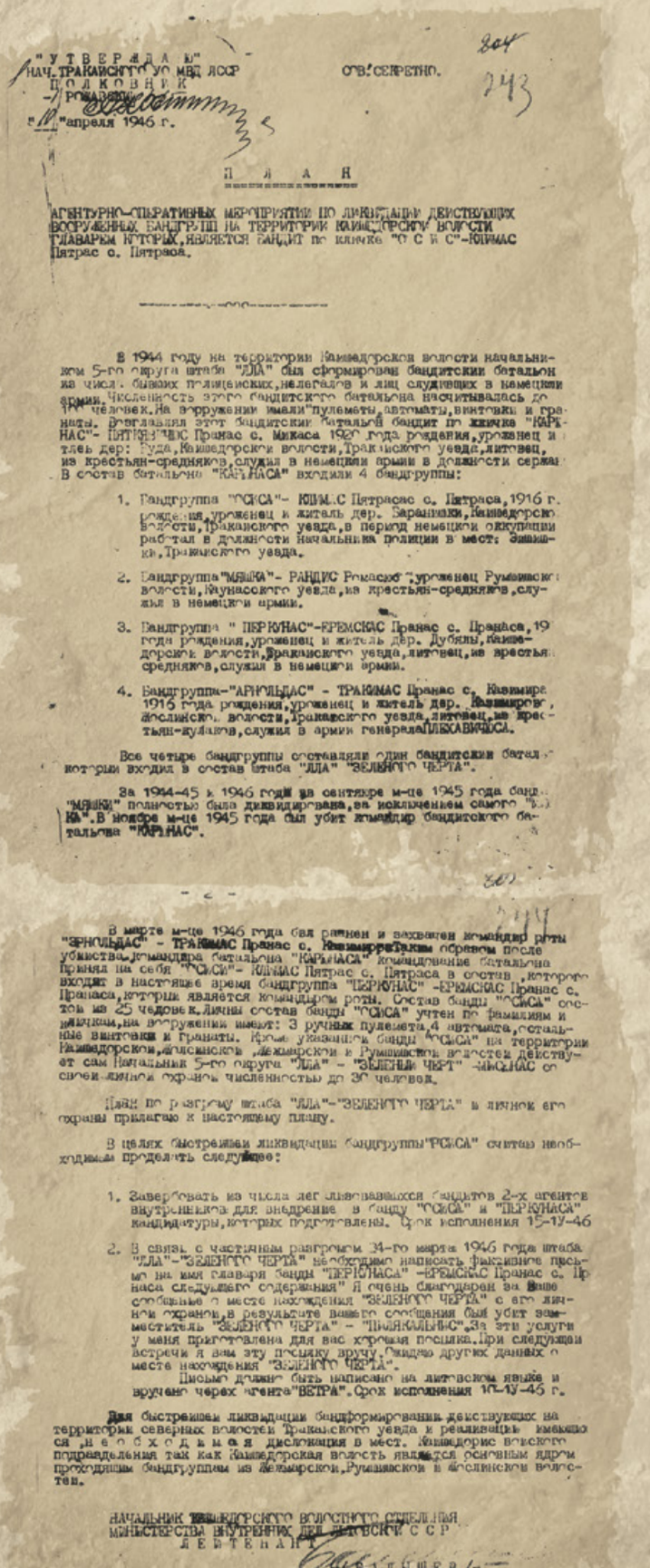
„T v i r t i n u" Visiškai slaptai

LSSR Trakų apskrities Vidaus reikalų ministerijos skyriaus viršininkas
pulkininkas Rožavskij
1946 m. balandžio 10 d.

Agentūrinės-operatyvinės priemonės, skirtos sunaikinti ginkluotą Petro Klimo, Petro (slap. Uosis) vadovaujamą banditų grupę, veikiančią Kaišiadorių valsčiuje, planas

1944 m. LLA 5-osios apylinkės štabo viršininkas iš dalies buvusių policininkų, nelegalų ir asmenų, tarnavusių vokiečių armijoje Kaišiadorių valsčiuje suformavo banditų batalioną. Šiame batalione buvo iki 100 asmenų, ginkluotų kulkosvaidžiais, automatais, šautuvais ir granatomis. Batalionui vadovavo Pranas PETKEVIČIUS, Miko (slap. *Kariūnas*), 1920 m. gimęs ir gyvenęs Būdos kaime, Kaišiadorių valsčiuje, Trakų apskrityje. P. Petkevičius – lietuvis, kilęs iš vidutinių valstiečių, vokiečių armijos seržantas. Kariūno bataliono sudėtyje – 4 banditų grupės:
1. Banditų grupė, vadovaujama Petro KLIMO, Petro (slap. *Uosis*). P. Klimas gimė 1916 m., gyveno Baroniškių kaime, Kaišiadorių valsčiuje, Trakų apskrityje; vokiečių okupacijos metais – Eišiškių, Trakų apskrityje, policijos viršininkas.
2. Banditų grupė, vadovaujama Romasiaus RANDŽIO (slap. *Meška*). R. Randis gyveno Rumšiškių valsčiuje, Kauno apskrityje; kilęs iš vidutinių valstiečių, tarnavo vokiečių armijoje.
3. Banditų grupė, vadovaujama Prano JAROMSKO, Prano (slap. *Perkūnas*). P. Jaromskas gimė ir gyveno Dubelių kaime, Kaišiadorių valsčiuje, Trakų apskrityje; lietuvis, kilęs iš vidutinių valstiečių, tarnavo vokiečių armijoje.
4. Banditų grupė, vadovaujama Prano TRAKIMO, Kazimiero (slap. *Arnoldas*). P. Trakimas gimė 1916 m., gyveno Kazimieravos kaime, Žaslių valsčiuje, Trakų apskrityje; lietuvis, kilęs iš buožių, tarnavo generolo Plechavičiaus armijoje.
Visos keturios banditų grupės sudarė vieną banditų batalioną, įėjusį į LLA – *Žaliojo Velnio* štabo sudėtį.
(...) 1945 m. rugsėjo mėn. *Meškos* gauja buvo visiškai sunaikinta, išskyrus patį vadą. 1945 m. lapkričio mėn. nužudytas banditų bataliono vadas Kariūnas.
1946 m. kovo mėn. buvo sužeistas ir sulaikytas kuopos vadas Pranas TRAKIMAS, Kazimiero (slap. *Arnoldas*). Po bataliono vado Kariūno nužudymo vadovavimą batalionui perėmė Petras KLIMAS, Petro (slap. Uosis). Šiuo metu į bataliono sudėtį įeina kuopos vado Prano JAROMSKO, Prano (slap. *Perkūnas*) vadovaujama banditų grupė. *Uosio* gaują sudaro 25 asmenys, jie ginkluoti 3 rankiniais kulkosvaidžiais, 4 automatais, likusieji – šautuvais ir granatomis. Be minėtos *Uosio* gaujos Kaišiadorių, Žaslių, Žiežmarių ir Rumšiškių valsčiuose veikia LLA 5-osios apylinkės viršininkas MISIŪNAS (slap. *Žaliasis Velnias*) su savo asmenine apsauga iš 30 asmenų.
LLA – *Žaliojo Velnio* štabo ir jo apsaugos sunaikinimo planas pridedamas.
Siekiant kuo greičiau sunaikinti *Uosio* banditų grupę laikau būtinu atlikti šiuos veiksmus:
1. Iš kvietimą legalizuotis priėmusių banditų užverbuoti du agentus, paruošti juos ir įvesti į *Uosio* bei *Perkūno* gaujas. Įvykdymo terminas – 1946 m. balandžio 15 d.
2. Atsižvelgiant į tai, kad 1946 m. kovo 24 d. buvo sunaikintas LLA – *Žaliojo Velnio* štabas reikia gaujos vado Prano JAROMSKO, Prano (slap. *Perkūnas*) vardu parašyti tokio turinio fiktyvų laišką: „Aš labai dėkoju už Jūsų pranešimą apie *Žaliojo Velnio* ir jo asmeninės apsaugos narių buvimo vietą. Remiantis juo buvo nužudytas *Žaliojo Velnio* pavaduotojas *Piliakalnis*. Už šią paslaugą jums paruoštas geras siuntinys. Per kitą susitikimą aš Jums šį siuntinį perduosiu. Laukiu kitų duomenų apie *Žaliojo Velnio* buvimo vietą".
Laiškas turi būti parašytas lietuvių kalba ir perduotas per agentą *Vėtrą*. Įvykdymo terminas – 1946 m. balandžio 1 d.
Siekiant greičiau likviduoti šiauriniuose Trakų apskrities valsčiuose veikiančius banditų junginius b ū t i n a Kaišiadorių mieste dislokuoti karinį poskyrį. Kaišiadorių valsčius yra iš Žiežmarių, Rumšiškių ir Žaslių valsčių praeinančių banditų grupių pagrindas.

LSSR Vidaus reikalų ministerijos
Trakų valsčiaus skyriaus viršininkas
leitenantas /Balyšev/

"У Т В Е Р Ж Д А Ю"
НАЧ. ТРАКАЙСКОГО УО МВД ЛССР
ПОДПОЛКОВНИК
-/ РОЖАВСКИЙ /-
"10" апреля 1946 г.

СОВ. СЕКРЕТНО.

243

П Л А Н

АГЕНТУРНО-ОПЕРАТИВНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ ПО ЛИКВИДАЦИИ ДЕЙСТВУЮЩИХ ВООРУЖЕННЫХ БАНДГРУПП НА ТЕРРИТОРИИ КАЙШЕДОРСКОЙ ВОЛОСТИ ГЛАВАРЕМ КОТОРЫХ, ЯВЛЯЕТСЯ БАНДИТ по кличке "О С И С"-ЮШКАС Пятрас с. Пятраса.

В 1944 году на территории Кайшедорской волости начальником 5-го округа штаба "ЛДА" был сформирован бандитский батальон из числа бывших полицейских, нелегалов и лиц служивших в немецкой армии. Численность этого бандитского батальона насчитывалась до 104 человек. На вооружении имели пулеметы, автоматы, винтовки и гранаты. Возглавлял этот бандитский батальон бандит по кличке "КАРЯНАС"- ПЯТКЕВИЧЮС Пранас с. Микаса 1920 года рождения, уроженец и житель дер: Буда, Кайшедорской волости, Тракайского уезда, литовец, из крестьян-середняков, служил в немецкой армии в должности сержанта. В состав батальона "КАРЯНАСА" входили 4 бандгруппы:

1. Бандгруппа "ОСИСА"- ЮШКАС Пятрас с. Пятраса, 1916 г. рождения, уроженец и житель дер. Баранишки, Кайшедорской волости, Тракайского уезда, в период немецкой оккупации работал в должности начальника полиции в мест. Знаменка, Тракайского уезда.
2. Бандгруппа "МЯШКА"- РАНДИС Ромасюс, уроженец Румшишской волости, Каунасского уезда, из крестьян-середняков, служил в немецкой армии.
3. Бандгруппа "ПЕРКУНАС"-ЕРМСКАС Пранас с. Пранаса, 19 года рождения, уроженец и житель дер. Дубяны, Кайшедорской волости, Тракайского уезда, литовец, из крестьян-середняков, служил в немецкой армии.
4. Бандгруппа-"АРНОЛЬДАС" - ТРАКИМАС Пранас с. Казимира 1916 года рождения, уроженец и житель дер. Казимирово, Ионишкского волости, Тракайского уезда, литовец, из крестьян-кулаков, служил в армии генерала ПЛЕХАВИЧЮСА.

Все четыре бандгруппы составляли один бандитский батальон, который входил в состав штаба "ЛДА" "ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА".

За 1944-45 г. 1946 годы за сентябрь м-це 1945 года банд. "МЯШКИ" полностью была дивидирована, за исключением самого "М...КА". В ноябре м-це 1945 года был убит командир бандитского батальона "КАРЯНАС".

В марте м-це 1946 года был ранен и захвачен командир роты "ЭРНОЛЬДАС" - ТРАКИМАС Пранас с. Казимировым органом после убийства командира батальона "КАРЯНАСА". Командование батальона принял на себя "ОСИСА"- ЮШКАС Пятрас с. Пятраса в состав, которого входит в настоящее время бандгруппа "ПЕРКУНАС" -ЕРМСКАС Пранас с. Пранаса, которая является командиром роты. Состав банды "ОСИСА" состоит из 25 человек. Личный состав банды "ОСИСА" учтен по фамилиям и кличкам, на вооружении имеют: 3 ручных пулемета, 4 автомата, остальные винтовки и гранаты. Кроме указанных банды "ОСИСА" на территории Кайшедорской, Ионишкской, Пежмарской и Румшишской волостях действует сам Начальник 5-го округа "ЛДА" - "ЗЕЛЕНЫЙ ЧЕРТ" -ЮШКАС со своей личной охраной численностью до 30 человек.

План по разгрому штаба "ЛДА"-"ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА" и личной его охраны прилагаю к настоящему плану.

В целях быстрейшей ликвидации бандгруппы "ОСИСА" считаю необходимым проделать следующее:

1. Завербовать из числа лиц изъявляющихся бандитов 2-х агентов внутренников для внедрение в банду "ОСИСА" и "ПЕРКУНАСА" кандидатуры, которых подготовлены. Срок исполнения 15-IУ-46
2. В связи с частичным разгромом 24-го марта 1946 года штаба "ЛДА"-"ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА" необходимо написать фиктивное письмо на имя главаря банды "ПЕРКУНАСА" -ЕРМСКАС Пранас с. Пранаса следующего содержания" Я очень благодарен за Ваше сообщение о месте нахождения "ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА" с его личной охраной, в результате вашего сообщения был убит заместитель "ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА" - "ПИЛЯКАЛЬНИС". За эти услуги у меня приготовлена для вас хорошая посылка. При следующей встречи я вам эту посылку вручу. Сообщите других данных о месте нахождения "ЗЕЛЕНОГО ЧЕРТА".
Письмо должно быть написано на литовском языке и вручено через агента "ВЕТРА". Срок исполнения 10-IУ-46 г.

Для быстрейшей ликвидации бандформирований действующих на территории северных волостей Тракайского уезда и реализации имеется „н е о б х о д и м а я дислокация в мест. Кайшедорис волостного подразделения так как Кайшедорская волость является основным ядром проходящим бандгруппам из Пежмарской, Румшишской и Ионишкской волостей.

НАЧАЛЬНИК КАЙШЕДОРСКОГО ВОЛОСТНОГО ОТДЕЛЕНИЯ
МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ЛИТОВСКОЙ ССР
Л Е Й Т Е Н А Н Т /-БАЛЫШЕВ/-

NUSIKALTIMAI PARTIZANŲ VARDU

Atkūrus Nepriklausomybę partizaninis karas buvo vertinamas įvairiai, dažnai visiškai skirtingai. Partizaninio karo įvykiai užminė daugelį mįslių, iškėlė teisėtų ir nepagrįstų kaltinimų. Laisvės kovotojai ir jų artimieji džiaugsmingai, su ašaromis akyse pasitiko Lietuvos laisvę, kuriai paaukojo sveikatą, jaunystę, karjerą. Priešinga pusė į laisvės kovą žvelgė su pagieža ir nepasitenkinimu. Tiesa, jog partizaninio karo pradžioje kai kurie vyrai plėšikavo, gėrė ir gąsdino krašto gyventojus, taip užtraukdami gėdą laisvės kovotojo vardui. Dėl šių nusikaltimų įvyko daugelis partizanų Karo lauko teismo posėdžių ir kaltinamieji, kurių kaltė įrodyta, buvo nubausti. Pasitaikydavo, kad ir eiliniai nusikaltėliai plėšikavo apsimesdami partizanais.

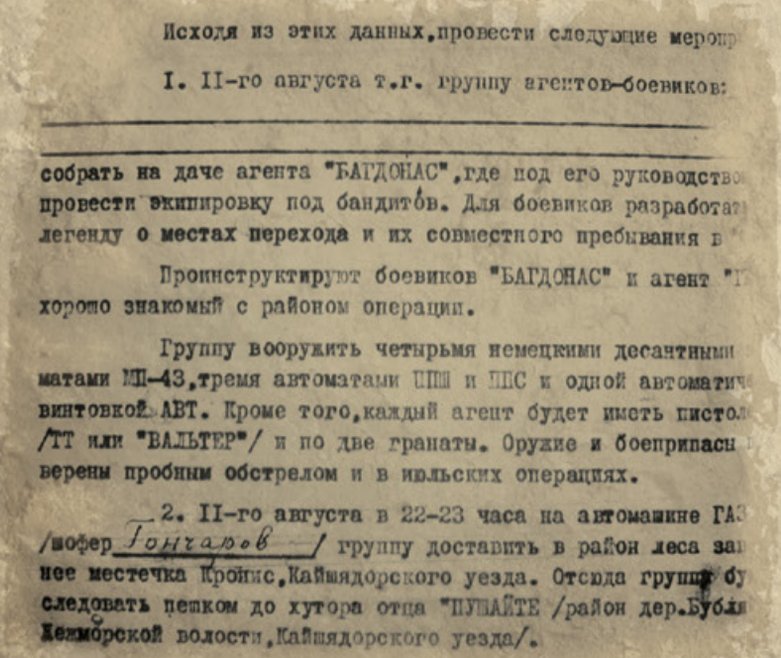
Partizanų vardo juodinimo ėmėsi ir sovietinis saugumas. Nuo 1946 m. Ukrainos pavyzdžiu, vadovaujant mjr. Aleksejui Sokolovui, Lietuvoje buvo kuriamos ir veikė specialios kovotojų grupės, kurios apsimesdavo partizanais, darė nusikaltimus jų vardu. Pirmieji agentų smogikų būriai buvo sudaryti iš milicininkų ir stribų. Tačiau suplanuotos operacijos lauktų rezultatų davė tik tada, kai agentais tapo kai kurie iš sulaikytųjų ir bendradarbiauti su okupantais sutikusių partizanų. Jų pagalba agentų smogikų grupės buvo paruošiamos, apginkluojamos, išmokdavo partizanų dainų, kalbėjimo manierų ir pan.

Apsimesdami partizanais agentai smogikai žudė nekaltus žmones, visais būdais siekė iš ryšininkų ir rėmėjų išgauti slaptą informaciją, į vieną vietą sutelkti kuo daugiau laisvės kovotojų, tuomet apgaulės būdu juos suimti arba nužudyti. Saugumas kūrė planus, kitaip vadinamus legendomis, kuriuose nuosekliai dėstė agentų smogikų (neretai veikiančių lygiagrečiai su MGB kariniais daliniais) žingsnius.

Viena didžiausių agentų smogikų operacijų Kaišiadorių krašte – Antano Praškevičiaus-*Narsuolio* būrio žūtis. Pagal iš anksto parengtą planą, apsimetant tariama Vilniaus partizanų vadovybe, per ryšininkę Marytę Venskutę-*Pušaitę* buvo susisiekta su A. Praškevičiumi. 1948 m. rugpjūčio 11–12 d. įvyko iš anksto suplanuotas agentų smogikų ir partizanų susitikimas netoli M. Venskutės tėvų namų Bublių k. (Žiežmarių vls.). Šešių agentų smogikų grupė Algimantas Zaskevičius-*Bagdonas*, Vytautas Staškevičius-*Aras*, Rudolf Otting-*Kirvis*, Steponas Frankonis-*Vilkas*, Pranas Monstis-*Serbentas* ir dar vienas nenustatytas agentas smogikas, susitikimo metu nužudė nieko neįtariančius kovotojus: 3-ojo bataliono vadą A. Praškevičių, jo brolį Bernardą Praškevičių-*Lokį*, Petrą Čepulionį-*Sakalą*, partizanų rėmėją Jurgį Venskų ir jo sūnų ryšininką Adomą. Nužudytųjų kūnai buvo nufotografuoti ir užkasti. Tuomet agentai smogikai davė ženklą netoliese buvusiems MGB kareiviams ir inscenizavo kautynes. Vaizduodami besitraukiančius partizanus, agentai smogikai tyčia bėgo per Venckų sodybą...

1946–1950 m. LSSR MVD kovos su banditizmu valdybos poskyrio viršininkas mjr. Aleksejus Sokolovas – agentų smogikų būrių sudarytojas, jų operacijų vykdytojas Lietuvoje

Исходя из этих данных, провести следующие мероп

I. II-го августа т.г. группу агентов-боевиков:

собрать на даче агента "БАГДОНАС", где под его руководств
провести экипировку под бандитов. Для боевиков разработат
легенду о местах перехода и их совместного пребывания в

Проинструктируют боевиков "БАГДОНАС" и агент "
хорошо знакомый с районом операции.

Группу вооружить четырьмя немецкими десантными
матами МП-43, тремя автоматами ППШ и ППС и одной автоматич
винтовкой АВТ. Кроме того, каждый агент будет иметь пистол
/ТТ или "ВАЛЬТЕР"/ и по две гранаты. Оружие и боеприпасы
верены пробным обстрелом и в июльских операциях.

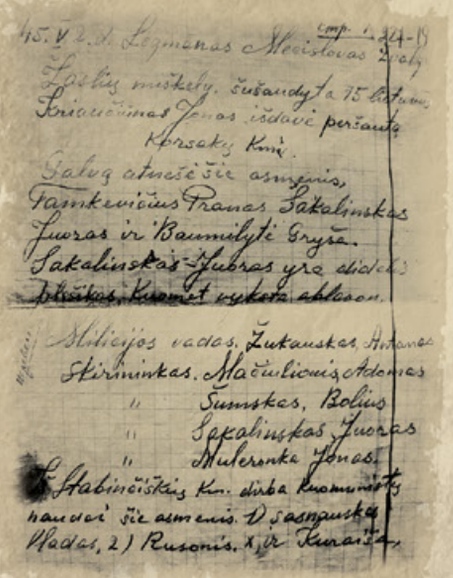
2. II-го августа в 22-23 часа на автомашине ГА
/шофер Гончаров / группу доставить в район леса за
нее местечка Кройнс, Кайшядорского уезда. Отсюда группа бу
следовать пешком до хутора отца "ПУШАЙТЕ /район дер. Бубли
Хеймбрской волости, Кайшядорского уезда/.

Siekiant susidoroti su Antano Praškevičiaus-*Narsuolio* būriu buvo užvesta agentūrinė byla *Potencialas* ir parengtas agentų smogikų operacijos planas (vertimo į lietuvių kalbą ištrauka):
„1) 1948 m. rugpjūčio 11 d. agentų smogikų grupė turi susirinkti agento *Bagdono* namuose, kur bus aprūpinti partizanų [orig. banditų. - Aut.] ekipuote, supažindinti su būsima operacija ir apginkluoti įvairiais partizanams būdingais ginklais.
2) Rugpjūčio 11 d. 22–23 val. grupė sunkvežimiu pajudės į miško masyvą, esantį į vakarus nuo Kruonio. Iš čia grupė pėsčiomis eis iki *Pušaitės* (partizanų ryšininkė) tėvo sodybos Būblių kaime (Žiežmarių vls.)".
Toliau plane sakoma, kad „esant netoli *Pušaitės* namų, agentas *Bagdonas* su grupe atsiliks, o agentas *Aras* susisiekęs su *Pušaite* sužinos *Narsuolio* buvimo vietą. Jam praneš, kad iš Vilniaus turi atvykti apygardos vadas, o tuo metu bus išdėstoma agentų smogikų grupė puolimui. Gavus signalą – atidengiama ugnis. Sunaikinus *Narsuolio* būrį, operacijos vietoje bus padegta žalia raketa, kuria į įvykio vietą kviečiama operacijos uždangos kariuomenė. Tuomet bus imituojamas partizanų persekiojimas, įformintas operacijos rezultatų aktas, palaikai užkasami vietoje"

1947–1948 m. žiema Naujasodžio k. (Pažaislio vls.). Nuotraukoje – ryšininkė Skirmantė Grikšelytė ir partizanas Petras Vainius-*Sakalas*. 1948 m. rugsėjo 16 d. Juozo ir Agotos Grikšelių sodyboje buvo surengta agentų smogikų operacija, žuvo penki laisvės kovotojai ir keturi Grikšelių šeimos nariai. Žuvusieji buvo užkasti Gastilionių kaime, kurio vieta šiandien Kauno marių dugne

Agentų smogikų grupė, persirengusi Lietuvos partizanų uniformomis

15. V 2 d. Legmenas Mečislovas 2 [illegible]
Žalius miškely. šušaudyta 75 [illegible]
Šniaučiūnas Jonas išdavė peršautą
Korsaky, Kmš.
Galvą atnešė šie asmenys,
Tamkevičius Pranas Šakalinskas
Juozas ir Baumilytė Grytė.
Šakalinskas-Žiubras yra didel[illegible]
žinotas, kuomet vyksta ablaon.
Milicijos vadas. Žukauskas Antanas
Skirminkas. Mačiulionis Adomas
" Šumskas, Bolius
" Šakalinskas Juozas
" Muleronka Jonas.
Stabinčiškis Kn. dirba komunistų
naudai šie asmenis. V Šasnauską
Vadas, 2) Rusonis. ir Kunaš[illegible]

Partizanų žvalgybos žinios apie sušaudytus komunistų valdžios rėmėjus

J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* vardu agentų smogikų suklastotas dokumentas

Asmeniškai. 57

[illegible] TIGRUI.

Jūsų informaciją gavau. Šiaurės apylinkių padėtis [illegible]
ganki. Nuo 1946-VIII-5 d. perėmiau į "K" rajoną. Ryšis per
ŽAIBĄ - 2.

Išaiškinkit padėtį pietuose. Ar yra būriuose centralizuotas vadovavimas po KAZIMIERAIČIO. Saugokitės provokacijos!

Siunčiu įsakymą, trumpai supažinkite partizanus. Neperdėkit! Tai epizodai, su kuriais mes kovojame.

Jūsų pranešt[illegible] faktus patikrinkite.

[illegible]stiprinkitės! Aušra arti.

DĖR. ŽALIASIS VELNIAS.

VINCAS ČIURINSKAS – PASKUTINYSIS KAIŠIADORIŲ KRAŠTO PARTIZANAS

Vincas Čiurinskas gimė 1910 m. Pašulių k. (Rumšiškių vls.), Mykolo ir Teklės Čiurinskų šeimoje. Tėvai buvo mažažemiai, turėjo 4 ha ūkį. Deja, 1918 m. mirė V. Čiurinsko tėvas, liko 7 vaikai. Mama antrą kartą ištekėjo už Šilansko, mirė 1954 m.

Vincas Čiurinskas baigė dvi pradinės mokyklos klases, 1936 m. vedė Marijoną (jos mergautinė pavardė nežinoma), susilaukė penkių vaikų, turėjo 5 ha žemės. Iki 1944 m. gyveno ir dirbo savo ūkyje Pašulių k. Atsisakęs tarnauti Raudonojoje armijoje, V. Čiurinskas ėmė slapstytis dar vokiečių okupacijos metais namuose įrengtoje slėptuvėje, netrukus įsijungė į partizano Antano Taparausko-*Kirvio* būrį. 1945 m. vasarą legalizavosi, tačiau ginklų neatidavė.

1945 m. lapkričio 19 d., žuvus A. Taparauskui, V. Čiurinskas buvo suimtas kaip partizanų rėmėjas, tačiau po tardymo paleistas ir toliau veikė kaip partizanų ryšininkas. 1948 m., prasidėjus išdavystėms, V. Čiurinskui vėl teko slapstytis. Slėpdamas savo ryšius su partizanais 1956 m. tardomas jis teigė, kad pradėjo slapstytis, nes medžioklės metu netyčia nušovė savo antros eilės pusbrolį Antaną Alionį.

Nuo 1949 m. V. Čiurinskas slapstėsi kartu su partizanais broliais Jonu ir Zigmu Balčiūnais. 1951 m. jiems žuvus liko vienas, Kaišiadorių apylinkėse partizanų beveik nebebuvo. 1953 m. Kaišiadorių milicijos darbuotojai Pašulių miške rado V. Čiurinską, tačiau jis atsišaudydamas (peršovė stribo milinės rankovę) sugebėjo ištrūkti. Paskutiniajam Kaišiadorių apylinkių partizanui saugumas ne kartą su giminių pagalba siūlė legalizuotis, tačiau partizanas antrą kartą tuo pačiu keliu nebuvo linkęs eiti.

1956 m. vasario 15 d. V. Čiurinskas areštuotas Tamošiūnų miško 56 kvartale (dabar Beištrakių miškas), eglių tankumyne iš lentų pastatytoje palapinėje-slėptuvėje. Prasidėjo varginantys tardymai, akistatos su liudininkais. Vieno iš tardymo metu V. Čiurinskas nurodė 1949–1952 m. jo naudotą bunkerį Grabučiškių miške (dabar Rumšiškių miškas). 1956 m. balandžio 20 d. Kaišiadorių saugumo darbuotojai surengė bunkerio paiešką, kurioje dalyvavo ir sulaikytasis. Bunkeris buvo surastas tankiame eglyne, 0,45 x 0,5 m anga buvo užmaskuota eglute. Bunkerio dydis 1,75 x 1,9 m, aukštis – 1,4 m; sienos ir grindys iš karčių. Bunkeryje buvo surasta metalinė statinė, kurioje paprastai laikomas benzinas, bidonas ir molinis puodas. Po apžiūros, nufotografavus, bunkeris buvo sugriautas.

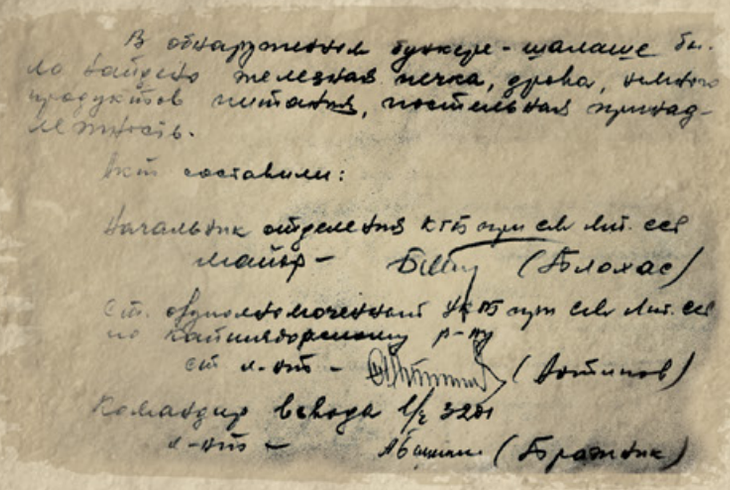

Įkalinto V. Čiurinsko nuotrauka

1956 m. birželio 11 d. LTSR Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų teisminė kolegija V. Čiurinskui paskelbė nuosprendį – 7 metus lagerio be teisių suvaržymo. Paskutinysis Kaišiadorių krašto partizanas kalėjo Intoje, tačiau 1958 m. buvo reabilituotas ir paleistas į laisvę. Sugrįžo į Lietuvą, mirė 1974 m.

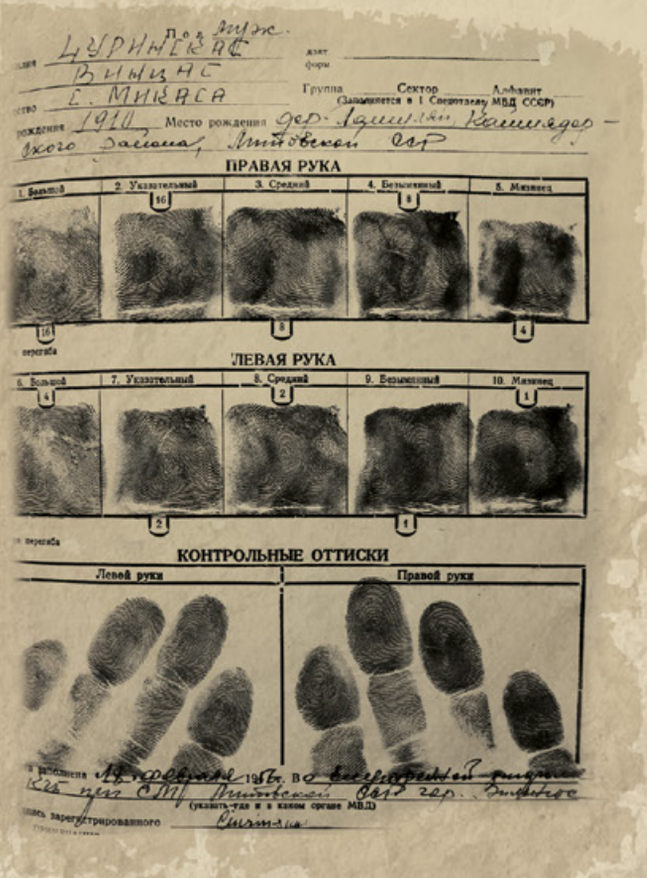

V. Čiurinsko bunkeris Grabučiškių miške

Akte apie V. Čiurinsko sulaikymo aplinkybes sakoma: „Surastame bunkeryje-palapinėje buvo palikta krosnelė, malkos, nedaug maisto produktų, patalynės komplektas...“

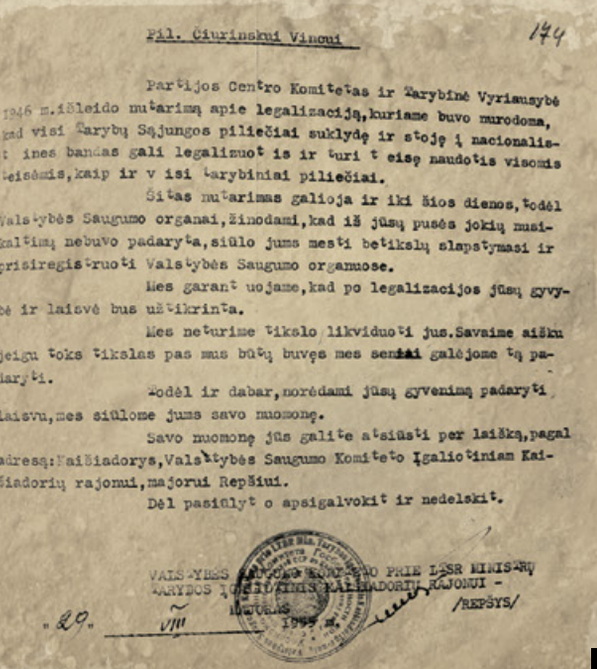
Partizano V. Čiurinsko pirštų antspaudai saugumo sudarytoje baudžiamojoje byloje

V. Čiurinsko slėptuvė, kurioje 1956 m. vasario 15 d. jis buvo sulaikytas

1955 m. rugpjūčio 29 d. Kaišiadorių KGB skyriaus mjr. Kazio Repšio raštas, kuriame V. Čiurinskas raginamas legalizuotis, jam žadama gyvybė ir laisvė. V. Čiurinskas į šį kvietimą neatsiliepė

Kaišiadorių KGB skyriaus mjr. Kazys Repšys siekė V. Čiurinsko legalizacijos

Pil. Čiurinskui Vincui

144

Partijos Centro Komitetas ir Tarybinė Vyriausybė 1946 m. išleido nutarimą apie legalizaciją, kuriame buvo nurodoma, kad visi Tarybų Sąjungos piliečiai suklydę ir stoję į nacionalistines bandas gali legalizuotis ir turi teisę naudotis visomis teisėmis, kaip ir visi tarybiniai piliečiai.

Šitas nutarimas galioja ir iki šios dienos, todėl Valstybės Saugumo organai, žinodami, kad iš jūsų pusės jokių nusikaltimų nebuvo padaryta, siūlo jums nesti betikslų slapstymąsi ir prisiregistruoti Valstybės Saugumo organuose.

Mes garantuojame, kad po legalizacijos jūsų gyvybė ir laisvė bus užtikrinta.

Mes neturime tikslo likviduoti jus. Savaime aišku jeigu toks tikslas pas mus būtų buvęs mes seniai galėjome tą padaryti.

Todėl ir dabar, norėdami jūsų gyvenimą padaryti laisvu, mes siūlome jums savo nuomonę.

Savo nuomonę jūs galite atsiųsti per laišką, pagal adresą: Kaišiadorys, Valstybės Saugumo Komiteto Įgaliotiniam Kaišiadorių rajonui, majorui Repšiui.

Dėl pasitikėjimo apsigalvokit ir nedelskit.

VALSTYBĖS SAUGUMO KOMITETO PRIE LTSR MINISTRŲ TARYBOS ĮGALIOTINIS KAIŠIADORIŲ RAJONUI -
/REPŠYS/

„29“ VIII 1955 m.

SOVIETINĖS OKUPACIJOS PADARINIAI

Kaišiadorių krašto žmonių pasiaukojimas ir ryžtas kovoje už laisvę papildo didingą ir atmintiną visos Lietuvos pasakojimą. Lekavičių šeimoje iš Joniliškių k. augo 8 vaikai, į partizanų gretas stojo ir gyvybę paaukojo keturi vyresnieji sūnūs: Albinas, Zigmas, Juozas, Vytautas, dukra Genovaitė. Toks pat didis Kuzinevičių šeimos iš Burbiškių k., joje augo 7 vaikai, likimas: sūnūs partizanai Mykolas, Jonas, Antanas ir Stasys žuvo, Ignas buvo paimtas gyvas ir žuvo lageryje, Pranas prievarta pasiųstas į frontą, negrįžo. Su didžiausia pagarba minėtina ir Trakimų šeima, tarpukariu gyvenusi Naujažerio k., kurioje augo 8 vaikai. Benediktas Trakimas tapo partizanu *Geneliu*, kalėjo lageryje, jo seserys Anastazija, Apolonija, Marytė, Ona ir Veronika – visos buvo ištikimos partizanų ryšininkės, areštuotos kalėjo Sibire.

Ginti Tėvynės stoję partizanai buvo žudomi ir kankinami, ryšininkai, rėmėjai – kalinami ir siunčiami į tremtį. 1944–1954 m. žuvo apie 300 Kaišiadorių krašto partizanų; remiantis Vinco Lozoraičio duomenimis, 1116 kaišiadoriečiai įkalinti lageriuose, 18 buvo sušaudyti.

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui sugrįžusi sovietinė valdžia tęsė dar 1940–1941 m. pradėtus Lietuvos gyventojų trėmimus. Jau 1944 m. lapkričio 13 d. buvo paruoštas potvarkis, kuriuo remiantis iš Lietuvos turėjo būti tremiamos partizanų šeimos. 1945 m. liepos 19 d. Lietuvos komunistų partijos Centro komiteto biuro įgaliotinio ataskaitoje nurodyta, kad iš Kaišiadorių, Žaslių ir Žiežmarių jau ištremtos 26 šeimos. Paskaičiuota, kad iš viso 1945 m. iš dabartinio Kaišiadorių rajono buvo ištremtas 101 gyventojas, 1946 m. – 20. Masiškiausi trėmimai įvykdyti 1948 m. gegužės 22–23 d. *Vesna* operacijos metu, iš Kaišiadorių rajono tuo metu buvo ištremtas 731 gyventojas.

1949 m. ištremtas dar 541 gyventojas, 1951 m. – 207. Daugiausia kaišiadoriečių įkalinta Permės, Irkutsko, Tomsko srityse, Altajaus ir Krasnojarsko krašte. Iš viso į tremtį išvežti 1765 Kaišiadorių rajono gyventojai: vyrai, moterys, senoliai ir vaikai – šie dažniausiai kalti be kaltės.

1972 m. į Lietuvą sugrįžo ilgiausiai kalintas Kaišiadorių krašto gyventojas – partizanas Vaclovas Krilavičius-*Vytenis*, kilęs iš Vaidžionių k. Jis 25 metus kalėjo Taišeto, Karagandos ir Mordovijos lageriuose. Politiniams kaliniams Benediktui Trakimui ir Onai Kundrotaitei-Trakimienei į Lietuvą grįžti nebuvo leista, Tėvynėje apsigyveno tik 1989 m. Dalis tremtinių ir politinių kalinių Tėvynės daugiau niekada neregėjo... Atgimimo metais, vykdant artimųjų valią ir jaučiant asmeninę pareigą, imtos rengti ekspedicijos į Sibirą, siekiant ten mirusių palaikus parvežti į Tėvynę.

Partizanas Pranas Jaromskas-*Perkūnas* Intos lageryje

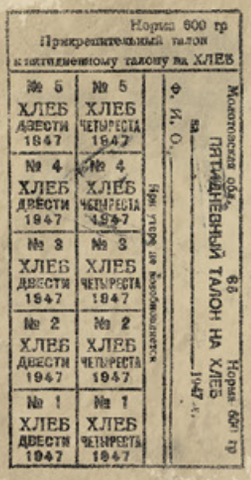

Pirmieji Kalvių apylinkių partizanų rėmėjų ir tremtinių metai Bolše Žilkino kaime Irkutsko srityje (1949 m.). Sėdi, iš kairės: Marytė Zuzevičienė ir Emilija Zuzevičienė; stovi, iš kairės: Pranas Zuzevičius, Stefanija Praškevičiūtė-Mikutavičienė ir Antanas Zuzevičius

Kai kurie Lietuvos partizanai sugrįžę iš įkalinimo vietų tik tokiame plauste Nemune galėjo prisiregistruoti. 1957 m. jame apsigyveno Kaišiadorių krašto partizanas Augustinas Švenčionis-*Rytas*

Partizanas Adomas Matačiūnas-*Diemedis* areštuotas 1952 m. apnuodijus spec. preparatu. 1953 m. Stepių lagerių grupėje (Džezkazgano sr., Kazachijos SSR) sušaudytas

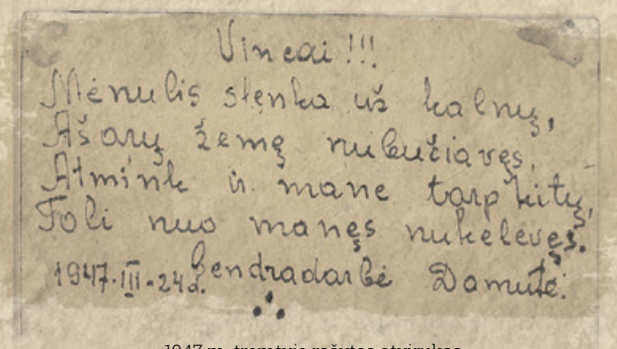
Tremtiniui V. Grendai priklausęs penkių dienų talonas duonai. 1947 m.

1947 m. tremtyje pieštas atvirukas

Partizanų gretose žuvo trys Bronės ir Petro Slaninų sūnūs. Stovi, iš kairės: Jonas Slanina (būsimasis partizanas *Šnekutis*), antrasis – Pranas Slanina (būsimasis partizanas *Jokeris*), sėdi – močiutė I. Slaninienė, motina Bronė Slaninienė, kuri ant rankų laiko Aloyzą Slaniną, penktasis eilėje – tėvas Petras Slanina, priešais jį stovi Alfonsas Slanina, šeštasis – Antanas Slanina (būsimasis partizanas *Karužis*). Kairiškių k., Žiežmarių vls., XX a. pirma pusė

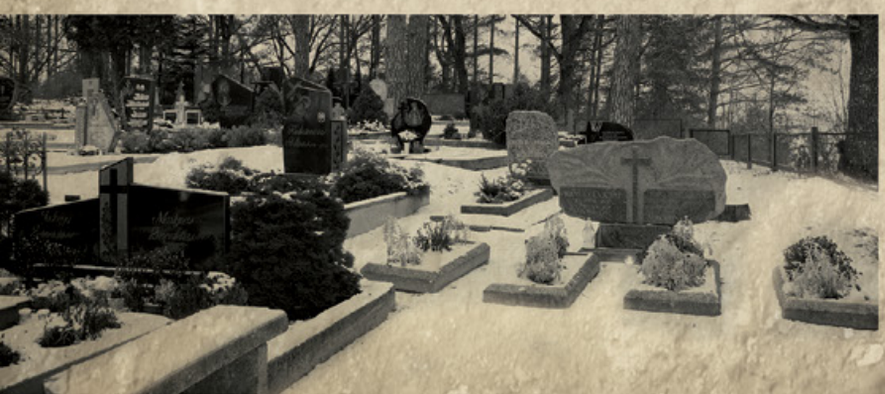
1947 m. tremtyje rašytas atvirukas

1946 m. vasario 15–16 d. Kruonyje iškelti Lietuvos Trispalvę ėjo trys partizanai: Antanas Lekavičius-*Gulbinas*, Jurgis Krušinskas-*Žiedelis* ir Pranas Žukauskas-*Šalmas*. Patekę į pasalą du partizanai žuvo, vienas buvo sužeistas, todėl susisprogdino. Žuvusiųjų kūnai buvo išniekinti Kruonio aikštėje, po kelių dienų numesti ir negiliai užkasti Gojaus miške. 1989 m. lapkričio 6 d. jų palaikai atkasti ir perlaidoti

Partizanė Genutė Lekavičiūtė-*Saulutė* (dešinėje) su drauge. (Petro ir Antosės Lekavičių šeima augino aštuonis vaikus, keturi sūnūs ir dukra Genutė žuvo su ginklu rankoje, kovodami už Lietuvos laisvę)

Antano Paulausko duomenimis, Šilonių kaimo kapinėse įvairiu metu palaidotos kelios dešimtys partizanų, rėmėjų ir tremtinių. Nuotraukoje – Prano Dzeventlausko-*Liepos*, Antano Kinderevičiaus, Prano Kinderevičiaus-*Svėrio* ir Albino Taparausko-*Špoko* kapai

SOVIETINĖS OKUPACIJOS PADARINIAI. SOVIETIZACIJA

1944 m. atkūrus Lietuvoje sovietų valdžią buvo tęsiama krašto sovietizacija, kuri apėmė visas gyvenimo sritis: ekonomiką, švietimą, kultūrą, religiją, netgi asmeninį žmonių gyvenimą. Viena sudedamųjų atnaujinto „socializmo statybos“ dalių buvo vadinamoji kultūrinė revoliucija, kurios uždavinys – slopinti tautinę bei religinę žmonių sąmonę ir įskiepyti bolševikinę nepakantumo žmogiškosioms vertybėms ideologiją. Visaip peršamas „proletarinis internacionalizmas“ pirmiausia reiškė visko, kas rusiška, liaupsinimą ir tautinio lietuvių menkavertiškumo ugdymą.

1946 m. sudaryta Kaišiadorių apskritis, kuri 1950 m. pertvarkyta į Kaišiadorių rajoną. Kaišiadorys tapo rajono centru. 1946 m. spalio 6 d. pradėtas leisti Kaišiadorių apskrities (vėliau – rajono) laikraštis „Bolševikiniu keliu“ (1953 m. pervadintas „Į komunizmą“). 1947 m. sausio 7 d. artėjant rinkimams į Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiąją Tarybą (LTSR AT), Kaišiadorių ir Žaslių valsčių atstovai nusiuntė laišką Sovietų Sąjungos vadovui J. Stalinui, kad „su milžinišku pakilimu ir entuziazmu sutinkame rinkimus į LTSR AT. Mūsų širdyse gilus dėkingumo jausmas bolševikų partijai ir Jums, mūsų Vade ir Mokytojau“. Tai pirmas spaudoje („Bolševikiniu keliu“) paskelbtas laiškas iš Kaišiadorių „didžiajam vadui“. O 1947 m. rugsėjo 6 d. Kaišiadorių pradinėje mokykloje surengtas iškilmingas Maskvos 800 m. jubiliejaus paminėjimas.

Nepriklausomos Lietuvos valstybinės šventės apskritai uždraudžiamos, o pagrindinėmis šventėmis sovietizuojant kraštą tampa bolševikų 1917 m. Rusijoje įvykdyto perversmo metinės, kurios švęstos lapkričio 7-ąją (vadintos Spalio socialistinės revoliucijos šventėmis) ir Gegužės 1-oji (tarptautinė darbininkų solidarumo diena).

Vienvaldės Lietuvos komunistų partijos (bolševikų) Centro komiteto (LKP(b) CK) sudarymą lydėjo ir vietos komunistų organizacijų sudarymas. 1948 m. sausio 18 d. Kaišiadorių apskrityje vyko rinkimai į vietines tarybas, už kandidatus „balsavo“ 93,1 proc. visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų. 1948 m. vasarį įvyksta Kaišiadorių miesto, valsčiaus ir apskrities Darbo žmonių deputatų tarybų (DŽDT) pirmosios sesijos (išrenkami pirmininkai). „Kovo 12 d. prie urnų visu 100 proc. atėjo Kaišiadorių miesto rinkėjai“, rinkdami SSRS AT deputatus, – skelbė „Bolševikiniu keliu“ laikraštis 1950 m. Formalūs tariamos demokratijos šydu apgaubti „šimtaprocentiniai“ rinkimai (balsuoti buvo galima tik už vieną komunistų partijos paskirtą kandidatą) išliko charakteringas viso sovietinio laikotarpio sovietizacijos bruožas. O LKP Kaišiadorių apskrities (vėliau – rajono) komiteto pirmajam sekretoriui didelę įtaką turėjo antrojo sekretoriaus – ne vietinio rusų tautybės komunisto – nurodymai, perduodami „iš aukščiau“.

Pagrindine Lietuvos ir Kaišiadorių krašto ūkio šaka toliau liko žemės ūkis. O pradėta „socializmo statyba“ pirmiausia reiškė visišką privatinės nuosavybės visose ekonomikos šakose panaikinimą. 1947 m. gegužės 21 d. Maskvoje Sovietų Sąjungos vadovybė priėmė slaptą nutarimą dėl kolūkių steigimo Baltijos respublikose. Remdamiesi minėtu nutarimu LTSR vadovybė 1948 m. kovo 20 d. priėmė nutarimą „Dėl kolektyvinių ūkių organizavimo respublikoje“.

Spalio socialistinės revoliucijos (bolševikų 1917 m. Rusijoje įvykdyto perversmo metinių) šventė. Kaišiadorys. 1948 m.

Žaslių valsčiaus mokytojų seminaro dalyviai. Žasliai. 1947 m.

Kolūkinė bulviakasio talka. Kovaičių k. Apie 1948 m.

Skirtingai nei Rusijoje, kur buvo išlikusi kaimo bendruomenė, lietuvių ūkininkų, gyvenusių vienkiemiais ir amžiais valdžiusių žemę nuosavybės teise, individualizmas bei savininko jausmas buvo itin stiprus. Žodis „kolchozai“ (nuo rus.: колхоз, коллективное хозяйство – „kolūkis“, „kolektyvinis ūkis“) Lietuvoje buvo beteisės padėties, skurdo ir bado sinonimas. Todėl Lietuvos valstiečių valiai palaužti prireikė visų bolševikinės prievartos ir smurto arsenalo priemonių.

1948 m. balandžio 8 d. „Bolševikiniu keliu“ laikraštis išspausdina vedamąjį „Burkimės į kolektyvinius ūkius“ – prasidėjo masinis ūkininkų varymas į kolūkius. „Prie grūdų priėmimo punkto (...) bangavo raudonųjų gurguolių dalyviai iš Kaišiadorių, Žaslių, Gegužinės ir Kruonio valsčių. Kruonio valsč. gurguolė susidėjo iš 135 vežimų“, – rašoma „Bolševikiniu keliu“ laikraštyje. Tų metų rugpjūčio 4 d. prasidėjusi kolektyvizacija, visų pirma reiškusi visų valstiečių žemės, gyvulių, ūkio padargų (neretai dar ir ūkio pastatų) konfiskavimą, galutinai nuskurdino kraštо žmones. O „kolūkių tvėrimo“ procesą lygiagrečiai lydėjo ir brutalus kaimų bei vienkiemių naikinimas ir gyventojų prievartinis suvarymas į kolūkines gyvenvietes.

Pirmieji du Lenino vardo ir Stalino vardo kolūkiai susikūrė 1948 m. balandį Žiežmariuose. „Lenino“ kolūkis jungė 49 šeimas ir turėjo 386 ha žemės, „Stalino“ kolūkis – 40 šeimų ir 320 ha žemės. 1949 m. pradžioje Kaišiadorių apskrityje buvo tik du kolūkiai ir vienas tarybinis ūkis. Tačiau kolūkių kūrimo tempai ir mastas sparčiai augo. Štai Rumšiškių valsčiuje 1949 m. pradžioje buvo tik vienas, o metų pabaigoje įkurti dar aštuoni kolūkiai. 1950 m. Kaišiadorių rajone jau veikė 58 kolūkiai, kuriems priklausė 94 % visų rajono valstiečių. 1950–1951 m. vyko kolūkių stambinimo procesas (1956 m. rajone buvo 24 kolūkiai).

Žemės ūkio kolektyvizacija užbaigė kaimiškąjį, iš dalies dar patriarchalinį lietuvių tautos istorijos laikotarpį, kai 80 % lietuvių gyveno kaimuose ir, anot Mikalojaus Katkaus, žibaline lempa švietėsi, medinėmis klumpėmis avėjo, spragilais kūlė, daug dirbo, tačiau ir daug dainavo, dar meldėsi, bijojo nuodėmės, saikingai gėrė.

Inteligentams „statant socializmą“ buvo primesta marksistinė-leninininė filosofija, diegiamas primityvusis materializmas, skiepijama komunistinė ideologija. Tuo vadovaujantis buvo iš esmės atmetama kaip nepriimtina naujai santvarkai visa ankstesnė, iki 1940 m. sukurta kultūra.

Sovietinės ideologijos indoktrinavimas bene aktyviausiai buvo vykdomas per švietimo sistemą. 1945 m. rugsėjį Kaišiadorių gimnazijoje mokėsi 319 mokinių, dirbo 16 mokytojų, iš jų tik vienas komunistas – gimnazijos direktorius Balys Purvinis. 1948 m. gruodį Kaišiadorių gimnazijoje – 67 pionieriai, o 1949 m. gegužės 28 d. pionierių jau 123 (1953 m. rugsėjo 1 d. pertvarkytoja 1-ojoje vidurinėje mokykloje iš viso mokėsi jau 700 moksleivių). Kaišiadoryse atidaryta ir 2-oji vidurinė mokykla, kurioje buvo mokoma rusų kalba. 1948 m. vasarį įvyksta Kaišiadorių valsčiaus mokytojų konferencija. 1948 m. kovo 30 d. – Kaišiadorių apskrities jaunųjų mokytojų konferencija „Daugiau dėmesio ideologiniam darbui“.

Nepaisant sovietinės reokupacijos Katalikų bažnyčia išsaugojo didžiulį socialinį autoritetą. Jau nuo 1945 m. vyskupų ir kunigų buvo reikalaujama viešai pasisakyti prieš ginkluotą pogrindį, paraginti žmones paklusti naujai tvarkai. Tačiau dauguma ordinarų aktyviai protestavo prieš tikėjimo laisvės suvaržymus ir valdžios mėginimus kištis į Bažnyčios vidaus gyvenimą. Dėl šių priežasčių 1946–1947 m. dauguma vyskupų buvo negailestingai represuoti. Tais metais buvo įkalintas ir nuteistas 7 metus kalėti ypatingajame Vladimiro kalėjime ir Kaišiadorių vyskupas Teofilius Matulionis. Vyskupiją pradėjo valdyti prelatas Bernardas Sužiedėlis, kuris 1949 m. taip pat buvo suimtas. Tų metų rugsėjį Kaišiadorių bei Vilkaviškio vyskupijų valdytoju paskiriamas Kauno arkivyskupijos valdytojas kanaunininkas J. Stankevičius (šias pareigas ėjo iki 1957 m.).

Eleonoros Ivoškaitės (kilusios iš Smilgių k.) sukurtas propagandinis plakatas, kuriam pozavo jos sesuo Genovaitė. Apie XX a. 6 deš.

Knyga. N. Tichonovas „Tarybinio žmogaus bruožai“. Propagandinė apysaka. Vilnius, 1945 m.

Kaišiadorių vyskupas Teofilius Matulionis Mordovijos lageryje. Apie 1954–1956 m.

Apskritai sovietų propaganda aktyviai kūrė kunigo – „banditizmo“ rėmėjo įvaizdį, Visgi, kai kurie kunigai aktyviai įsitraukė į laisvės kovą. Pavyzdžiui, Paparčių klebonas kun. Petras Valatka ne tik palaikė ryšius su Jonu Misiūnu-*Žaliuoju Velniu*, bet dar 1944 m. spalį išklausė daugiau nei 40-ies partizanų išpažinties. 1946 m. kun. P. Valatka buvo suimtas ir nuteistas. Nuo įkalinimo jo neišgelbėjo ir Paparčių parapijos Krasnasiolkos kaimo gyventojų rusų paliudijimas, kad II-ojo pasaulinio karo metu visos Krasnasiolkos šeimos darbams į Vokietiją nebuvo išvežtos tik Valatkos dėka.

Nepaisant aktyvaus sovietizacijos proceso Kaišiadorių krašto gyventojai ir po ilgų okupacijos dešimtmečių sugebėjo išsaugoti tautinę ir pilietinę savimonę, o pasiaukojamas laisvės kovotojų pavyzdys bene labiausiai prie to prisidėjo.

Pradžios mokyklos klasė. Ant sienų – SSRS vadovų Lenino ir Stalino portretai, sovietinė simbolika. Klėriškės. Apie 1952 m.

IŠSAUGOTA ATMINTIS

1989 m. spalio 23-ąją Kaišiadoryse suplevėsavo tremtinio Boliaus Dzimidavičius per visą okupacijos laikotarpį išsaugota Trispalvė. Tą dieną įvyko pirmasis Kaišiadorių rajono tremtinių ir politinių kalinių susirinkimas. Netrukus tylios mintys virto garsiai tariamais žodžiais, slapti kryželiai – didingais memorialais. Tai, kas sovietmečiu buvo slapta ir pavojinga, Atgimimo metais tapo įkvėpimo ir pilietiškumo pavyzdžiais. Tremtinių ir politinių kalinių pasakojimai pasklido laikraščiuose ir knygose, aidėjo šventėse, mokyklose, susitikimuose. Žuvusiųjų artimieji skubėjo įamžinti laisvės kovotojų žūties ir amžino poilsio vietas, kūrė atminimo ženklus, juos puoselėjo. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kaišiadorių skyriaus iniciatyva buvo surasti ir į kapines perkelti 22 partizanų palaikai, iš Sibiro į Lietuvą pargabenti 24 Kaišiadorių krašto tremtinių ir politinių kalinių palaikai.

Džiugu, iki šiol žmonės, vietos bendruomenės įvairiomis formomis prisimena, įamžina laisvės kovą. Antai 2004 m. šalia Kaugonių geležinkelio stoties buvo supiltas pilkapis, jo viršuje pastatytas paminklinis akmuo Antrojo pasaulinio karo metais čia dirbusio Jono Misiūno-*Žaliojo Velnio* ir jo bendražygių atminimui. Nuo 2012 m. kasmet Abromiškėse rengiamas masinis dviratininkų ir pėsčiųjų žygis *Žalio Velnio* takais kviečia jaunimą iš visos Lietuvos domėtis, branginti savo krašto istoriją.

Kiekviena šventė, renginys, naujas paminklas ar atminimo ženklas sulaukia didelio dėmesio. Retėjančias liudininkų gretas keičia moksleiviai, jaunuomenė – ateitininkai, jaunieji šauliai, žygeiviai. Tai ženklas, kad atmintis g y v a.

Partizaninį karą mena ne tik gyvi to meto liudininkai ir jų pasakojimai. Dažnai partizaninio karo įvykių vietas ženklina medžiai, mena bunkerių duobės ir sodybos, kuriose glaudėsi Lietuvos partizanai. Antai 1953 m. balandžio 12 d. partizanų rėmėjo Antano Maciulevičiaus sodyboje Migonių k. agentų-smogikų operacijos metu žuvo namų šeimininkas ir du partizanai – Antanas Bieliauskas-*Dobilas* bei Antanas Matikas-*Skroblas*. Kautynes iki šiol mena vidinėse namo duryse likusios kulkų žymės. Kairiškių miške, Limšiaus upelio pakrantėje augančio ąžuolo liemuo saugo vieno paskutinių Kaišiadorių krašto partizano žūties pasakojimą: 1954 m. rugpjūčio 10 d. į partizanų gretas įsiskverbęs saugumo agentas Vytautas Šliužas nušovė Vincą Zablacką-*Kėkštą*. Po keleto dienų vietinio kalvio Jono Kriugždos sūnus Pranciškus, atėjęs į žūties vietą, rado daug tuščių tūtelių, iš jų šalia augančiame ąžuole padarė kryželį. Jo kontūras medžio žievėje iki šiol regimas!

Pranciškus Kriugžda prie atmintingo ąžuolo Avinėlių kaime

Žygio *Žalio Velnio* takais akimirka Kaukinės kaime, 2013 m.

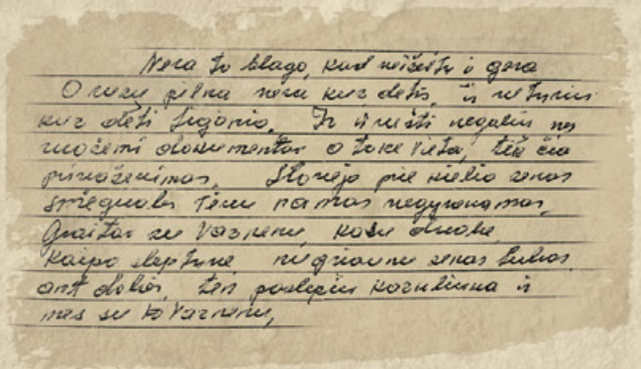

Prisimink, iš jaunysties dienų!
Benius - Ganyg-
1955.11.26 (7)
Karagandoje
Vaclovas Krilavičius
Vytenis Apygarda
Pado adjutantas
Grįžta iš lagerio

Politinių kalinių ir tremtinių atmintį saugojo fotografijos. Buvusio partizano Vaclovo Krilavičiaus-*Vytenio* dovana Benediktui Trakimui-*Geneliui*

Kaišiadorių urėdijos iniciatyva rajone pastatyta nuorodų į miškuose esančias partizanų žūties vietas

Didžiosios Kovos apygardos štabo viršininko Benedikto Trakimo-*Genelio* Atgimimo metais rašytų prisiminimų ištrauka

Kulkų žymės duryse ir šiandien mena skaudžius 1953 m. balandžio 12-osios įvykius partizanų rėmėjo Antano Maciulevičiaus sodyboje Migonių kaime

Į Lietuvą iš Irkutsko srities, Usoljė-Sibirskoje kapinių parvežti tremtinio Prano Lazausko palaikai. Pirmasis dešinėje prie karsto stovi politinis kalinys Stepas Kveraga. Mičiūnai, 1989 m.

Partizanų dainų vakaro, surengto Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazijoje, akimirka. Dainuoja seserys Gabrielė, Liucija, Simona ir Augustė Tamošiūnaitės, 2014 m.

Didžiosios Kovos apygarda
(žemėlapio *Lietuvos partizanų apygardos 1949-1950 m.* fragmentas).
Parengė Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

Didžiosios Kovos apygardos štabo apsaugos būrys; priekyje – būrio vadas Benediktas Trakimas-*Genelis*

ĮVYKIŲ KRONIKA

1944 metai

Liepos mėn. pradžioje Kaugonių k. (Žaslių vls.) Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* ėmė kaupti ginklus ir telkti vyrus ginkluotam pasipriešinimui.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 10.

Liepos mėn. J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias,* kaip Didžiosios Kovos rinktinės vadas, išleidžia įsakymą apie organizacijos padalijimą į du sektorius – Veikiantį ir Organizacinį.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 204.

Rugpjūčio mėn. Musninkų–Žaslių valsčiuose buvo sudaryti trys Organizaciniai sektoriai, kuriems vadovavo Antanas Paškevičius-*Neries Akmuo* iš Pigonių k. (Musninkų vls.), Edvardas Kavaliauskas-*Klajūnas* iš Skėrių k. (Žaslių vls.) ir Leonas Kupčiūnas-*Tigras*.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 589, 634.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 204.

Rugpjūčio 29 d. Skėrių k. (Žaslių vls.) nušautas apylinkės pirmininkas ir sekretorius, padegta daržinė, paimta 20 šaukimų į sovietinę armiją, paliktas Didžiosios Kovos rinktinės perspėjimas.
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 14.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 11.

Rugsėjo mėn. prie veikiančių Didžiosios Kovos rinktinės partizanų prisijungė Krivonių, Šilėnų ir Paberžės k. jaunimas.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 206.

Rugsėjo mėn. Bekštonių ir Kaugonių miškuose (Žaslių vls.) susirinko apie 20 vyrų iš Dainavos, Kaugonių, Krečiūnų, Civiškių, Vareikonių, Gabriliavos ir kitų kaimų į Zigmo Kacevičiaus-*Geniaus* iš Gilučių k. (Žaslių vls.) vadovaujamą būrį, kuris greitai išaugo į 50–60 partizanų Didžiosios Kovos rinktinės Vanagų junginį.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 206.

Rugsėjo 23 d. buvo susprogdintas Rumšiškių valsčiaus pirmininko namas, nukauti rusai milicininkas ir komsorgas, sužeistas pirmininkas, kurie aktyviai gaudė mobilizuojamus jaunuolius.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 224.

Rugsėjo 24 d. Darsūniškyje (Kruonio vls.) į NKVD informatoriaus namus buvo įmesta granata, mirtinai sužeidusi išdaviko žmoną.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 224.

Spalio 10 d. norėdami išlaisvinti suimtuosius Broniaus Vaicekausko-*Pirato* iš Dubelių k. (Kaišiadorių vls.) vadovaujamas būrys užpuolė 95 pasieniečius. Susidūrimo metu buvo nukauti du priešo kareiviai, partizanai pasitraukė be nuostolių.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 12, 85.

Spalio 12 d. Antanaičių miške vidinis agentas *Drozdov* į pasalą atvedė Broniaus Vaicekausko-*Pirato* iš Dubelių k. (Žaslių vls.) vadovaujamą 30 partizanų būrį. Susidūrimo metu į kojas buvo sužeistas būrio vadas, kartu su juo gyvas paimtas Benadas Grinius iš Dubelių k.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 15.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 12, 571, 689.
Gustaitis R. Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas, Kaišiadorys, 2001, p. 142.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 206.

Spalio 23 d. Mijaugonių k. (Žiežmarių vls.) buvo nušautas aktyvistas J. Vaištakevičius, kuris prieš tai dalyvavo „mažažemių ir bežemių valstiečių suvažiavime“. Iš jo buvo paimtas šautuvas.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 224.

Spalio 24 d. Kaugonių miške įvyko Didžiosios Kovos rinktinės partizanų būrių vadų pasitarimas. Po jo buvo sudaryta štabo apsaugos kuopa iš 2–3 asmenų. Jos vadu paskirtas Stasys Misiūnas-*Senis* iš Slabados k. (Žaslių vls.).
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 12, 622.

Lapkričio mėn. pradžioje Kaugonių miške (Žaslių vls.), 4 km nuo Kaugonių k. įvyko Didžiosios Kovos rinktinės partizanų būrių vadų pasitarimas.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 205.

Lapkričio 3 d. partizanų būriai, vadovaujami Jono Misiūno-*Žaliojo Velnio*, Zigmo Kacevičiaus-*Geniaus* ir Z. Maslausko-*Gandro*, įsiveržė į Gegužinę.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 221.

Lapkričio 13 d. NKVD nurodė, kad Žaslių ir Žiežmarių būriuose yra 60 partizanų.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 15.

Lapkričio 17 d. netoli Būtkiemio k. (Kruonio vls.) partizanai išvadavo du suimtuosius iš Kazokų k. (Kruonio vls.). Operacijos metu buvo nušauti du kareiviai, sužeistas apylinkės pirmininko pavaduotojas.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 130.

Lapkričio 17 d. Talpūnų apylinkės pirmininkas pranešė Žaslių įgulos kareiviams, kad į Karsakų k. (Žaslių vls.) pas J. Garbačiauską atėjo partizanai. Susidūrimo metu buvo sunkiai sužeistas partizanas Vaclovas Ašoka (Ašaka) iš Dovainių k. (Gelvonų vls.), kuris po kelių dienų, lapkričio 22 d. nuo sužeidimų mirė ligoninėje.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 15.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 533.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 247, 269.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 221.

Lapkričio 20 d. apie 20 partizanų 4 val. ryto užpuolė Balceriškių apylinkės tarybą ir nušovė jos pirmininką Vincą Gumbį. Tą pačią dieną Žiežmarių valsčiuje buvo nušautas apylinkės pirmininkas Zigmas Raižys.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 15.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 221.

Lapkričio 21 d. apie 50 partizanų būrys atėjo į Pūstakiemio k. (Žaslių vls.) ir iš šios apylinkės tarybos paėmė 150 šaukimų bei perspėjo darbuotojus, kad šie nedirbtų okupantams, nes kitu atveju bus sušaudyti.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 16.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 12.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 261.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 225.

Gruodžio 1 d. Didžiosios Kovos rinktinės vadovybės įsakyme Nr. 8 buvo nurodyta išvaikyti miško kirtėjus. J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias* rašė: „Miesteliams kuro nereikia, nes ten gyvena daugumoje komunistai, kuriems šviečia ir šildo Stalino saulė".
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 278.

Gruodžio 12 d. Karsakų k. (Žaslių vls.) Petro Petkevičiaus-*Dramblio* iš Eiriogalos k. (Žaslių vls.) vadovaujamas 11 partizanų būrys kovėsi su milicija. Susidūrimo metu žuvo partizanas *Kranklys*.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 246.

Gruodžio 16 d. apie 30 partizanų būrys užėmė Darsūniškio mstl. (Kruonio vls.), išdaužė paštą, šešis kolaboruojančius asmenis įspėjo fizinėmis bausmėmis.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 13, 130.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 260.

Gruodžio 17 d. NKVD agentas Liubavskis pranešė, kad Jačiūnų k. (Žaslių vls.) pasirodė apie 200 partizanų būrys. Kiekvienoje kaimo troboje svečiavosi po 5–10 partizanų, kiti ilsėjosi pamiškėje. Išeidami išsivedė Jačiūnų apylinkės pirmininką Justiną Arbočių. Manoma, kad jis galėjo išeiti savo noru, kadangi jo sūnus partizanavo. Rusų kariuomenės įgula, tuo metu buvusi Žasliuose, atsisakė persekioti šiuos partizanus.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 16.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 13.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 148.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 237.

Gruodžio 19 d. partizanai J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* vardu įspėjo Sevelionių, Morkūnų ir Bartkūnų kaimų pirmininkus ir sekretorius atsisakyti pareigų.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 130.

Gruodžio 31 d. keturi stribai ir milicininkas V. Švenčionis užėjo pas Gilučių k. (Žaslių vls.) gyventoją Gudelį, kur juos užpuolė Zigmo Kacevičiaus-*Genio* partizanų būrys. V. Švenčionis buvo sužeistas, o stribai – nušauti.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 242.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 258.

1945 metai

Sausio 1 d. Romualdo Randžio-*Meškos* iš Milžinų k. (Rumšiškių vls.) vadovaujamas partizanų būrys Gilučių k. (Žaslių vls.) užpuolė stribų būrį. Keturis iš jų nušovė, vieną sužeidė.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 71.

Sausio 10 d. pas J. Misiūną-*Žaliąjį Velnią* į Skėrių k. (Žaslių vls.) atvyko Vilniaus apygardos 5-osios LLA apylinkės štabo narys vyresnysis leitenantas Mykolas Kareckas-*Serbentas* (tikroji pavardė Mečislovas Kestenis). Žinoma, kad per kelias dienas, kurias M. Kareckas praleido Skėrių k., buvo suformuotas Didžiosios Kovos rinktinės štabas, įkurti 5 batalionai ir 6 štabo skyriai.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 17.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 13.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 265.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 229.

Sausio 12 d. Kazys Surmilavičius-*Klevas* iš Laukagalio k. (Žaslių vls.) J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* įsakymu buvo paskirtas LLA apylinkės 1-ojo bataliono, veikusio Žaslių ir Musninkų valsčiuose, vadu.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.

Sausio 15 d. sudarytame slapyvardiniame Didžiosios Kovos rinktinės sąraše buvo 332 kovotojai, įstoję į partizanų gretas nuo 1944 m. gruodžio 1 d.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 296.

Sausio 15 d. įsakymu Nr. 1 mjr. Mykolas Kareckas-*Serbentas* (tikroji pavardė Mečislovas Kestenis), naudodamasis apylinkės vado teise, perėmė Didžiosios Kovos rinktinę, įjungė į ją keletą naujų kuopų, pavadino Vilniaus apygardos 5-os LLA apylinkės Vanagais, leidžiant naudoti ir senąjį Didžiosios Kovos rinktinės pavadinimą.
Alekna V. *Ūžė žalia giria*, Vilnius, 1999, p. 41–43.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 295.

Sausio 19 d. Avinėlių k. vieno ūkininko namus apsupo stribai. Mėgindamas prasiveržti iš apsupimo žuvo partizanas Jonas Slanina-*Beržas* iš Kairiškių k. (Žiežmarių vls). Apie draugo žūtį sužinoję partizanai pašarvojo jį pas Žydeikiškių k. gyventoją Bolių Dainį ir po paros, siekdami nesukelti įtarimo, palaidojo neseniai mirusio Sadonio kape.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 130, 135, 662.

Sausio 20 d. Žaslių miške buvo aptiktas partizanų bunkeris. Operacijos metu žuvo 7 partizanai, trys iš jų nusišovė patys. Žuvusiųjų asmenybės nenustatytos. Kokiam partizanų būriui priklausė ir kas jiems vadovavo taip pat nėra žinoma.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 191.

Sausio 27 d. Stabintiškių k. (Žaslių vls.) žuvo keturi partizanai, tarp kurių buvo ir būrio vadas.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 253.

Vasario mėn. Kaugonių miške (Žaslių vls.) susidūrimo su kariuomene metu žuvo du partizanai: Juozas Petkevičius-*Žvirblis* ir Antanas Petkevičius-*Lazdynas*. Taip pat nužudytas pastarojo brolis Mykolas Petkevičius, kuris paimtas iš namų kaip vedlys.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 62.

Vasario 16 d. NKVD agentas Aleksandras pranešė, kad apie 30–50 partizanų būrys, vadovaujamas Zigmo Kacevičiaus-*Geniaus* iš Gilučių k. (Žaslių vls.), ragino jaunus kaimo vyrus stoti į partizanų būrius.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 184.

Kovo 1 d. Slabados k. (Žaslių vls.) buvo įkurtas Motiejaus Misiūno-*Kryžiuočio* iš Slabados k. partizanų būrys. Šis partizanas saugojo vieną iš Didžiosios Kovos rinktinės archyvų.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 35.

Kovo 1 d. buvo įkurtas Laukagalio partizanų būrys, vadovaujamas partizano *Briedžio*.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 249.

Kovo 12 d. naktį stribai ir NKVD darbuotojai apsupo Pyplių k. (Žaslių vls.) esančią Stasio Trakimo sodybą, kur tuo metu slėpėsi partizanai Pranas Trakimas-*Arnoldas* iš Kazimieravos k. (Žaslių vls.) ir Bernardas Švenčionis-*Beržas* iš Ilgakiemio k. (Žaslių vls.). Veržiantis iš apsupimo B. Švenčionis buvo nušautas. P. Trakimas buvo sužeistas ir paimtas gyvas. Nužudytojo palaikai buvo išniekinti Žaslių miestelio aikštėje.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 186–188, 679, 683–864.
Lozoraitis V. Kaišiadoriečių kančių keliai, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Kovo 17 d. Jačiūnų k. (Žaslių vls.) apylinkėse sušaudyti trys Krivonių būrio partizanai: Aleksandras Janulis, Benediktas Kaduševičius ir Adomas Kastantinavičius.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 63.

Balandžio 1 d. per Velykas Šilonių k. (Žaslių vls.) stribas Pranas Raudeliūnas nužudė partizaną Leoną (nežinoma, tai slapyvardis ar vardas). Pasakojama, kad pastarasis nupjovė Leono galvą ir nunešė į Žaslių stribyną. Šilonių k. gyventojai partizano kūną palaidojo kaimo kapinių kampe, pasodino ąžuoliuką, o Nepriklausomybės pradžioje supylė kapą ir pastatė kryžių.
Šilonys: iš kaimo Kaišiadorių rajone istorijos (sud. A. Paulauskas), Vilnius, 2013, p. 220–223.

Balandžio 12 d. Jono Mickevičiaus-*Žvirblio* iš Neveronių k. (Pažaislio vls.) būrys susidūrė su rusų pajėgomis, kurios buvo ginkluotos kulkosvaidžiais, tanketėmis. Visgi partizanams pavyko pasitraukti be didesnių nuostolių.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 51.

Balandžio 12 d. NKVD kareiviai keliais gynybos žiedais apsupo eigulio, partizano-slapuko Alekso Alionio-*Šaulio* namus Guronių k. (Rumšiškių vls.), kuriuose tuo metu ilsėjosi apie dvidešimt partizanų. Prasidėjo susirėmimas. Partizanai mėgino atsitraukti, tačiau priešininkų pajėgos buvo per didelės. Dalis partizanų buvo nužudyti, dalis nematydami galimybių pasitraukti nusišovė patys, keletui pavyko pasitraukti sėkmingai. Iš viso susidūrime žuvo 12 partizanų, tarp kurių buvo būrio vadas Andrius Zdanevičius-*Morka* iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.) ir namų šeimininkas. Gyvų liudininkų atmintyje išlikęs faktas, kad šių partizanų laidotuvėse viešai dalyvavo apie 200 partizanų. Priešininkų šiame susidūrime žuvo keletą kartų daugiau nei partizanų.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 32–34, 36–39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 14, 67-69, 87, 529, 699.
Kas yra kas Lietuvoje. Kraštiečiai : Kaišiadorys (sud. V. Bagdovienė ir kt.), Kaunas, 2009, p. 13.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 38.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 65–66.

Balandžio 13 d. įvyko didelis partizanų ir NKVD darbuotojų susirėmimas. Nuo balandžio pradžios NKVD daliniai vykdė Didžiosios Kovos rinktinės dislokacijos vietų paiešką. Partizanai jausdami artėjančius siautimus mėgino atsitraukti į Semeliškių valsčių, tačiau Kaugonių-Dainavos miške pateko į apsupimą. Partizanai visą dieną mėgino prasiveržti pro apsupties žiedą, tačiau rusams nuolatos papildant savo karines pajėgas, tai tapo praktiškai neįmanoma. Temstant prasidėjo tiesioginiai susirėmimai. Pusantros valandos trukusiame mūšyje žuvo 16 partizanų (pagal okupantų duomenis 35 ar net 52 asmenys). Tarp žuvusiųjų buvo mjr. Mečislovas Kestenis-*Serbentas* ir Zigmas Kacevičius-*Genius* iš Gilučių k. (Žaslių vls.). Priešo nuostoliai siekė 70 nukautų asmenų. Tai buvo tiek fiziškai, tiek morališkai dideles netektis atnešęs mūšis.
LYA, f. K-41, ap. 1, b. 1730, l. 197-198.
Abromavičius S. *Partizanų motinos*, Kaunas, 2010, p. 111–112.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 14, 160–161, 189, 584.
Alekna V. *Ūžė žalia giria*, Vilnius, 1999, p. 44, 56.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 833.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 264.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 33.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 66.

Balandžio 15 d. Didžiosios Kovos rinktinės atsišaukime (vyriausiojo partizanų štabo įsakyme Nr. 12), buvo įspėti visi su okupantu bendradarbiaujantys asmenys, kad neliestų lietuvių gyvybės ir turto, nešnipinėtų, neišdavinėtų žmonių, dirbtų tik Lietuvos naudai.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 277.

Balandžio 19 d. ties Vilionių k. (Kaišiadorių vls.) 7–8 partizanų būrys susišaudė su kareiviais, tačiau sugebėjo sėkmingai be nuostolių pasitraukti.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 173.

Balandžio 26 d. J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* įsakymu Nr. 13 buvo numatyta, kad karo atveju kun. Stepono Rudžionio-*Vėjo* batalionas turės perimti Kaišiadorių valsčiaus administravimą.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 199.

Balandžio 28 d. NKVD gavo pranešimą, kad apie 20-ties partizanų būrys prausiasi Pazaliesės k. (Kaišiadorių vls.), Markevičiaus pirtyje. Kitą dieną pasiųsti kareiviai susišaudė su keturiais į mišką ėjusiais partizanais, tačiau aukų buvo išvengta. Markevičiaus namuose į nelaisvę buvo paimtas vienas partizanas.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 43.

Gegužės 5 d. Gegužinės klebonijoje įvyko partizanų vadų štabo posėdis. Jame dalyvavo J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias*, Aleksandras Zapkus-*Piliakalnis*, Pranas Petkevičius-*Kariūnas* ir kt. Susirinkime buvo aptarti organizaciniai reikalai, nuspręsta leisti pogrindinį laikraštį.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 199.
Kasparas K. Lietuvos karas, Kaunas, 1999, p. 302.

Gegužės 5–6 d. J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias* iš Gegužinės pašto atėmė telefoninę įrangą, antspaudus, blankus. Paliko raštelį, kad tai paimta partizanų reikmėms.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 145.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 278.

Gegužės 15 d. prie Jačiūnų k. (Žaslių vls.) partizanų buvo apšaudytas keturiolikos Žaslių stribų būrys. Pusę valandos trukusiame mūšyje žuvo 6 „liaudies gynėjai" ir Žaslių valsčiaus milicijos įgaliotinis Peršakov. Partizanai nuostolių nepatyrė.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 14.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 69.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 271.

Gegužės 18 d. Kaišiadorių apskrities MVD skyrius užvedė paieškos bylą Nr. 307 slapyvardžiu „Žaliasis teroras", siekiant likviduoti J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* vadovaujamus partizanus.
LYA, f. K-41, ap. 1, b. 942, l. 18-22.

Gegužės 22 d. Kasčiukiškių k. (Žaslių vls.) trys Kaišiadorių stribai, bandę vykdyti areštus, pateko į dešimties partizanų pasalą. Jos metu kautynėms vadovavęs milicininkas buvo nužudytas.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 271.

Birželio 5 d. ties Rečionių k. (Žaslių vls.) *Bebro* būrio partizanai užpuolė 5 geležinkelio apsaugos kareivius – 4 nušovė ir 1 sužeidė.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 301–302.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 407.

Birželio 6 d. po prieš dieną vykusio partizanų antpuolio prieš geležinkelio apsaugos patrulius, Kaišiadorių–Žaslių ruože paieškai buvo mestos Kaišiadorių ir Žaslių karinės įgulos, tų valsčių stribų būriai, o į įvykio vietą 14-oji geležinkelio divizija atsiuntė šarvuotą traukinį su desantu. Taip pat atvyko LSSR NKVD ir NKGB komisarų pavaduotojai B. Kobulov ir A. Apolonov.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 388.

Birželio 10 d. Žiežmarių valsčiaus NKVD skyriaus „liaudies gynėjų" būrys pravedė operaciją siekdami išaiškinti partizanų grupę iš 6 asmenų. Operacija pravesta Klenaukos k. (Žiežmarių vls.). Jos metu buvo nužudytas vienas partizanas, dar vienas sužeistas sugebėjo pasislėpti miške. Likę keturi partizanai taip pat sėkmingai pasislėpė miške.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 75, l. 17.

Birželio 16 d. Joniliškių-Kairiškių kaimų rajone (Žiežmarių vls. teritorijoje) buvo pravesta čekistinė-karinė NKVD pasienio kariuomenės pasienio pulko pajėgų operacija. Joniliškių k. miškų masyve buvo surasti trys užmaskuoti bunkeriai, pastaruosiuose nieko nerasta. Operacijos metu buvo sulaikyti 25 asmenys, tarp kurių buvo partizanų arba susijusių su partizaniniu karu.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 67, l. 47.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 67, l. 50–52.

Birželio 16 d. 3-joje moterų partizanių kuopoje, vadovaujamoje Aldonos Sipavičiūtės-*Velnio Išperos*, buvo 37 ryšininkės.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. P–15370, l. 283–283v.

1945 m. liepos 1 d. Jagelonių miške (Kietaviškių vls.) žuvusių ir išniekintų Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanų kūnai; pažymėtas kuopos vadas Antanas Galinis-*Juodoji Kaukė*

Birželio 21 d. Trakų apskrities NKVD pajėgos Rečionių kaimo (Žaslių vls.) rajone surado partizanų būrį. Karinės operacijos metu 4 partizanai buvo nužudyti, 3 – sužeisti.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 147–156.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 302.

Birželio 23–24 d. naktį savo namuose Padaigų vnk. (Žaslių vls.) buvo sulaikytas Vladas Padaiga. Išankstinėje apklausoje V. Padaiga prisipažino, kad yra J. Misiūno-*Žaliojo Velnio* ryšininkas. Jo užduotis buvo rinkti duomenis apie tai, kur ir kada vyksta žmonių gaudynės, areštai, informuoti apie karinių dalinių pasirodymą, jų skaičių ir ginkluotę, apie valsčių sovietinius-partinius darbuotojus, NKVD bendradarbius.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1729, l. 78–81.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203, 632.

Birželio 27 d. siekiant išaiškinti J. Misiūną-*Žaliąjį Velnią* ir jo štabą, remiantis partizanų ryšininko Dovydaičio (agentūrinis slapyvardis) duomenimis, 33-asis pasienio pulkas įvykdė operaciją Žaslių valsčiuje. Buvo apsuptas Budelių, Rusių, Bučionių, Gegužinės, Tartoko ir Antanaičių kaimų rajonas, pridengtas dešinysis Neries krantas. Išdėstant pasalas buvo aptikti trys bunkeriai, kurių viename, Didžiosios Kovos rinktinės štabe, buvo įsitvirtinę *Dobilo* būrio partizanai. Mūšio metu žuvo trys partizanai. Tai būrio vadas Vaclovas Kareckas-*Jovaras* iš Budelių k. (Žaslių vls.), Zigmas Rudys-*Smilga* iš Skėrių k. (Žaslių vls.) ir Antanas Kacevičius-*Dagilis* iš Gilučių k. (Žaslių vls.). Pastarasis žuvo vykdydamas pasitraukusiųjų paiešką. Kareiviams pastebėjus, kad neatpažintas partizanas slepiasi pirtyje, ši buvo uždegta. Operacijos metu į priešo rankas pateko daug svarbių štabo dokumentų. Buvo manoma, kad pirtyje sudegęs partizanas yra J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias*. Per šią operaciją dėl galimų ryšių su partizanais buvo sulaikyti 34 asmenys.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 19-22.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 83–85.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 15, 587, 653.
Alekna V. *Ūžė žalia giria*, Vilnius, 1999, p. 57–58.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 1 d., Vilnius, 1996, p. 843–845.
*Aukštaitijos partizanų prisiminim*ai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 689, 709, 745-748, 799.
*Aukštaitijos partizanų prisiminim*ai (sud. R. Kaunietis), 7 d. 2 kn., Vilnius, 2010, p. 843–845.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 235.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 389–391.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 33, 34, 36.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 68–69.

Liepos 2 d. Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriuje buvo gauti duomenys apie tai, kad Smilgių k. (Kaišiadorių vls.) yra 25 partizanų grupė. Siekiant surasti šiuos partizanus, į operaciją išvyko NKVD Geležinkelių pulko padalinio kariuomenė. Susidūrimo metu žuvo partizanas Romas Taparauskas, kitiems pavyko pasitraukti.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 75, l. 49.

Liepos 4 d. Trakų apskrities NKVD skyriaus ataskaitoje pateikta, kad 1945 m. birželio 29 d. – liepos 4 d. Žaslių valsčiuje legalizavosi 63 asmenys, Žiežmarių valsčiuje – 25 asmenys.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 75, l. 51.

Liepos 8 d. vykdydami patikrinimą Pajautiškių k. (Žaslių vls.) NKVD darbuotojai surado du štabo bunkerius. Viename iš jų slėpėsi Aleksandras Zapkus-*Piliakalnis* ir kun. Steponas Rudžionis-*Vėjas*. Jiems pavyko pasitraukti sėkmingai, tačiau tuo metu žuvo štabo narys, kontržvalgybos viršininkas Jonas Žvirblis-*Dagilis* iš Šilonių k. (Žaslių vls.). Pastarojo palaikai slapta buvo palaidoti Šilonių k. kapinėse.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 200, 705.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 467.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 43.

Liepos 12–14 d. 14-tos divizijos 211-ojo šaulių pulko jėgomis buvo surengta karinė operacija Kaišiadorių, Žiežmarių ir Žaslių valsčiuose. Jos metu Beištrakių miške buvo surasta 15 partizanų, tarp kurių sužeistas Edvardas Brazauskas-*Aras* iš Kučiūnų k. Nuvežtas į Kauno ligoninę liepos 22 d. partizanas tardomas mirė.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 547.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 393.

Liepos 23 d. Navapolio k. (Kruonio vls.) vykdant karinę operaciją buvo nužudytas būrio vadas Henrikas Pekarskas iš Naujasodžio k. (Pažaislio vls.). Tos pačios operacijos metu žuvo dar 3 partizanai, vienas paimtas gyvas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 147–156.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. D*idžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 637.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 690, 709.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 70.

Rugpjūčio 15 d. Puriškio k. (Žaslių vls.) surengtoje pasaloje partizanai nukovė 3 stribus ir 4 sužeidė. Iš nukautųjų kaip trofėjus paėmė automatą ir du šautuvus.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 412.

Rugpjūčio 25 d. Žaslių valsčiaus NKVD skyrius sulaikė tris partizanus iš *Kariūno* būrio. Tai Jurgis Trakimas iš Janušonių k. (Žaslių vls.), Juozas Steponavičius iš Zalesės k. (Žaslių vls.) ir Motiejus Misiūnas iš Slabados k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 67, l. 69.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 93, l. 101.

Rugpjūčio 26 d. pagal anksčiau sulaikytų partizanų parodymus Pyplių k. (Žaslių vls.) buvo pravesta karinė operacija, kurios metu surasti 6 bunkeriai. Juose partizanų nebuvo, tačiau surasti štabo dokumentai ir 3 LLA rankovių antsiuvai.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 67, l. 69.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 75, l. 219.

Rugsėjo 4 d. NKVD vidaus kariuomenės 266-ojo pulko batalionas, vadovaujamas majoro Chvostov, pravedė partizanų paieškos operaciją Būdos miške. Daugelis partizanų pasitraukė sėkmingai, žuvo tik vienas Stasys Drulia-*Trimitas* iš Beištrakių k. (Kaišiadorių vls.), buvo paimta rašomoji mašinėlė ir daugybė antisovietinių lapelių. Visgi ši operacija ataskaitoje pateikiama kaip nepavykusi dėl to, kad majoras Chvostov iš pradžių atsisakė vykti į operaciją. Kaip teigiama ataskaitoje, nesavalaikis išvykimas į operaciją lėmė, kad partizanai nujausdami puolimą spėjo išsiskirstyti. Po operacijos majorui Chvostov pateiktas griežtas papeikimas su įspėjimu.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 67, l. 76.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 75, 561.

Rugsėjo 5 d. remiantis buvusio partizanų ryšininko (vėliau tapusio agentu *Matuliu*) parodymais į Užgirėlio k. (Kruonio vls.) rajoną išvyko 298-ojo šaulių pulko kuopa (90 asmenų), vadovaujama Kauno apskrities NKGB 2-ojo skyriaus viršininko kapitono Žukovo. Tikslas buvo sunaikinti Saulės būrio partizanus. Miške įvyko partizanų ir kariuomenės susidūrimas. Operacijos metu žuvo 6 partizanai, 3 buvo sulaikyti. Po jos paimta nemažai ginklų, štabo ir asmeniniai partizanų dokumentai. NKVD darbuotojai manė, kad tarp nužudytųjų yra ir būrio vadas Alfonsas Aliukevičius-*Saulė*, tačiau spėjimas buvo klaidingas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 972, l. 26–28.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 982, l. 17-18.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 992, l. 145.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 31.

Rugsėjo 10 d. Žiežmarių valsčiaus NKVD skyriaus kareiviai, remdamiesi Liudmilos duomenimis, suorganizavo pasalą Medinų k. (Kruonio vls.). Rugsėjo 9–10 d. Degučio namuose Medinų k. vyko jaunimo šokiai, kuriuose dalyvavo ir partizanas Pranas Ramantauskas-*Šnekutis* iš Klenaukos k. (Žiežmarių vls.). Bandydamas prasiveržti iš apsupimo, buvo kareivių nušautas. Iš nužudyto partizano buvo paimti štabo dokumentai.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 76, l. 30-31.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1729, l. 244–247.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 192, 648.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 477.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 36.

Rugsėjo 19 d. NKVD kariuomenės 134-ojo apsaugos pulko karinis | dalinys vykdė karinius žvalgymus miško masyve Beištrakių k., kurių metu buvo surasta 18 partizanų. Susidūrimo metu žuvo vienas partizanas, buvęs *Meškos* būrio vado pavaduotojas Stasys Vinickas-*Raistas* iš Pazaliesės k. (Kaišiadorių vls.). Partizanas Pranas Steponavičius-*Laimutis* buvo sužeistas ir paimtas gyvas. Vykdyti pasitraukusių partizanų paiešką buvo išsiųstas pastiprinimas. Tęsiant operaciją buvo surastas ir nužudytas Jonas Blaževičius-*Štriliukas* iš Pyplių k. (Kaišiadorių vls.). Sulaikyti Zigmas Leikauskas-*Kurapka* iš Pazaliesės k. (Kaišiadorių vls.), Albinas Česna-*Jaunutis* iš Kaišiadorių ir Kazys *Kurnaitis* iš Pazaliesės k.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 76, l. 42-45, 85-88.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 75–76, 92, 546, 556, 599, 603, 667, 696.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 38, 40.

Rugsėjo 19 d. Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyrius sulaikė ir areštavo Jurgį Zujų iš Smilgių k. (Kaišiadorių vls.). Jo namuose buvo konspiracinė partizanų susitikimų vieta. Tardymo metu nustatyta, kad J. Zujus yra NKVD transporto skyriaus agentas Kaune, slapyvardžiu *Srona*, tačiau jokių duomenų apie partizanus, būdamas jų rėmėju, niekada nepateikė.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 76, l. 70, 85–88.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 166.

Rugsėjo 26–27 d. naktį iš anksto specialiai parengtu maršrutu, kur galimai slepiasi partizanai, iš Kaišiadorių išvyko 20 asmenų grupė. Visai šiai grupei vadovavo štabo viršininkas leitenantas Babenko ir jo pavaduotojas žvalgybos skyriaus jaunesnysis viršininko padėjėjas bataliono jaunesnysis leitenantas Furmanov. Per Dubelių k. (Kaišiadorių vls.) patikrinimą Jono Česnos namuose buvo užtikti 5 *Perkūno* būrio partizanai, kuriems, kaip rašoma ataskaitoje, dėl „neišmanymo vadovauti operacijai" pavyko pasitraukti laimingai. Areštuotas anksčiau partizanavęs ir legalizavęsis namų šeimininkas J. Česna.
LYA, f. K-21, ap. 1, b. 76, l. 64-66.

Spalio 1 d. Žaslių valsčiaus 15 partizanų būrys užkirto kelią 7 kareivių grupei, vykusiai į Pajautiškių k. (Žaslių vls.) suimti dviejų lietuvių. Po dvi su puse valandos trukusio mūšio kareiviai buvo priversti atsitraukti į miestelį. Vėliau su pastiprinimu vykdant partizanų paiešką, pastarųjų surasti nepavyko.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 412.

Spalio 6 d. remiantis agento *Miškinio* parodymais, kad Užgirėlio k. (Kruonio vls.) veikia savarankiškas partizanų būrys, buvo sudaryta karinė grupė iš 298-ojo šaulių pulko. Ši grupė pasiųsta vykdyti NKVD-|NKGB čekistinę-karinę operaciją. Atvykę į numatytą vietą, Antano Arsakausko sodyboje Užgirėlio k., kareiviai surado kruopščiai užmaskuotą partizanų bunkerį. Prasidėjo susišaudymas, galiausiai kareiviai bunkerį apmėtė granatomis. Operacijos metu iš viso žuvo 5 partizanai: namų šeimininkas Antanas Arsakauskas, Juozas Padzevičius-*Anglis* iš Darsūniškio mstl. (Kruonio vls.), Juozas Liutatinskas-*Pantera* iš Darsūniškio mstl., Aleksas Šipulis-*Plaukas*, Aleksas Urbonavičius iš Darsūniškio mstl.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 972, l. 235-239.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 533.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 72–73.

Spalio 8 d. nuo Gegužinės į Žaslius po karinės operacijos grįžo Žaslių stribai ir NKVD įgulos kareiviai. Tuo metu iš savo namų Rusių k. (Žaslių vls.) ėjo Vaclovas Suslavičius-*Klevas*. Pamatęs NKVD darbuotojus partizanas ėmė bėgti, bet buvo pašautas. Vienas iš stribų pasivijo V. Suslavičių ir užmušė smūgiu šautuvo buože. Jis buvo slapta palaidotas Rusių k. kapinėse.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 195, 671.

Spalio 10 d. savo tėvų sodyboje įrengtame bunkeryje suimtas partizanas Juozas Lukoševičius-*Klevas* iš Gerų Vakarų k. (Žaslių vls.). Kartu areštuotas ir jo tėvas partizanų rėmėjas Jonas Lukoševičius bei brolis Mykolas Lukoševičius.
LYA, f. K-1, ap. 58, b. P-15906.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 41.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 609.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 285.

Spalio 10–11 d. Dainavos miške (Žaslių vls.) netoli Civiškių, Bernardinkų ir Krečiūnų kaimų vyko LLA 5-osios apygardos partizanų vadų (*Jurgino, Klouno, Dramblio, Kariūno*) susirinkimas, kuriam vadovavo J. Misiūnas-*Žaliasis Velnias*. Susirinkime kalbėta apie naujų asmenų įtraukimą į rezervinius būrius, buvo sprendžiamas apsiginklavimo ir kiti klausimai. Kalbėta apie 1946 m. vasarį planuojamą sukilimą.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 145-153.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1729, l. 289–291.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 200.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 470–471.

Spalio 21 d. karinėms pajėgoms pravedant čekistinę-karinę operaciją Civiškių k. (Žaslių vls.) buvo nužudytas partizanų kuopos vadas Jonas Aleksandravičius-*Piratas* iš Civiškių k. Tos pačios operacijos metu sulaikytas sodybos, kuriame slėpėsi J. Aleksandravičius, šeimininkas – Bernardas Zaremba-*Povilas*. Jis buvo partizanų rėmėjas, slapukas. Iš nužudyto partizano buvo paimtas ginklas ir štabo dokumentai.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 145-153.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1729, l. 263–266, 289–291.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 528, 699.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 178.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 31.

Spalio 23 d. remiantis Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriaus agentūriniais duomenimis Gudzenkos k. (Kaišiadorių vls.) buvo sulaikyti broliai Kazys ir Pranas Šimoniai. Jie abu buvo Didžiosios Kovos rinktinės ryšininkai. Operacijos metu slėpėsi svirne įrengtoje slėptuvėje, kuri buvo užmaskuota žemėmis, o ant įėjimo buvo uždėtas aruodas, pilnas grūdų.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1729, l. 263–266.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 675.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 35.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 42.

Spalio 26 d. Žaslių valsčiaus NKVD skyrius sulaikė Jono Aleksandravičiaus-*Pirato* ryšininkę Janę Kumiliauskaitę iš Civiškių k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 145-153.

Lapkričio mėn. kun. Steponas Rudžionis-*Vėjas* buvo paskirtas apygardos administracijos viršininku. Po nepriklausomybės atgavimo jis turėjo organizuoti civilinę ir karinę valdžią, ieškoti kandidatų apskričių viršininkų, valsčių seniūnų pareigoms.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 200.

Lapkričio 2–3 d. naktį Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriaus 226-ojo pulko 2-ojo bataliono karinės pajėgos šiauriau Kaišiadorių vykdė čekistinę-karinę operaciją, kurios metu buvo surasti 3 partizanai iš Kariūno būrio. Tai Boleslovas Pilkis iš Rečionių k. (Žaslių vls.), Zigmas Baranauskas iš Beištrakių k. (Kaišiadorių vls.) ir Jonas Šaviras iš Beištrakių k.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 158-160.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1730, l. 50–52.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 642.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 61.

Lapkričio 5 d. Šilonių miške įvyko kareivių ir Jurgino būrio partizanų susidūrimas. Mūšio metu žuvo 4 partizanai.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 685.

Lapkričio 6 d. Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriaus duomenis NKVD pasienio kariuomenės 5-osios komendantūros karinės pajėgos vykdė čekistinę-karinę operaciją, kurios metu 2 partizanai žuvo, o vienas sužeistas, kuris pasinaudojęs tamsa sėkmingai pasislėpė. Vienas iš nužudytųjų buvo Vincas Matačiūnas-*Bijūnas* iš Paukščių k. (Žaslių vls.). Kitais duomenimis nurodoma, kad jis tuo metu buvo paimtas gyvas.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 158–160.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 616.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 403.

Lapkričio 17 d. Žaslių valsčiaus NKVD skyriaus kariuomenė Kaugonių miške vykdė operaciją, kurios metu surasta partizanų įrengta palapinė. Visi trys joje buvę partizanai buvo nužudyti. Tai A rinktinės 1-ojo bataliono 4-os kuopos vadas Andrius Petkevičius-*Aguona* iš Kaugonių k. (Žaslių vls.) ir broliai Ignas-*Rūta* bei Kazimieras-*Agurkas* Kazakevičiai iš Kaugonių k. (Žaslių vls.). Operacijos metu buvo paimti štabo dokumentai, rašomoji mašinėlė, ginklai.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 190–193.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1730, l. 50–52.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 147–156.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 159, 590, 638.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 182.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34, 36.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 403.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 73.

Lapkričio 19 d. remiantis vidinio agento *Briedžio* (Antano Nevedomsko) parodymais buvo vykdoma operacija Mackūnų miške (Rumšiškių vls.). Rumšiškių valsčiaus NKVD skyriaus 261-ojo pulko 2-ojo bataliono pajėgos netoli Livintų k. slėptuvėje surado Kariūno būrio partizanus. Operacijos metu trys partizanai nužudyti. Tai 1-ojo bataliono vadas Pranas Petkevičius-*Kariūnas* iš Būdos k. (Kaišiadorių vls.), Jonas Čiurinskas-*Pelėnas* iš Livintų k. (Rumšiškių vls.) ir Antanas Taparauskas-*Kirvis* iš Livintų k. Visų jų palaikai buvo išniekinti Kaišiadorių aikštėje.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 190–193, 197–199, 203.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1730, l. 50-52.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 15, 69, 74, 354, 556, 639, 681.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 806, 807.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 7 d. 2 kn., Vilnius, 2010, p. 89.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 403.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32, 36, 37.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 74.

Lapkričio 19 d. Kauno apskrities NKGB skyriaus buvo suimtas Vincas Čiurinskas-*Šermukšnis* iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.). Šis buvęs partizanas suimtas kaip rėmėjas po to, kai tą pačią dieną žuvo partizanas Antanas Taparauskas-*Kirvis*. Visgi po tardymų buvo paleistas, toliau palaikė ryšius su partizanais.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 14, l. 36-37.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 557.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 40.

Lapkričio 21–22 d. naktį NKVD vidaus kariuomenės 261-ojo pulko 2-ojo bataliono pajėgos Antanaičių miške (Kaišiadorių vls.) vykdė čekistinę-karinę operaciją, kurios metu buvo sulaikytas partizanas Aleksandras Griesius-*Liepas* iš Klūsų k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 197-199.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 567.

Lapkričio 24 d. Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* lankėsi Skėrių k. (Žaslių vls.). Duomenis pateikė šaltinis *Sonia*, kuris tiksliai negalėjo nurodyti priėmusiojo pavardės. Ataskaitoje nurodyta, kad *Žaliasis Velnias* lankėsi pas Onos Kavaliauskienės (partizano motinos) kaimynę.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 228-231.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1730, l. 50.

Gruodžio 1 d. apygardos vadas Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* išleido įsakymą Nr. 1/19, kuriuo 5-oji LLA apygarda buvo pavadinta Didžiosios Kovos apygarda. Joje įkuriamos dvi partizanų rinktinės – A ir B. Rinktinės suskirstytos į batalionus, kuopas, būrius ir skyrius. Apygardos štabą sudarė vadas, jo adjutantas, vado pavaduotojas, finansų, ginkluotės, žvalgybos, administracinio, sanitarinio skyrių viršininkai ir aptarnaujantis personalas.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 338.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 15.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 471.

Gruodžio 4 d. Žiežmarių valsčiaus NKVD skyriaus stribų būrys, vadovaujamas Kopyloj, išvyko į Klėriškių k. (Žiežmarių vls.) suimti partizanų ryšininką Alfonsą Malinauską. Atvykus prie ryšininko namų, du stribai užėjo į vidų ir ten sutiko du partizanus, įvyko grumtynės. Į vidų įėjus Kopyloj, pastarasis buvo pašautas. Kilus sąmyšiui, partizanai sugebėjo sėkmingai pasitraukti. Tai pačiai stribų grupei grįžtant į Žiežmarius, juos partizanai užpulė iš pasalos. Susišaudymo metu stribas *Šugicov* nušovė vieną neatpažintą partizaną. Iškvietus pastiprinimą ir apieškant apylinkes Kaukinės miške buvo sulaikyta Marcelė Juodonienė, kurios vyras, kaip ir ji, gyveno nelegaliai.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 228-231.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 52.

Gruodžio 11 d. Žaslių valsčiaus NKVD skyriaus stribai Gilučių k. (Žaslių vls.) areštavo buvusį partizaną Kazį Kacevičių, kuris vėliau legalizavosi, tačiau ir toliau palaikė ryšius su partizanais; kartu sulaikyta ir jo motina.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 243-245.

Gruodžio 13 d. remiantis agento Linksmojo duomenimis Žaslių valsčiaus NKVD skyriaus stribai Dirvonų–Skėrių k. (Žaslių vls.) surengė operaciją. Jos metu buvo surasti ir nužudyti 4 partizanai: broliai Edvardas-*Klajūnas* ir Stasys-*Dobilas* Kavaliauskai iš Skėrių k. (Žaslių vls.), Jonas Brizgus-*Beržinis* iš Rygos ir Jonas Kareckas-*Žebenkštis* iš Skėrių k. (Žaslių vls.). Be to, sulaikyti du partizanų rėmėjai: Aleksandras Žičius ir Aleksandra Žičiūnienė. Operacijos metu iš nužudytų partizanų buvo paimti štabo dokumentai, ginklai, radijo imtuvas ir kt.
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 228-231.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 147–156.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 82.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 15, 177, 192, 446, 547, 586, 589–590.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 691.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 167, 239.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 418, 475.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 75.

Gruodžio 19 d. buvo suimtos Didžiosios Kovos rinktinės 2-ojo bataliono ryšininkės dvidešimtmetės Joana Širelytė iš Neravų k. (Žaslių vls.) ir Janina Suslavičiūtė iš Jačiūnų k. (Žaslių vls.).
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203, 671.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 188.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 64.

Gruodžio 28 d. siekiant surasti Trakų apskrityje veikiančius partizanus, pavaldžius Jonui Misiūnui-*Žaliam Velniui*, buvo sudarytas specialus planas pavadinimu „„Melagingos gaujos" operatyvinis veikimas".
LYA, f. K–21, ap. 1, b. 76, l. 265.

Gruodžio 29 d. partizanai užpuolė Zūbiškių spirito varyklą. Paėmė pinigus ir žaliavas.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 199.

1946 metai

Sausio 21–22 d. partizanų iniciatyva buvo sudegintas Kiemelių (Kaišiadorių vls.) rinkiminis punktas.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 107.

Sausio 25 d. Gegužinėje pasirodė kareiviai. Imtos tikrinti daugelis sodybų, tačiau ypač didelis dėmesys teko klebonijai. Kitą dieną po kratos kun. Steponas Rudžionis-*Vėjas* buvo suimtas. Kunigui atsisakius atsakinėti į klausimus, išsidavė klebonijos šeimininkė Elena Pinkevičiūtė-*Radasta*. Bažnyčioje surastas paslėptas partizanų archyvas, remiantis juo sulaikyti 86 asmenys, 62 pareikšti kaltinimai.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 200, 653.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 144.

Sausio 31 d. čekistinės-karinės operacijos metu Ginteikiškių k. (Kruonio vls.) žuvo 6 *Saulės* būrio partizanai, 1 buvo paimtas gyvas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 982, l. 17–18.

Vasario 15–16 d. partizanai Pranas Žukauskas-*Šalmas* iš Darsūniškio mstl. (Kruonio vls.), Stasys Lekavičius-*Gulbinas* iš Rūčkakiemio k. (Kruonio vls.) ir Jurgis Krušinskas–*Žiedelis* iš Prienų vls. pateko į NKVD ir stribų pasalą. Žinoma, kad šie laisvės kovotojai ėjo į Kruonio miestelį būsimos šventės išvakarėse iškelti trispalvę. Du partizanai buvo nušauti, trečiasis buvo sužeistas ir susisprogdino. Žuvusiųjų kūnai buvo išniekinti Kruonio aikštėje, po kelių dienų numesti ir apdėti šakomis Gojaus miške.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 47.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 15, 112–113.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34, 38.

Kovo mėn. Ginteikiškių k. (Kruonio vls.) partizanų rėmėjų Žukauskų sodyboje surado tris partizanus. Operacijos metu žuvo partizanai Adomas Lekavičius-*Šarka*, Pranas Mitkus-*Riešutas* ir Kazimieras-*Šeškas* (pavardė nežinoma) bei trys šeimos nariai: Antanas Žukauskas, Ona Žukauskienė ir Marija Žukauskaitė.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 79.

Kovo 1 d. LSSR vidaus reikalų ministro generolo-majoro Bartašiūno nurodymu *Žaliojo Velnio* štabui ir atskirų partizanų, veikiančių Kaišiadorių apskrities teritorijoje, veiklai tirti užvestos agentūrinės bylos.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 18–22.

Kovo 12 d. Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriaus kariuomenė Pyplių k. (Kaišiadorių vls.) sužeidė ir sulaikė kuopos vadą Praną Trakimą-*Arnoldą* iš Kazimieravos k. (Žaslių vls.). Tos pačios operacijos metu žuvo P. Trakimo adjutantas Bernardas Švenčionis-*Berželis* iš Ilgakiemio k. (Žaslių vls.) ir Alfonsas Laurušonis-*Šermukšnis* iš Miežonių k. (Kaišiadorių vls.). Bataliono vadas Petras Klimavičius-*Uosis* iš Baroniškių k. (Kaišiadorių vls.) buvo sužeistas, tačiau paėmęs arklį sugebėjo pabėgti.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1731, l. 151–154.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 167–169.
Abromavičius S. *Partizanų motinos*, Kaunas, 2010, p. 112.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 679, 683–634.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 438, 473–474.
Lozoraitis V. Kaišiadoriečių kančių keliai, Kaišiadorys, 1999, p. 43.

Kovo 14 d. NKVD darbuotojai gavo pranešimą, kad Pyplių k. (Kaišiadorių vls.) Alfonso Stalerūno sodybos daržinėje įrengtoje slėptuvėje ilsisi partizanai. Apsupties metu žuvo Alfonsas Laurušonis-*Šermukšnis* iš Miežonių k. (Kaišiadorių vls.).
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 192, 602.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 7 d. 2 kn., Vilnius, 2010, p. 90–91.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 44.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34.

Kovo 15 d. Jonas Misiūnas-*Žaliasis Velnias* išleido atsišaukimą į tautiečius „Atbusk lietuvi! Gal pamigai?", kuriame raginama priešintis komunizmui ir padėti kovojantiems partizanams.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. P–16709, l. 227-39.

Kovo 17 d. naktį Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyriaus darbuotojai pravedė operaciją, kurios metu buvo sulaikyti rezervinio būrio partizanai: Jonas Trakimas-*Kitra*, Stasys Trakimas-*Gėblys*, Alfonsas Lazauskas-*Vytenis*, Zigmas Burba-*Aidas*. Visi iš Pyplių k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1731, l. 185.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 549, 603, 683-686.

Kovo 20 d. Žaslių valsčiaus MVD poskyrio stribų karinės operacijos metu buvo surasti trys partizanai. Per susišaudymą žuvo Stasys Arbočius-*Vėtra*, Justinas Vilkevičius-*Krūmas*, Jonas Zdanavičius-*Žvanginis*.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 77–78.

Kovo 24 d. išvakarėse Kaišiadorių valsčiaus NKVD skyrius organizavo čekistinę-karinę operaciją Šilonių miške. Patruliavimas vyko pasidalinus į tris grupes. Kovo 24 d. ties Palomenės tiltu partizanų grupė susidūrė su Kaišiadorių įgula. Kautynių metu žuvo štabo viršininkas Aleksandras Zapkus-*Piliakalnis*, Aldona Paulavičiūtė-*Indyra* iš Kaimynėlių k. (Musninkų vls.), Antanas Kavaliauskas-*Papartis* iš Valkakiemio k. (Žaslių vls.). Julius Junaitis-*Vanagas* iš Marcinkonių valsčiaus buvo paimtas gyvas, tačiau kitą dieną nuo sužeidimų mirė. Šios operacijos metu taip pat buvo sužeista 11 partizanų.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1734, l. 167–169.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 100, 355, 581, 589, 636, 698.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 749, 750.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 7 d. 2 kn., Vilnius, 2010, p. 97–98.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 33, 271.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 438.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 78.

Kovo 26 d. Kruonio valsčiaus NKVD skyriaus karinės stribų pajėgos Juodkošių k. (Kruonio vls.) rajone įvykdė operaciją, kurios metu vienas partizanas buvo nužudytas iš karto, o antrasis buvo pašautas besikeliantis per Nemuną. Sužeistas nebepajėgė išplaukti į krantą ir nuskendo. Partizanų kūnai buvo išniekinti Kruonio miestelyje.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 981, l. 44.

Kovo 28 d. NKGB pradėjo agentūrinę bylą „Zelionyje" Didžiosios Kovos apygardos ryšininkėms Onai Trakimaitei-*Ožkai*, Nastutei Rumševičiūtei-*Narsutei* ir kitoms.
Kasparas K. *Lietuvos karas*, Kaunas, 1999, p. 472.

Balandžio 6 d. partizanai užpuolė Zūbiškių spirito varyklą. Paėmė pinigus ir žaliavas.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203.

Balandžio 11 d. Padalių k. (Žaslių vls.) savo dėdės Andriaus Raudeliūno sodyboje įrengtoje slėptuvėje vietinių stribų buvo sulaikytas 2-ojo bataliono 2-osios kuopos vadas Zigmas Dzeventauskas-*Lieptas* iš Padalių k. Slėptuvę išdavė agentas *Butkus*. Kartu su partizanu buvo suimti ir nuteisti namų šeimininkas A. Raudeliūnas bei jo sūnus partizanų ryšininkas Adolfas Raudeliūnas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 1731, l. 261.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 192, 562, 649.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 255.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 40.

Balandžio 15 d. stribai apsupo Padalių k. (Žaslių vls.) gyventojo M. Ratkevičiaus sodyboje buvusią daržinę, kurioje slėpėsi du partizanai. Susidūrimo metu žuvo sodybos šeimininko sūnus partizanas Bronius Ratkevičius.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 649.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 255–256.

Gegužės 2 d. Žaslių valsčiaus MVD skyriui vykdant Šilonių miške čekistinę-karinę operaciją buvo sulaikytas *Uosio* būrio partizanas Stasys Morkūnas. Kareiviams reikalaujant jis turėjo nuvesti prie partizanų slėptuvės. Iš pradžių mėgino kareivius suklaidinti ir nuvedė prie seno partizanų nebenaudojamo bunkerio. Po nesėkmingos partizanų paieškos, S. Morkūnas sutiko kareivius nuvesti į vietą, kur gydomas sužeistas bataliono vadas *Uosis*. Vykstant į melagingą vietą S. Morkūnas mėgino pabėgti, tačiau buvo sunkiai sužeistas į abi kojas ir rankas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 173, l. 60–61.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 111.

Gegužės 14 d. Bučionių k. (Žaslių vls.) buvo surasta slėptuvė. Kareiviams ją apsupus viduje buvęs partizanas nusišovė. Žuvusiojo asmenybė nenustatyta.
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 203.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 140.

Gegužės 16 d. ieškodami asmenų, kurie padėjo partizanams išvežti grūdus iš Zūbiškių spirito varyklos, stribai atėjo į Rusių k. (Žaslių vls.) partizano Arbočiaus sodybą. Čia įvyko susišaudymas, tačiau sodyboje buvę penki partizanai pasitraukė sėkmingai. Įpykę stribai nušovė Antaniną Arbočienę ir padegė daržinę.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 532.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 165.

Gegužės 21 d. Kaišiadorių valsčiaus MVD skyriaus stribų būrys vykdė operaciją Beištrakių miške. Atvykus pastiprinimui iš Trakų apskrities MVD skyriaus, Beištrakių k. pakraštyje buvo surastas partizanas. Iš pradžių jam pavyko pabėgti ir pasislėpti, tačiau netrukus pelkėtoje vietoje buvo surastas ir nušautas. Tai buvo partizanas Henrikas Vėželis, kurį partizanai buvo siuntę dirbti milicininku.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. b. 1732, l. 75–76.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 16, 76.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 139.

Gegužės 27 d. vakare Rumšiškių valsčiaus karinė įgula iš 6 raudonarmiečių ir 3 stribų vadovaujamų Rumšiškių valsčiaus MVD skyriaus viršininko vyr. leitenanto Šatalin ir karinės įgulos jaunesniojo leitenanto Mezin, išvyko į Aleksandruvkos kaimą (Rumšiškių vls.), kur turėjo surengti pasalą. Apie 2 val. nakties, priėję prie šio kaimo gyventojo Vlado Krasausko namų, pastebėjo viduje degančią šviesą. Prasidėjus namo apsupimui, į lauką išėjo vyras ir moteris. Prasidėjus susišaudymui, vyras sugebėjo pasislėpti miške. Tuo pačiu metu į šią sodybą iš miško ėjo apie 10 partizanų, taigi įvyko dar vienas susišaudymas, tačiau nei vienas partizanas nenukentėjo. Sužeisti buvo raudonarmietis Svetušin ir stribas Tuškevičius. Visi namuose buvę asmenys sulaikyti.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 98, l. 141.

Birželio 7 d. duomenimis Stasio Stankevičiaus-*Balandžio* iš Klenaukos k. (Žiežmarių vls.) būryje buvo 17 partizanų, Mykolo Kuzinevičiaus-*Serbento* būryje 16 partizanų, MGB agentūriniais duomenimis S*aulės* būryje buvo 5 partizanai.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 61, 132.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 291.

Birželio 12 d. Žiežmarių valsčiaus MVD skyrius pravedė čekistinę-karinę operaciją Kaukinės k. rajone. Operacijos metu žuvo du *Serbento* būrio partizanai: Jonas Kuzinevičius-*Kazimieraitis* iš Burbiškių k. (Žiežmarių vls.) ir Juozas Barulis iš Strošiūnų k. (Žiežmarių vls.). Taip pat operacijos metu sužeistas ir gyvas paimtas Vytautas Bukinas-*Vytas* iš Naujųjų Kietaviškių k. (Žiežmarių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 3–5.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. 31035/3.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 132.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 543, 600.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 267.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 31, 34, 40.

Birželio 14 d. auštant Šilonių miško masyve Žaslių valsčiaus MVD skyrius įgula, vadovaujama leitenanto Razguliajev, surado partizanų stovyklavietę. Partizanų sargybiniai pastebėję kareivius, paskelbė pavojų. Vienas sargybinis, slapyvardžiu *Žvirblis*, buvo nušautas (neatpažintas), kitiems pavyko pasitraukti. Stovykloje buvo paimti ginklai ir *Žaliojo Velnio* štabo dokumentai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 3–5, 22.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 204.

Birželio 18 d. partizanai iš Vilniaus kariuomenės parduotuvės pagalbinio ūkio, įsikūrusio Gečionių k. (Žaslių vls.), paėmė kulkosvaidį, automatą ir 5 granatas.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 143.

Liepos 15 d. Kapciškių k. (Žaslių vls.) buvo surasta žeminė, kurioje slėpėsi būrio vadas Bronius Marcinkevičius-*Uosis* iš Paukščių k. (Žaslių vls.). Atsišaudydamas mėgino pabėgti, tačiau buvo nušautas.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 192, 613.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 35.

Liepos 15 d. Jonas Misiūnas-Žaliasis Velnias savo įsakymu Nr. 06/24 apygardos vadovavimą perleido NKGB agentui Viktorui Pečiūrai-*Grieztui* (agentui *Gediminui*), o pats tapo vado pavaduotoju.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 355.

Liepos 18–19 d. remiantis šaltinio *Žalabov* duomenimis Kaišiadorių MVD skyriaus kareiviai, vadovaujami kapitono Kiseliov ir leitenanto Bališev vykdė čekistinę-karinę operaciją Livintų miško 81-ajame kvartale. Operacijos metu žuvo 5 partizanai. Vienas jų atpažintas, tai Kazys Mikulis–*Deržulis* iš Prazariškių k. (Žaslių vls.). Šių partizanų drabužių kišenėse rasta žemėlapių, Didžiosios Kovos rinktinės dokumentų ir antspaudų. Pačioje stovykloje po operacijos išardyta 12 palapinių, kuriose buvo drabužių, užtiesalų ir maisto. Susidūrimo metu buvo nukauti du MVD kariai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 31–33.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 76, 621.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 35.

Liepos 23 d. LSSR MGB Kaišiadorių apskrities skyriaus viršininkas papulkininkis Krasinec pažymoje informavo, kad naujai sudarytoje Kaišiadorių apskrityje veikia 11 partizanų būrių: *Žaliojo Velnio, Jurgino, Perkūno, Meškos, Saulės, Balandžio, Serbento, Vytenio, Tigro, Klouno* ir *Putino*. Taip pat pateikta, kad apskrityje tuo metu partizanavo 172 laisvės kovotojai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 943, l. 3–4.

Liepos 30 d. remiantis Kruonio valsčiaus MVD skyriaus viršininko leitenanto Babikov ir įvairių šaltinių duomenimis buvo nustatyta, kad Kasparišių k. (Žiežmarių vls.) ir Pentiškių k. (Rumšiškių vls.) rajone slapstosi partizanai. Per Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininko leitenanto Balyšev vykdytą čekistinę-karinę operaciją buvo nužudyti du partizanai: Kazys Drumstas-*Spurgas* iš Leliušių k. (Rumšiškių vls.) ir Juozas Sidoras-*Klajūnas* iš Leliušių k. (Rumšiškių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 35–37.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 659.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 35, 36.

Liepos 31 d. Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus kariuomenė, vadovaujama majoro Marozov įvykdė čekistinę-karinę operaciją Strošiūnų miške (Strošiūnų k. ir Vladikiškių k.). Operacijos metu žuvo 4 partizanai: Jeronimas Naudžiūnas iš Naujosios Slabados k. (Žiežmarių vls.), Jurgis Grigaliūnas-*Naras* iš Kiemelių k. (Kaišiadorių vls.), Jonas Jacinavičius iš Kiemelių k. (Kaišiadorių vls.), Adomas Ramantauskas-*Obuolys* iš Kietaviškių. Taip pat operacijos metu gyvas paimtas Jonas Klimas-*Lazdynas* iš Vilionių k.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 36–37.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 41.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 16, 107, 568, 575, 629, 648.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 291.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 33, 35, 36.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 81.

Rugpjūčio 2 d. Rumšiškių valsčiaus MVD karinė grupė nužudė neatpažintą partizaną, kuris bandė nuo persekiojimo pasislėpti. Partizanas

persekiojamas karinės grupės bandė persikelti per Nemuną, tačiau buvo nušautas ir nuskendo upėje.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 79–83.

Rugpjūčio 6–7 d. Žaslių valsčiaus MVD skyriaus kariuomenė, vadovaujama leitenanto Razguliajev pravedė čekistinę-karinę operaciją Padvarių k. (Musninkų vls.) gyventojui Broniui Jurkevičiui priklausančioje sodyboje. Apieškojimo metu buvo surasti 5 *Tigro* būrio (buvusio *Klouno*) partizanai. Žuvo Mykolas Špokas iš Rusių Rago k. (Musninkų vls.), gyvi paimti: Vaclovas Drumstas-*Karabinas* iš Rusių Rago k. (Musninkų vls.), Leonas Grinius-*Dragūnas* iš Padvarių k. (Musninkų vls.), Jonas Petkevičius-*Ąžuolas* iš Budelių k. (Žaslių vls.) ir Jonas Raudeliūnas iš Padalių k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 63-64, 79–83.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 560, 570, 638, 678.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Rugpjūčio 12–13 d. naktį Vilniuje įvyko agento Juozo Markulio-*Erelio* organizuotas pasitarimas. Jame Didžiosios Kovos apygardą atstovavo štabo viršininkas Benediktas Trakimas-*Genelis*, jo adjutantas Vaclovas Krilavičius-*Vytenis* ir ryšininkė Ona Trakimaitė-*Ožka*. Likusią susitikimo dalyvių dalį sudarė agentai – tariami pogrindininkai. Posėdis jokių reikšmingesnių rezultatų nedavė.
Abromavičius S., Juodis D. Jonas Misiūnas-*Žalias Velnias*, Kaunas, 2015, p. 117.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 356.

Rugpjūčio 13 d. V. Pečiūros kvietimu vėluodamas į Vilnių atvyko J. Misiūnas ir naktį iš 13 į 14 d. buvo sulaikytas. Jo tolimesnis likimas apipintas legendomis ir mįslėmis.
Abromavičius S., Juodis D. *Jonas Misiūnas-Žalias Velnias*, Kaunas, 2015, p. 117.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 356.

Rugpjūčio 27 d. NKVD agentui įskundus Gečionių k. (Žaslių vls.) gyventoją P. Petrusevičių, jo sodyboje suimtas partizanas Z. Nauminas-*Žukelis* iš Padalių k. (Žaslių vls.).
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 143.

Rugsėjo 15 d. Kapčiškių k. (Žaslių vls.) vyko Onos Sabonytės vestuvės, kuriose dalyvavo ir *Žaibo* būrio partizanai. Saugumui sužinojus apie vestuves, į kaimą buvo pasiųsti Žaslių valsčiaus MVD skyriaus 7 stribai, vadovaujami milicijos įgaliotinio seržanto Šumiliov. Apie 1 val. nakties sodyba, kurioje vyko vestuvės, buvo apsupta. Mėginantis pabėgti partizanas Adomas Taparauskas-*Varpas* iš Krivonių k. (Žaslių vls.) buvo sužeistas ir sulaikytas. Pastarasis mėgino pabėgti ir antrą kartą, tačiau stribo Borodkin buvo nužudytas. Netrukus iš Žaslių atvyko pastiprinimas – karinė MVD skyriaus grupė, vadovaujama leitenanto Razguliajev. Atlikus detalią namų apiešką, po krosnimi buvo surastas antrasis partizanas Pranas Vėželis-*Šermukšnis* iš Stabintiškių k. (Žaslių vls.), kuris pasakė, kad netoliese, Kapčiškių k. miške turi įsirengę bunkerį. Vykdant bunkerio apiešką, viduje surastas partizanas Bronius Marcinkevičius-*Uosis* iš Paukščių k. (Žaslių vls.). Pastarasis bandė pabėgti, tačiau buvo nužudytas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 109–112.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 613, 681.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 245.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 35, 37, 67.

Rugsėjo 26 d. auštant Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus kareiviai Naujosios Slabados k. (Žiežmarių vls.) gyventojo Boliaus Šriupšos namuose pravedė patikrinimą. 7 val. ryto daržinėje buvo surasti trys partizanai. Susišaudymo metu du partizanai – būrio vadas Mykolas Kuzinevičius-*Serbentas* iš Burbiškių k. (Žiežmarių vls.) ir Pranas Taletavičius-*Klajūnas* iš Balceriškių k. (Žiežmarių vls.) – buvo nužudyti. Trečiajam, paėmus ūkininko arklį, pavyko sėkmingai pasitraukti.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 110–112.
Abromavičius A. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 131.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 600, 679.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34, 37.

Rugsėjo 29 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininkas papulkininkis Krasinec ataskaitoje LSSR MGB 2–N valdybos viršininkui papulkininkiui Počkaj pranešė, kad šiuo metu Kaišiadorių apskrityje yra 8 agentai, 4 rezidentai ir 196 informatoriai.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1043, l. 55–56.

Spalio 13 d. remiantis agentūriniais pranešimais Naujosios Slabados k. (Žiežmarių vls.) Onos Jankauskienės sodyboje buvo užtikti 4 partizanai. Susidūrimo metu žuvo partizanas Albinas Taparauskas-*Špokas* iš Paberžės k. (Kaišiadorių vls.), dar trys buvo suimti. Kitais duomenimis ši operacija vyko 1946 m. gruodžio 13 d.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 146, 681.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Spalio 21 (31) d. į Kruonio valsčiaus MVD skyrių atėjęs komjaunuolis Albinas Berūkšis pranešė, kad Anglininkų k. (Kruonio vls.) Romualdo Mackevičiaus namuose vyksta jaunimo šokiai, į kuriuos atėjo „du banditai ir pareikalavo buvusiųjų parodyti dokumentus“. Į įvykio vietą išvyko Kruonio valsčiaus MVD skyriaus kareiviai, vadovaujami leitenanto Babikov. Susidūrimo metu buvo nušauti Saulės būrio partizanai Mykolas Švenčionis-*Graužinis* iš Kruonio ir Kostas Grigonis iš Norkūnų k. (Kruonio vls.). Dar vienas neatpažintas partizanas buvo sužeistas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 127–131.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 61.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 131, 569, 679.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 69.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Gruodžio 9 d. Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras Šorachov ataskaitiniu raštu LTSR vidaus reikalų ministrui generoluimajorui Bartašiūnui pranešė apie tai, kad vienas partizanų būrio *Dramblys* narys čekistinės-karinės operacijos metu buvo sulaikytas. Tardomasis prisipažino priklausęs partizanų būriui ir buvo užverbuotas vidiniu agentu „A“. Užverbavus vėl pasiųstas į *Dramblio* būrį.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 132–139.

Gruodžio 9 d. Kaišiadorių apskrities MVD skyriaus viršininkas majoras Šorachov ataskaitiniu raštu LTSR vidaus reikalų ministrui generoluimajorui Bartašiūnui pranešė apie tai, kad Trakų apskrities MVD skyriaus darbuotojų 1944 m. gruodžio mėn. užverbuotas agentas Kovalevskis ir 1945 m. rugsėjo 10 d. užverbuotas agentas *Raudonas* perėjo į partizanų būrius. Parengtas buvusių agentų kompromitavimo planas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 138–139.

Gruodžio 10 d. iš Zūbiškių spirito gamyklos partizanai paėmė 6200 rublių. Pagalba partizanams buvo įtartas sargas, partizanas slapukas Steponas Kveraga-*Švyturys* iš Litviniškių k. (Žaslių vls.).
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 111.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 600.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 251.

Gruodžio 13 d. Žaslių valsčiaus MVD skyrius vykdė čekistinę-karinę operaciją Slabados k. (Žaslių vls.) gyventojos Onos Jankauskienės namuose. Operacijos metu buvo nušautas partizanas Albinas Taparauskas-*Špokas* iš Paberžės k. (Kaišiadorių vls.), gyvas paimtas Vytautas Stalerūnas-*Žalgiris* iš Pabiržės k. (Rumšiškių vls.) ir dar du asmenys. Kitais duomenimis operacija vyko 1946 m. spalio 13 d.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. 6022/3.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 142–149.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 131.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 681.
Gustaitis R. Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas, Kaišiadorys, 2001, p. 45.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Gruodžio 23 d. Žiežmarių valsčiaus MVD skyrius vykdė čekistinę-karinę operaciją, kurios metu buvo nužudytas Didžiosios Kovos apygardos 4-ojo bataliono vadas Stasys Švenčionis-*Graužinis* iš Abromiškių k. (Vievio vls.), taip pat sužeistas ir gyvas paimtas štabo narys Antanas Kananavičius-*Viesulas* iš Stačiūnų k. (Semeliškių vls.). Trečiasis partizanas, nors ir sužeistas, pasinaudojęs tamsa sugebėjo sėkmingai pasitraukti.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 142–149.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 585, 679.

Gruodžio 25 d. buvo sulaikyti A rinktinės Saulės būrio rezervinio V. Sodaičio-*Meškos* skyriaus slapukai Zigmas Morkūnas iš Morkūnų k. (Kruonio vls.), Pranas Raižys iš Morkūnų k. (Kruonio vls.), Juozas Televičius iš Mankuviškių k. (Kruonio vls.), Petras Žukauskas-*Ąžuolas* iš Mankuviškių k. (Kruonio vls.), Adolfas Tauras iš Mankuviškių k. (Kruonio vls.), Alfonsas Malinauskas iš Žydiškių k. (Kruonio vls.), Aleksas Žukauskas-*Perkūnas* iš Mankuviškių k. (Kruonio vls.), Vladas Garlečionka iš Mankuviškių k. (Kruonio vls.), Zigmas Ražanauskas iš Morkūnų k. (Kruonio vls.), Vytautas Sadaitis iš Kruonio, Juozas Ražanauskas iš Morkūnų k. (Kruonio vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 142–149.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 564, 612, 627, 647, 682, 704.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai 1940–1953*, Kaišiadorys, 1999, p. 62.

Gruodžio 30 d. pagal agentų-informatorių pateiktus duomenis Žaslių valsčiaus MVD skyrius vykdė operaciją Kaugonių k. Buvo aptikta palapinė, kurioje slėpėsi du partizanai. Prasidėjus susišaudymui *Putino* būrio partizanas Juozas Lekavičius-*Liepa* iš Kaugonių k. (Žaslių vls.) žuvo. Buvo sužeistas Romualdas Sedleckas-*Karklas* iš *Žaliojo Rago* vnk. (Žaslių vls.), tačiau jam pavyko sėkmingai pasislėpti. Operacijos metu paimti partizanų ginklai ir įvairūs dokumentai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 942, l. 142–149.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 604, 657.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d.., Vilnius, 2001, p. 819–822.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 4 d.., Vilnius, 2004, p. 607–608.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 7 d. 2 kn., Vilnius, 2010, p. 115–117.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34, 42.

1947 metai

Vasario 4 d. Krasnasėlio k. (Žiežmarių vls.) karinės operacijos metu žuvo A rinktinės partizanai Kazimieras Paškevičius-Donžuanas, Albinas Ramantauskas-*Automatas*, Stasys Sadonis ir Vytautas Urbanaitis-*Statkus*.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 87.

Vasario 26 d. Kalniškių k. (Kaišiadorių vls.) gyventojo Kazio Savicko sodybos kluone žuvo partizanas Kazys Bauras-*Varguolis* iš Bagdoniškių k. (Kaišiadorių vls.). Partizanas Petras Dzimidavičius-*Puntukas* iš Jačiūnų k. (Žaslių vls.) sužeistas ir paimtas gyvas.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 131.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 543, 563.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 178.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32.

Kovo 3 d. remiantis agentų pranešimais Žiežmarių apylinkėse buvo vykdomi patikrinimai. Tą dieną Kaukinės miške, Kovaičių k. žuvo 9 partizanai iš Kariūno ir 2 partizanai iš *Uosio* būrių. Buvo atpažinti būrio vadas Pranas Grušelionis-*Klajūnas* iš Jiezno ir Pranas Praškevičius-*Lokys* iš Kazokų k. (Kruonio vls.). Žuvusieji buvo išniekinti Kruonyje, vėliau Žiežmariuose ir Kaišiadoryse, užkasti Kaišiadorėlių k. prie žydų kapinių.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 131.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 146, 571, 643.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 36.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 88.

Kovo 7 d. buvo išduota būrio vado Alfonso Aliukevičiaus-*Saulės* iš Darsūniškio mstl. (Kruonio vls.) ir partizano Stravinsko buvimo vieta. Tuo metu jie ilsėjosi Serbentų k. (Aukštosios Panemunės vls.) įrengtame bunkeryje. Sodyba buvo apsupta ir uždegta, partizanai nušauti.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 119, 530.

Kovo 27 d. netoli Rusių Rago k. (Musninkų vls.) žuvo 1-ojo bataliono vadas Kazys Surmilavičius-Klevas iš Laukagalio k. (Žaslių vls.).
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 670.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 249.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 37.

Birželio 26 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriuje buvo sudarytos dvi agentūrinės bylos. Viena pavadinta „Perkūnas“, skirta Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės 2-ojo bataliono, vadovaujamo Prano Jaromsko-*Perkūno* iš Dubelių k. (Kaišiadorių vls.), partizanų sunaikinimui. Į šią bylą įtraukti 5 partizanai, 1 ryšininkai ir 6 rėmėjai. Antroji byla pavadinta „Uosis“, skirta Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės štabo, vadovaujamo Petro Klimo (Klimavičiaus)-*Uosio* iš Baroniškių k. (Kaišiadorių vls.). Į šią bylą įtraukti 5 partizanai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 4–24.

Liepos 2 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininko papulkininkio Krasinec prašymas skirti premijas Žaslių valsčiaus MGB skyriaus karininkams ir stribams už sėkmingą partizanų Stasio Zablacko-*Arklio* iš Bertešiūnų k. (Žaslių vls.) ir Juozo Kinderevičiaus-*Vaiduoklio* iš Paparčių k. (Žaslių vls.) sulaikymo operaciją. Karininkams ir kareiviams prašoma išmokėti po 500 rublių, o „liaudies gynėjams“ po 300 rublių.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 944, l. 139–140.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 594, 697.

Liepos 25 d. Plaskūnų k. (Kruonio vls.) vyko iš anksto suplanuota ir surežisuota agento *Žaliasis* namų apieška, kurios metu surastas pačių saugumiečių padėtas vokiškas šautuvas. Vietinių gyventojų akivaizdoje agentas *Žaliasis* buvo sulaikytas, kaltinant jį palaikius ryšius su partizanais. Vežant suimtąjį keliu, netoli gyvenamųjų namų buvo inscenizuotas susišaudymas, kurio metu agentas *Žaliasis* pabėgo. Po šio pabėgimo agentas sugebėjo infiltruotis į *Narsuolio* būrio partizanų gretas argumentuodamas, kad bijo būti areštuotas dėl surasto ginklo. Infiltruotis padėjo ir tai, kad agento *Žaliasis* tėtis 1945 m. rėmė apylinkėse veikiančius partizanus.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 944, l. 102–109.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 107.

Rugpjūčio 8 d. Antano Praškevičiaus-*Narsuolio* iš Kazokų k. (Kruonio vls.) būryje buvo 9 partizanai.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 61.

Rugsėjo 7 d. Rokiškių k. (Kruonio vls.) išduoti agento *Žaliasis* žuvo du partizanai: Vytautas Kaminskas-*Meilis* iš Vilūnų k. (Kruonio vls.) ir nežinomas partizanas slapyvardžiu *Trimitas*.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1048, l. 84.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 585.

Rugsėjo 8 d. Žaslių valsčiaus MGB skyriaus stribams vykdant Eiriogalos miško patikrinimą buvo surasta partizanų stovyklos vieta, kurioje tuo metu partizanų nebuvo. Tikintis, kad partizanai grįš, buvo palikta stribų pasala. Po 3 val. į stovyklą sugrįžo neatpažintas partizanas, kuris mėgino stribams pasipriešinti mesdamas į juos granatą, tačiau buvo nušautas.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1048, l. 84.

Rugsėjo 20 d. agentui Lėlei panešus, kad į Antakalnio k. (Žiežmarių vls.) žada ateiti partizanas Zigmas Žičius-*Galiūnas* iš Kalniškių k. (Kaišiadorių vls.), Kaišiadorių valsčiaus MGB skyriaus stribai surengė operaciją. Auštant patikrinimo metu iš tiesų Antakalnio k. gyventojo namuose buvo surastas besislepiantis partizanas Z. Žičius, kuris pateikė fiktyvius dokumentus Kazio Žigučio pavarde. Partizanas buvo areštuotas.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. 10135/3.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1048, l. 84.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 132.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 702.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 43.

Spalio 27 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriuje buvo sudaryta agentūrinė byla „Smertininkai“, skirta Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės 3-ojo bataliono, vadovaujamo Antano Praškevičiaus-*Narsuolio* iš Kazokų k. (Kruonio vls.), partizanams sunaikinti. Į šią bylą įtraukti 7 partizanai, 5 ryšininkai ir 27 rėmėjai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 4–24.

Lapkričio 24 d. Žaslių valsčiaus MGB skyriaus stribų grupė Rečionių k. (Žaslių vls.) vykdydama patikrinimą Pilkienės namuose surado du partizanus, kurie mėgindami pabėgti ėmė šaudyti. Susišaudymo metu partizanas Motiejus Butkus-*Narsutis* iš Kalniškių k. (Kaišiadorių vls.) žuvo, o antrasis, Jeronimas Kasparavičius-*Pavasaris* iš Kalniškių k., buvo sulaikytas gyvas. Paskutiniu metu abu partizanai turėjo fiktyvius dokumentus ir dirbo Vilniuje.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1048, l. 115–117.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 42.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 107, 550.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 302.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32, 41.

Gruodžio 10 d. partizanai užpuolė Zūbiškių spirito varyklą. Paėmė pinigus ir žaliavas.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 203.

1948 metai

Sausio 10–12 d. buvo vykdomi kareivių siautimai *Narsuolio* ir *Perkūno* partizanų būrių buvimo vietose. Nors NKVD darbuotojai partizanų neaptiko, buvo surastos dvi slėptuvės su dokumentais.
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 61.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 131.

Vasario 3 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus viršininko pavaduotojas majoras Leončenka aiškinamajame rašte rašė, kad 1948 m. sausio 18 d. 6 val. ryto prasidėjo rinkimai, kurių apsaugą užtikrino MGB skyriaus kareiviai ir stribai. Didesnių išpuolių neužfiksuota. Pasitaikė tik pavieniai į urną įmesti antisovietiniai atsišaukimai.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 4–24.

Vasario 14 d. remiantis agento Kriugždos duomenimis Kruonio karinė įgula Leliušių k. (Rumšiškių vls.) partizanų rėmėjo Meilučio namuose vykdė čekistinę-karinę operaciją, kurios metu žuvo partizanų būrio vadas Martynas Kuliešius-*Ąžuolas* iš Žikaronių k. (Kietaviškių vls.). Taip pat operacijos metu gyvas paimtas Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas Bernardas Pūras-*Žilvitis* iš Vilionių k. (Kaišiadorių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 34–37.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 246.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 598, 644.
Gustaitis R. Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas, Kaišiadorys, 2001, p. 215.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34, 42.

Vasario 15 d. 7 val. ryto Žaslių valsčiaus MGB skyriaus karinės pajėgos, vadovaujamos majoro Demčenka, vykdė čekistinę-karinę operaciją Mazaliaučiznos k. (Žaslių vls.) Prano Malūnavičiaus namuose. Vykdant sodybos apiešką daržinėje buvo surastas po šiaudais gerai užmaskuotas bunkeris. Operacijos metu sulaikytas bunkeryje rastas partizanas Boleslovas Arbočius-*Balsas* iš Kasparišių k. (Žaslių vls.) ir kartu buvusi ryšininkė Leokadija Paškauskaitė-*Birutė* iš Aleksandriškių k. (Vievio vls.). Taip pat kartu areštuotas sodybos šeimininkas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 34–37.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 247.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 532, 633.
Gustaitis R. Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas, Kaišiadorys, 2001, p. 252.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 40.

Kovo 21 d. MGB agentas *Juras* pranešė, kad Juozas Sinkevičius iš Tadaravos k. (Kruonio vls.) kartu su dar dviem gretimų kaimų gyventojais renka iš valstiečių pinigus bei maisto produktus partizanams.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 196.

Balandžio mėn. rusų kareiviai susekė šešis partizanus, einančius į Sekionių k. (Kruonio vls.) gyventojo *Šeško* namus, ir pradėjo šaudyti. Susidūrimo metu žuvo keturi partizanai, kurių asmenybės nenustatytos.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 112.

Balandžio 17 d. MVD agentas pranešė, kad pas Eigeniškių k. (Žiežmarių vls.) gyventoją Andrių Klinkevičių užėjo partizanai. Namas buvo apsuptas kareivių, susišaudymo metu žuvo šeimininko sūnus partizanas Juozas Klinkevičius ir dar du partizanai: Albinas Visockas-*Jovaras* iš Kairiškėlių k. (Žiežmarių vls.) ir Aleksas Lekavičius-*Siaubas* iš Joniliškių k. (Kruonio vls.).
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 61, 132, 249.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 595, 605, 697.
Gustaitis R. Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas, Kaišiadorys, 2001, p. 284.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 34.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 93–94.

Gegužės 1 d. Gegužinės valsčiaus MGB skyriaus kariuomenė ir stribai vykdė čekistinę-karinę operaciją Šilonių miške, siekdami surasti Jurgino kuopos partizanus. Vykdant partizanų paiešką, buvo aptikta stovykla su trim partizanais. Dviems partizanams – Antanui Grendai-*Milžinui* iš Šilonių k. (Gegužinės vls.) ir Stasiui Civanavičiui-*Lazdynui* iš Šilonių k. – pavyko pasitraukti sėkmingai, tačiau Stasys Taparauskas-*Karžygys* iš Paberžės k. (Kaišiadorių vls.) buvo sunkiai sužeistas. Tardomas vietoje miške nuo sužeidimų mirė.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 96–99.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 111, 249.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 551, 567, 681.

Gegužės 25 d. Rumšiškių valsčiaus MGB gavo pranešimą, kad Jonas Ožeraitis-*Vaidotas* iš Mackūnų k. (Rumšiškių vls.) ruošiasi susidoroti su Rumšiškių valsčiaus stribu B. Sidaru iš Mackūnų k. Prie M. Sidarienės namo buvo surengta pasala. Po kelių dienų vykusiame mūšyje nušautas Rumšiškių valsčiaus stribų būrio vadas Archipočevas. Pats J. Ožeraitis buvo sužeistas, tačiau sugebėjo sėkmingai pasitraukti.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 249.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 155.

Gegužės 27 d. Kruonio valsčiaus MGB skyriaus kariuomenė ir stribai vykdė čekistinę-karinę operaciją Joniliškių k. miškų masyve. Miško apieškos metu pelkėje surasta specialiai įrengta palapinė, kurioje slėpėsi 4 partizanai (iš jų – dvi moterys). Partizanams mėginant pasitraukti, įvyko susišaudymas, kurio metu žuvo Leonas (Kazys) Krasauskas-*Žalgiris* iš Vicių k. (Aukštojo Panemunio vls.), Genė Lekavičiūtė-*Saulutė* iš Joniliškių k. (Kruonio vls.) ir Pranas Gervickas-*Papartis* iš Saulučių k. (Kruonio vls). Sužeista ir gyva paimta buvo Eugenija Araitė iš Stakliškių valsčiaus.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 946, l. 96–99.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 114, 141, 565, 595, 604.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 33.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 94.

Birželio 11 d. naktį prie Eitekonių-*Lapelių* miško (Kaišiadorių vls.) buvo pastebėti trys žmonės. Sustabdyti MGB patrulių pateikė padirbtus pasus bei kitus reikalingus dokumentus, tačiau patruliai buvo informuoti apie nurodytomis padirbtomis pavardėmis veikiančius partizanus. Tokiu būdu buvo sulaikyti Pranas Jaromskas-*Perkūnas* iš Dubelių k. (Kaišiadorių vls.), Liudas Kavaliauskas-*Perlas* iš Skėrių k. (Žaslių vls.) ir Jonas Lukoševičius iš Ruklos (Jonavos vls.).
LYA, f. K–1, ap. 58, b. 36330/3.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 943, l. 38–39.
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 249.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 579, 589.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 41.

Birželio 15 d. Jonas Ambrazevičius iš Mackūnų k. (Rumšiškių vls.) MGB buvo užverbuotas ir sutiko padėti sugauti partizanų būrio vadą Joną Ožeraitį-*Vaidotą* iš Mackūnų k. J. Ambrazevičiui suteiktas agentūrinis *Ožeraičio* slapyvardis.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 250.

Rugpjūčio 5 d. Klevų k. (Rumšiškių vls.) iš vietinių rusų tautybės gyventojų buvo suformuota agentų smogikų grupė.
Abromavičius S. Didžioji Kova, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 17, 107.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 152.

Rugpjūčio 12 d. buvo vykdoma iš anksto suplanuota ir paruoša agentų smogikų operacija, siekiant surasti *Narsuolio* būrio partizanus. 6 val. 35 min. Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus kariuomenė Pavuolio k. miške, Strėvos upės krante aptiko partizanus. Pastarieji bandė pasipriešinti ginklu ir pasitraukti, tačiau buvo nužudyti. Žuvo trys partizanai: 3-ojo bataliono vadas Antanas Praškevičius-*Narsuolis* iš Kazokų k. (Kruonio vls.), jo brolis Bernardas Kazys-*Lokys*, Petras Čepulionis-*Sakalas* iš Kairiškių k. (Žiežmarių vls.). Taip pat operacijos metu žuvo partizanų rėmėjas Jurgis Venskus ir jo sūnus partizanų ryšininkas *Adomas* iš Pavuolių k. (Žiežmarių vls.). Visų palaikai buvo užkasti nužudymo vietoje.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 304, l. 3.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 18, 113, 120, 141, 552–553, 643, 694.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 733–736.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 106.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32, 36.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 94.

Rugsėjo 16 d. per agentų smogikų vykdytą operaciją Grikšelių sodyboje Naujasodžio k. (Pažaislio vls.) buvo nužudyti 5 partizanai ir dar 4 jų rėmėjai. Tai 6-ojo bataliono vadas Jonas Černiauskas-Vaidotas iš Užtakų k. (Rumšiškių vls.), Vytautas Janavičius-*Varpas* iš Kapitoniškių k. (Rumšiškių vls.), Petras Vainius-*Sakalas* iš Kauno, Pranas Ulozas-*Bevardis* iš Kapitoniškių k. (Rumšiškių vls.), Vladas Grabnickas-*Bevardis* iš Pievelių k. (Rumšiškių vls.), Anastazija Rumševičiūtė-*Narsutė* iš Kaugonių k. (Žaslių vls.), namų šeimininkas Juozas Grikšelis-*Žvirblis* iš Naujasodžio k., jo žmona Agota, dukra Skirmantė ir žmonos motina Rožė Kuprėnienė. Visų palaikai buvo užkasti Gastilonių k. palaukėje (dabar užlieta Kauno mariomis).
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1052, l. 144–156.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 250.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 161, 554, 569, 653, 687.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 736-738.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32, 33, 36, 37.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 95–96.

Spalio 2 d. buvo areštuotas rezervinio partizanų būrio vadas Jonas Gagas-*Salazda* iš Aštrago k. (Rumšiškių vls.). J. Gagas daugiausia veikė kaip partizanų žvalgas, telkė jaunus vyrus į rezervistų gretas.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1052, l. 158–167.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 564.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 50.

Spalio 8 d. remiantis sulaikyto Povilo Taparausko duomenimis, 1,5 km nuo Livintų k. (Rumšiškių vls.) miške, tankiuose krūmynuose saugumiečiai surado partizanų ginklų sandėlį. Paimta 37 vnt. rankinių granatų RGD-33, 25 vnt. vokiškų rankinių granatų, 2 prieštankinės minos G.M.S.-35, 2 prieštankinės magnetinės minos ir kiti šaudmenys.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 947, l. 317–318.

Spalio 20 d. buvo suimtas Jono Gago-*Salazdos* iš Aštrago k. (Rumšiškių vls.) rezervinis būrys: 4 partizanai, 4 rezerviniai, 4 pagalbininkai.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.

Spalio 21 d. Vilniuje, vairuotojų kursuose buvo suimtas partizanų būrio vadas Jonas Ožeraitis-*Vaidotas* iš Mackūnų k. (Rumšiškių vls.). Tų pačių metų gegužę kautynėse buvo sužeistas, po to su padirbtais dokumentais (Jono Žukausko pavarde) apsigyveno Vilniuje.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. 42727/3.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1049, l. 29–31.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 943, l. 40–41.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 39.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 631.
Aukštaitijos partizanų prisiminimai (sud. R. Kaunietis), 3 d., Vilnius, 2001, p. 859–897.

Spalio 27 d. remiantis sulaikytos partizanės Salomėjos Piliponytės-*Rūtos* parodymais buvo pravesta čekistinė-karinė operacija. Operacijos metu numatyta, kad Rūta kareivius nuves prie partizanų bunkerio, tačiau klaidindama nuvedė prie senos stovyklos. Visgi operacijos metu stribams pavyko aptikti du partizanus, kurie atsišaudydami sugebėjo sėkmingai pasitraukti. Operacijos metu nužudytas stribas Lengvinas Visockas.
LYA, f. K–11, ap. 1, b. 1052, l. 158–167.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 251–252.

1949 metai

Sausio 1 d. Kruonio valsčiaus MGB skyriaus viršininko vyr. ltn. Šalaginov vadovaujami stribai surengė operaciją Darsūniškio mstl. (Kruonio vls.) gyventojo Juozo Maculevičiaus namuose. Pastebėjus, kad prie namų artinasi saugumiečiai, viduje buvę keturi *Žiedo* būrio partizanai, nors ir įvyko susišaudymas, sėkmingai pasitraukė. Sužeistas namų šeimininkas. Po operacijos sulaikyti namo šeimininkas Juozas Maculevičius ir Antanas Koklevičius (abu iš Darsūniškio mstl.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 3–6.

Kovo 14–15 d. Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus 2N valdybos kariuomenė ir stribai, vadovaujami viršininko kapitono Kandejev, Kaukinės miške (Žiežmarių vls.) vykdė čekistinę-karinę operaciją. Jos tikslas buvo likviduoti *Narsuolio* būrio partizanus. Per operaciją buvo surastas prieš kelias savaites apleistas bunkeris, partizanų surasti nepavyko.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 24–27.

Kovo 18 d. siekdamas surasti partizanus Stasį Grendą-*Smarkuolį* iš Klūsų k. (Žaslių vls.), Vincą Čiurinską-*Šermukšnį* iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.) ir Anelę Sidaraitę-Tarbūnienę-*Drebulę* iš Šilinių k. (Rumšiškių vls.) stribų būrys, vadovaujamas Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus 2N valdybos viršininko kapitono Kandejev spėjamoje partizanų buvimo vietoje, Beištrakių miške, taip pat aplinkiniuose kaimuose vykdė čekistinę-karinę operaciją. Jos metu minėtų partizanų surasti nepavyko.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 24–27.

Balandžio 14 d. remiantis informatoriaus duomenimis Žiežmarių valsčiaus MGB skyriaus kariuomenės ir stribų, vadovaujamų to paties skyriaus viršininko leitenanto Anfimov ir Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus 2N valdybos vyr. operatyvinio skyriaus įgaliotinio leitenanto Razguliajev įvykdyta čekistinė-karinė operacija Varkalių k. (Žiežmarių vls.) Emilijos Kirevičienės sodyboje. Operacijos metu įvyko susišaudymas. Partizanai nukovė vieną stribą Prochorovą, tačiau vėliau buvo nušauti patys. Žuvo Kazys Bumbulis-*Tigras* iš Kazokų k. (Kruonio vls.), Pranas Mitkus-*Pavasaris* iš Ąžuolynės k. (Kruonio vls.) ir Kazys Grigaravičius iš Beižionių k. (Semeliškių vls.).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 30–31.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 952, l. 10.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 61, 252.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 18, 549, 568, 623.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 32, 35.

Gegužės 3 d. LLKS visuomeninės dalies viršininkas Juozas Šibaila-*Merainis* laiške Didžiosios Kovos apygardos vadui Alfonsui Morkūnui-*Plienui* svarstė apie galimybę Jonui Misiūnui-*Žaliajam Velniui* suteikti karžygio vardą.
LYA, f. K–5, ap. 9, b. 2, l. 41.

Liepos 10 d. Rumšiškių valsčiuje MGB ginkluoto būrio nariai A. Lekavičius ir J. Petkevičius neblaivūs atėjo į mokyklą, kur po spektaklio vyko jaunimo šokiai. Ten jie susiginčijo su J. Pūru ir jį nušovė. Po šio įvykio J. Petkevičius nuvyko į Rumšiškių valsčiaus MGB poskyrį ir paskelbė, kad jie buvo užpulti partizanų. Atvykę MGB kovotojai Leliūšių k. apšaudė. Išsiaiškinus tikrąsias įvykio aplinkybes, minėti A. Lekavičius ir J. Petkevičius buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 216.

Rugpjūčio 13 d. informatorius *Valdas* pranešė, kad Pravieniškių k. (Rumšiškių vls.) gyventojos Petronėlės Jurevičienės sodyboje slapstosi partizanas Kazys Sinkevičius-*Žuvėdra* iš Pravieniškių k. Remiantis šiais duomenimis, buvo pasiųsta operatyvinė-karinė grupė, vadovaujama Rumšiškių valsčiaus MGB operatyvinio skyriaus leitenanto Baj. K. Sinkevičius bandė pasislėpti namo palėpėje, tačiau leitenanto Baj buvo nušautas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 82–84.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 952, l. 10.

Rugpjūčio 25 d. remiantis sulaikyto partizano Leono Petkevičiaus iš Vareikonių k. (Žaslių vls.) parodymais, Žiežmarių valsčiaus MGB skyriaus stribai, vadovaujami Kaišiadorių apskrities MGB skyriaus 2N valdybos vyr. operatyvinio skyriaus įgaliotinio leitenanto Razguliajev ir Žiežmarių valsčiaus MGB skyriaus viršininko leitenanto Anfimov, vykdė čekistinė-karinę operaciją Stepono Levicko, gyvenančio Lubakos k. (Žiežmarių vls.), namuose. Apieškos metu tarp kambario sienos ir krosnies buvo surasta slėptuvė, kurioje partizanai buvo palikę savo daiktus (ginklus, dokumentus, drabužius). Šioje slėptuvėje daugiausia lankydavosi Vytautas Janavičius-*Šernas* iš Mijaugonių k. (Žiežmarių vls.) ir minėtas partizanas L. Petkevičius.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 949, l. 82–84.

1950 metai

Sausio 20 d. Kaišiadorių MGB 2N skyriaus operatyvinis įgaliotinis leitenantas Lenkov nutraukė agentūrinę bylą „Smertininkai" (Nr. 614), kuri buvo užvesta dėl partizanų būrio *Narsuolis* sunaikinimo. Byla buvo nutraukta argumentuojant tuo, kad kone visi pagal ją ieškomi nariai yra nužudyti arba areštuoti. Vienintelis pagal šią bylą likęs gyvas partizanas Vincas Zablackas-*Kėkštas* iš Joniliškių k. (Kruonio vls.) perkeltas į kitą bylą-formuliarą (Nr. 16406).
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 952, l. 14–15.

Balandžio 6 d. Rumšiškių valsčiaus MGB skyriaus karinis būrys, vadovaujamas Kaišiadorių MGB vyr. leitenanto Anisov, remiantis agentūriniais duomenimis pravedė čekistinę-karinę operaciją Gastilonių k. (Rumšiškių vls.) ir šalia esančiame Grabučiškių miške. Operacijos metu buvo surastas partizanas Stasys Matakas-*Audra* iš Gastilonių k. (Rumšiškių vls.). Prasidėjus susišaudymui, buvo nukauti du kareiviai: Grigorijus Šumilovas ir Bronius Karpavičius. Operacijos metu taip pat žuvo minėtas partizanas.
LYA, f. K–41, ap. 1, b. 952, l. 103.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 616.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 50.

Lapkričio 25 d. Rytų Lietuvos srities vado įsakymu Didžiosios Kovos apygarda buvo oficialiai panaikinta, likę laisvės kovotojai perėjo į Vyčio apygardos sudėtį.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 19.

1951 metai

Vasario 25 d. Kaišiadorių rajono MGB skyriaus viršininko pavaduotojas kapitonas Lazko ir 2N valdybos viršininko pavaduotojas leitenantas Razguliajev vadovavo čekistinei-karinei operacijai, kurios metu Livintų k. (Kaišiadorių r.) partizanų rėmėjos *Uršulės* Taparauskienės namuose, specialiai įrengtame bunkeryje, pagal informatoriaus *Petrutė* duomenis buvo areštuotas partizanas Juozas Čiurinskas-*Putinas* iš Livintų k. (Rumšiškių vls.), partizanavęs nuo 1944 m.
LYA, f. K–19, ap. 1, b. 593, l. 13–16, 22.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 154.

Liepos 5 d. savo noru legalizavosi vienas paskutiniųjų A rinktinės *Diemedžio* būrio partizanas Stasys Šimanskas iš Šilonių k. (Žaslių vls.).
LYA, f. K–19, ap. 1, b. 593, l. 78–81.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 675.

Didžiosios Kovos apygardos A rinktinės partizanai. Priekyje guli Adolfas Kinderevičius-*Jurginas* ir Motiejus Rudys-*Lazdynas*; iš kairės į dešinę stovi: Vaclovas Macijauskas-*Žirgelis*, Jonas Lisauskas-*Katinas*, Pranas Macijauskas-*Aitvaras*, Viktoras Žitkevičius-*Akmenėlis*, Motiejus Bulauka-*Kolumbas*, Juozas Bartašius-*Medžiotojas*, Juozas Kudelis-*Dobilas*

Liepos 25 d. kapitonas Gulenko ir viršila Muravskij Pašulių miške medžiojo ir pastebėjo ten esančią palapinę. Joje miegojo nežinomas partizanas, kuris buvo prikeltas. Išsigandęs partizanas sėkmingai pabėgo, kadangi, kaip rašoma operatyvinėje ataskaitoje, užsikirto ir nebeveikė Muravskij ginklas.
LYA, f. K–19, ap. 1, b. 593, l. 83–88.

Gruodžio 16 d. Beištrakių miške netoli Livintų k. operatyvinė grupė (16 asmenų) aptiko žiemai įrengtą bunkerį, kuriame slėpėsi broliai Jonas-*Varnėnas* ir Zigmas-*Agurkas* Balčiūnai iš Eitekonių k. (Kaišiadorių vls.). Operacijos metu abu partizanai žuvo.
LYA, f. K–19, ap. 1, b. 593, l. 142–147.
Abromavičius S. *Didžioji Kova*, Kaunas, 1999, p. 252–253.
Abr*omavičius S., Kasparas K., Trimonienė R.* Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 539.
Gustaitis R. *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys, 2001, p. 154.
Lozoraitis V. *Kaišiadoriečių kančių keliai*, Kaišiadorys, 1999, p. 31.

1953 metai

Balandžio 12 d. Migonių k. (Kruonio vls.) žuvo partizanai Antanas Matikas-*Skroblas* iš Sundakų k. (Jiezno vls.), Antanas Bieliauskas-*Dobilas* iš Slabados k. (Jiezno vls.) ir namų šeimininkas Antanas Maciulevičius.
LYA, K–41, ap. 1, b. 1045, l. 179.
LYA, K–41, ap. 1, b. 1050, l. 73.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 20, 545, 610, 617.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 113.

1954 metai

Rugpjūčio 10 d. Avinėlių k. (Kruonio apyl., Kaišiadorių r.) MGB agentas V. Šliužas nušovė vieną paskutiniųjų šio krašto partizanų Vincą Zablacką-*Jovarą* iš Joniliškių k. (Kruonio vls.).
LYA, K–41, ap. 1, b. 1050, l. 81.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 20, 697.

Rupjūčio 12 d. agentų smogikų operacijos metu Kaukinės k. (Kaišiadorių r.) žuvo partizanas Stasys Kuzinevičius-*Kukalis*.
Šiaurės rytų Lietuvos partizanų sritis (ats. red. E. Jankauskienė), I dalis, Vilnius, 2014, p. 115.

1955 metai

Sausio 17 d. Vanagiškių k. (Jonavos r.) žuvo paskutinysis A rinktinės partizanas Vytautas Žukauskas-*Mėnulis*.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. Didžiosios Kovos apygardos partizanai, Kaunas, 2007, p. 20, 704.
AleknaV. *Ūžė žalia giria*, Vilnius, 1999, p. 384.

Rugpjūčio 29 d. Kaišiadorių MGB skyriaus mjr. Kazys Repšys pasirašė raštą, kuriuo garantuojant visas teises ir laisvę kvietė legalizuotis paskutinį apylinkių partizaną Vincą Čiurinską iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.). Partizanas į kvietimą neatsakė.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. P–17380, l. 174.

1956 metai

Vasario 15 d. Tamošiūnų miške (dabar Beištrakių miškas) suimtas paskutinis šio krašto partizanas Vincas Čiurinskas iš Pašulių k. (Rumšiškių vls.).
LYA, f. K–1, ap. 58, b. P–17380.
Abromavičius S., Kasparas K., Trimonienė R. *Didžiosios Kovos apygardos partizanai*, Kaunas, 2007, p. 20, 557.

Balandžio 20 d. remiantis V. Čiurinsko parodymais Grabuciškių (dabar Rumšiškių) miške surastas 1949–1952 m. jo naudotas bunkeris, kurio vidus apieškotas, bunkeris nufotografuotas ir išardytas.
LYA, f. K–1, ap. 58, b. P–17380.

Turinys

1
ĮVADAS

2-3
TARPUKARIO DVASIA KAIŠIADORIŲ KRAŠTE

4-5
PIRMOJI SOVIETINĖ OKUPACIJA

6-7
VOKIETIJOS OKUPACIJA

8-9
PIRMIEJI KAIŠIADORIŲ APYLINKIŲ PARTIZANAI

10-11
NUO DIDŽIOSIOS KOVOS RINKTINĖS IKI DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS

12-13
DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS A RINKTINĖ

14-15
DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS ŠTABAS

16-17
PARTIZANŲ KOVOS TAKTIKA IR DIDESNĖS KAUTYNĖS

18-19
ŽALIASIS VELNIAS: TARP TIKROVĖS IR LEGENDOS

20-21
MOTERYS PARTIZANINIAME KARE

22-23
RYŠININKŲ IR RĖMĖJŲ TINKLAS – SĖKMINGAS PARTIZANINIO KARO BRUOŽAS

24-25
KASDIENYBĖ, BUITIS, LAISVALAIKIS IR ŠVENTĖS

26-27
SPAUSDINTAS ŽODIS – PARTIZANINIO KARO GINKLAS

28-31
SAUGUMO STRUKTŪRŲ BŪSTINĖS IR KOVOS METODAI

32-33
NUSIKALTIMAI PARTIZANŲ VARDU

34-35
VINCAS ČIURINSKAS – PASKUTINYSIS KAIŠIADORIŲ KRAŠTO PARTIZANAS

36-37
SOVIETINĖS OKUPACIJOS PADARINIAI

38-39
SOVIETINĖS OKUPACIJOS PADARINIAI. SOVIETIZACIJA

40-41
IŠSAUGOTA ATMINTIS

42-55
ĮVYKIŲ KRONIKA

……..

Laisvės kova laimėta! Kaišiadorių krašto partizanų istorija:
Parodos katalogas / sudarė Aistė Petrauskienė. – Kaišiadorys:
Kaišiadorių muziejus, 2015. – 56 p., 169 iliustr.

Leidinyje pristatoma Kaišiadorių muziejaus 2015 m. parengta paroda „Laisvės kova laimėta! Kaišiadorių krašto partizanų istorija“. Parodoje pasakojama apie Kaišiadorių apylinkėse vykusį partizaninį judėjimą 1944–1953 m.

UDK 355.42(474.5)(091)(064)
La-148

LAISVĖS KOVA LAIMĖTA! KAIŠIADORIŲ KRAŠTO PARTIZANŲ ISTORIJA
Parodos katalogas

Išleido: Kaišiadorių muziejus, J. Biliūno g. 26, LT-56121 Kaišiadorys
www.kaisiadoriumuziejus.lt
Spausdino: UAB „Petro ofsetas“, Račių g. 24, LT-03156 Vilnius

9789986646440

